ISSN 0235—6368

Дім сад город

3

1993

Юридичні консультації

Право на землю

Живу в місті з дочкою і внучкою, а в селі дістала у спадок батьківську хату і стала її власником. Біля цього будинку є земельна ділянка розміром 45 соток, якою користувалися мої батьки. Звернулась з проханням до сільської Ради за домовленістю з людьми, які зараз займають цю землю (люди згодні), повернути мені земельну ділянку. Але сільська Рада виділяє мені лише 15 соток, пояснюючи це тим, що я в селі не прописана, знаходжусь на правах дачника, а тому мені взагалі належить будь-якої землі тільки 15 соток.

Прошу дати відповідь: на скільки соток землі я маю право і чи можна за домовленістю з людьми одержати землю, якою користувалися мої батьки?

О. В. Коковська,
293500, Львівська обл., м. Стрий, вул. Тельмана, 9, кв. 62

Відповідно до ст. 6 Земельного кодексу (прийнятого 13 березня 1992 року) колишнім власникам землі (їхнім спадкоємцям) або землекористувачам земельні ділянки не повертаються. За їхнім бажанням їм можуть бути передані у власність або надані у користування інші земельні ділянки на загальних підставах.

Згідно із ст. 30 Земельного кодексу при переході права власності на будівлі і споруди разом з цими об'єктами у розмірах, передбачених ст. 67 Кодексу, переходить право власності або право користування земельною ділянкою без зміни її цільового призначення.

У разі зміни цільового призначення надання земельної ділянки у власність або користування проводиться сільською Радою народних депутатів.

Кодексом (ст. 67) передбачено, що розмір ділянок для будівництва та обслуговування житлового будинку, господарських будівель і споруд (присадибна ділянка) повинен бути не більше: у сільських населених пунктах — 0,25 га, селищах міського типу — 0,15 га, а для членів колективних сільськогосподарських підприємств і працівників радгоспів — не більше 0,25 га, у містах — 0,1 га. Розмір ділянок для індивідуального дачного будівництва не повинен перевищувати 0,1 га, будівництва індивідуальних гаражів — не більше 0,1 га.

В. О. Олійник,
головний правовий інспектор праці ЦК профспілки працівників АПК України

Відгукніться на запити інтернатівців

Працюю у школі-інтернаті. Тут навчаються діти-сироти. В школі є теплиця, пристосована для вирощування овочів і в зимовий період.

Я зараз працюю тепличним робітником. Хочеться, щоб діти й узимку мали до столу і огірки, і помідори та різну зелень для салатів. Деякий досвід у цій справі в мене є, але відчуваю, що його замало, та й теоретичних знань бракує. Стала б у пригоді спеціальна література, але, на жаль, у нас її тут немає. Тому й звертаюся через журнал до читачів: якщо хтось має можливість вислати для нашого інтернату книжки, брошури чи якусь іншу літературу про вирощування огірків, помідорів та інших культур у теплицях в осінній, зимовий та весняний періоди, будемо дуже вдячні. А, може, хтось захоче мені написати й поділитися досвідом або навіть вислати нам насіння овочів тепличних сортів.

Дуже хочеться познайомитися з досвідченими городниками та садівниками, зокрема з агрономом з Сумської області В. З. Мосієнком, котрий у другому номері за минулий рік надрукував цікаву статтю «Чи вродять у цьому році огірки». Серед цінних порад у цій статті одна мене особливо зацікавила. Йдеться про те, що огірки можна обробляти сіркою, але як саме конкретно не сказано. Може, він прочитає мого листа й відгукнеться на нього, допоможе нашій школі своїми порадами, як краще і більше вирощувати у теплиці огірків та помідорів.

Всім, хто надішле нам літературу чи насіння, обіцяю вислати гроші післяплатою.

Колісник Василь Васильович,
Хмельницька обл., Деражнянський р-н, смт Вовковинці, вул. Садова, 12

Чи повинні ми допомагати дітям?

Мене спонукала звернутися до вас рубрика «Допоможіть дітям». Питання гостре, але чому маємо допомагати дітям? Чи не досить уже того жебрацтва? Чому ми такі недолугі, що нам обов'язково хтось має допомагати?

Зверніть увагу: дівчата великі, одній — 13, іншій — 14 років. Вони «дуже люблять працювати в садку і вирощувати квіти».

Неправду вони кажуть. Ті, що люблять працювати, вже заробляють гроші. Беруть у колгоспі буряки кормові, столові, моркву, цибулю, капусту. Обробляють і заробляють гроші. Зауважте: по 2—3 тисячі за канікули. Під час жнив працюють на токах дівчатка, яким по 10—12 років. Вони виконують неважку роботу: розгортають зерно для сушіння і згортають його увечері. Допомагають на фермах, а в містах працюють прибиральницями у дитячих садках, магазинах по 1—2 місяці, коли працівники йдуть у відпустки.

Зрештою, якщо хочуть працювати, можуть найнятися до квітникарів і допомагати їм вирощувати квіти, а за це дістануть садивний матеріал, подяку й добрі поради.

Вони дурниці плетуть, що не можуть заробляти гроші, а ви ці дурниці друкуєте. Не такі ці дівчата безпорадні й наївні. Зверніть увагу, як безпардонно вони перераховують садивний матеріал справді дорогих саджанців дерев і квітів: груша Вільямс, Васса, черешні Забава, Загадка, виноград ізюмний тощо. Звідки ж вони знають ці сорти, коли просять поради, як це все доглядати. А як на ці жебрання дивляться їхні батьки? Сором.

Отже, любителі дармового, робити треба й заробляти. Вистачить жебрачити, бо з нас уже люди за кордоном сміються. А відносно порад: у бібліотеках література за вами плаче. А ще нехай батьки вам передплатять відповідну літературу. Адже, якщо ви хочете поласувати цукерками чи печивом, ви ж не просите, щоб вам пекарі й кондитери з фабрик надіслали. Ось так.

Прошу уклінно, шановні добродії з редакції, надрукуйте мій лист, нехай прочитають наші ледарі, а особливо їхні батьки.

Оксана Швед,
Львівська обл., Буський р-н, с. Красне

Від редакції. Як правило, ми не коментуємо листи читачів. Але у цьому випадку мусимо сказати, що ми не поділяємо поглядів О. Швед. Однак виконуємо бажання авторки і виносимо її листа, шановні наші передплатники, на ваш суд. Запрошуємо до розмови.

Шукаю партнера

Маю 46 гектарів землі під фермерське господарство. Від селища 5 км, до автобусної станції 500 м, до моря 300 м. Під житло переобладнані пасажирські вагони, але в майбутньому будемо споруджувати будинки. Є електрика, вода, трактори, плуги, сівалки, культиватор. Маю й спонсора, котрий забезпечує зарплату. Зараз готую базу, щоб уже завтра розгорнути справжнє господарювання. Для такої роботи шукаю партнера, котрий має велику практику з вирощування овочів, інших сільськогосподарських культур.

Запрошую на роботу, де я живу: Крим, Ленінський район, селище Щолкіно, а/с 167.

Василь Михайлович Безручко

Читачі радять, пропонують, запитують

Хліб — на добриво?

У «ДСГ» № 11 за 1992 рік один із дописувачів у своєму листі писав, що на дачній ділянці вирощує овочі і поливає «квасом», який він робить із залишків хліба, і запитував, чи не буде від цього «квасу» шкоди рослинам. Надрукувавши цей лист з коментарем редакції, ми запросили читачів висловити свою думку щодо цієї публікації.

Нижче подаємо один із відгуків, що надійшли до редакції.

Я — колишній військовослужбовець, а нині пенсіонер. На жаль, багато на Україні таких колишніх «активістів» топчуть святу землю. Є з-поміж них і військовослужбовці, котрі не шанують святий хліб, вирощений важкою працею селян. А таким «колишнім» треба, щоб буханка хліба коштувала 100 крб. або й більше, тоді, може, вивітрилося б оте дикунство.

Я також пенсіонер, з діда-прадіда хлібороб, то чи ж можу я запитувати так «наївно»?

Гнів і презирство — ось моя відповідь!

Д. М. Вітрошинський,
Миколаївська обл.,
Миколаївський р-н, с. П. Солониха

Як мені вижити?

Трапилося так, що стала не потрібна власній сім'ї — старшій дочці 18 років, котра невдоволена мною, бо я не могла давати їй гроші на всілякі поїздки та імпортний одяг, як це робили деякі батьки її друзів, меншій та й їхньому батькові, а моєму чоловіку.

Я, скільки себе пам'ятаю, усе життя працювала, а тепер мушу залишити все нажите — квартиру, машину тощо. Та не цього жаль, а того, що стала рідним не потрібна.

Мені 47 років, працювати можу і на селі, бо тримала город 30 соток у чотирьох місцях. Прошу читачів журналу — підкажіть якийсь колгосп, радгосп, де я б могла влаштуватись на роботу. Що п ообиш — буду доживати свій вік з-поміж чужих людей, котрі можливо, стануть мені і своїми, і рідними. А зараз залишаюсь просто неба — не маю де жити.

Добрі люди, допоможіть знайти притулок. І прохання до редакції: якщо будете друкувати мого листа, то не подавайте мого імені й адреси в журналі, а збережіть у редакції, а коли надходитимуть листи, то пересилайте їх мені. Дякую вам!

З. І. Ш.
Київська обл.

У селі Красносілля, що в Сторожинецькому районі на Буковині, садиба Лукачів — одна з найкращих. Оригінальний житловий будинок, акуратні господарські будівлі, пасіка, навіть невеличкий ставок, не кажучи вже про сад, квітник — усе це Віктору Івановичу та Марії Василівні вдалося гармонійно поєднати на невеличкій ділянці землі. Звичайно, далося це не просто, а роками наполегливої праці. Зате мають непогане власне господарство. У саду добре родять яблуні, груші, сливи, смородина, порічки, на городі — картопля й овочі, а на подвір'ї розмаїття курей, гусей, качок, індиків. А ще й мед з десятка вуликів, риба з копанки. Не тільки свою сім'ю забезпечують, а дещо й продають. Завдяки цьому й придбали автомобіль.

Фото **П. Лук'яненка**

Якою має бути садиба?

Буваючи за кордоном, зокрема в Східній Європі чи навіть у країнах Прибалтики, не можна не милуватися їхніми будинками і садибами. Як на картинці — кажемо ми. На жаль, у нас в Україні рідко зустрінеш село чи містечко, яке можна було б порівняти з їхніми. Йдеться не про стан вулиць чи громадських місць, а про наші садиби.

Будинок, як правило,— копія сусідського чи сватового, не схожий хіба що кольором. Подвір'я нагадує громадський двір, здебільшого захаращений, у кращому разі заасфальтований, а ось газона чи штучної водойми — цього не побачиш ніде! Квіти хоч і є, а інколи і багато, але посаджено їх без будь-яких правил, тому вони не прикрашають подвір'я, бо ростуть просто на грядках, ніби звичайні овочі.

Про декоративні кущі, дерева, живопліт знаємо тільки з розмов. Ми в цьому не винні, бо немає в кого повчитися, немає де побачити, як зробити садибу затишною, я б сказав, культурною. Але ж є наука, що займається цими проблемами, є фахівці-дизайнери. Гадаю, що міг би подати велику допомогу і наш журнал. Редакція для цього повинна залучити провідних спеціалістів з дизайну, декоративного садівництва, озеленення. Із задоволенням ми прочитали б матеріали і про те, як опоряджуються садиби за кордоном, отже, потрібні публікації із зарубіжної преси, звичайно, із кольоровими фотографіями, схемами, бо краще один раз побачити...

Наш журнал має назву «Дім, сад, город». І якщо про сад та город на його сторінках матеріалів вдосталь, то про дім цього, на жаль, не скажеш. А «Дім» це не тільки проекти будинків, а й кімнати, веранди, тераси криті й відкриті, балкони, зимові сади — живі куточки. Нам треба знати, як їх оживити. Кімнатні квіти, тропічні рослини, рибки, пташки, котики, хом'ячки, морські свинки тощо — це теж матеріали для журналу. А мистецтво «бонсай»? Була тільки одна оглядова публікація і все.

И останнє. Останнім часом багато людей звертається до фітотерапії. Самі збирають трави, самі сушать, самі лікуються. Тим часом в Україні екологічно чистих лісів залишилося обмаль. Доводиться самим вирощувати лікарські рослини на своїх ділянках. Журнал і тут повинен подати нам допомогу. Хоча мушу сказати, що були публікації на цю тему, але треба їх зробити систематичними. Ось такі в мене думки й побажання.

Ігор Кушеровський,
Львівська обл., Сколівський р-н,
селище Славське, вул. Франка, 170/6

Дім сад город 3 1993

Щомісячний
виробничо-практичний журнал

Засновник — Мліївський НДІ
садівництва
Лісостепу України
ім. Л. П. Симиренка

Зареєстрований Держкомпреси
України, серія КП, № 153

Видається з 1989 р.

Щедра грядка

Огірковий «конвейєр»

Щоб споживати огірки протягом тривалого часу у свіжому вигляді, можна сіяти їх у 3—5 строків різними сортами, враховуючи початок плодоношення. У грунт я висаджую місячну розсаду, в одному горщечку росте по дві рослини. Лубенщина знаходиться у Лісостепу, тому наведені строки характерні саме для цієї зони. Але й вони можуть змінюватися залежно від конкретних погодних умов.

Перший строк — кінець третьої декади березня. Для нього використовую скоростиглі сорти: Харківський Сигнал 235 F_1, Конкурент, Кустовий, Криниця та інші.

Другий строк — початок другої декади квітня. Тут підбираю середньопізні сорти: Ніжинський 12, Ювілей, Росинка, Роднічок та інші.

Третій раз висаджую огірки, коли у рослин другого строку з'явиться перший справжній листок, тобто через 18—23 дні. Можна сіяти насіння і безпосередньо в грунт, тоді це потрібно робити на місяць пізніше. Третій строк припадає на першу декаду червня. На півдні України огірки можна сіяти до 5 липня. Оскільки в останні роки спостерігається масове ураження їх несправжньою борошнистою росою у другій половині літа, коли ночі стають росяними й холодними, вирощування розсадою дає змогу зібрати добрий урожай до загибелі рослин. А на третій строк потрібно підбирати сорти, стійкі до несправжньої борошнистої роси. Я сію Далекосхідний 27 — це засолювальний сорт, та Фенікс — новий салатний сорт. Вони високоврожайні, а зеленці можна споживати практично до перших заморозків.

Насінництво у відкритому грунті

Огірки — перехреснозапильна культура, тому при вирощуванні їх на насіння потрібна просторова ізоляція не менше 1000 м. На присадибній чи дачній ділянці зробити це практично неможливо, тому тут, щоб мати чистосортне насіння, потрібно вдаватись до штучного запилення. Його роблять так. На материнську квітку доти, поки вона не розпуститься, надіваємо ізолятор — ковпачок із марлі з металевою основою або паперовий пакетик, закріпивши його так, щоб вітром не знесло. На другий день знімаємо ізолятор і, якщо квітка розпустилася, робимо штучне запилення: зриваємо чоловічу квітку, обриваємо пелюстки і тичинками декілька разів торкаємося маточки. На одне запилення я беру, як правило, 3—4 чоловічі квітки з найкраще розвинених рослин. Після запилення знову надіваємо ізолятор і знімаємо його тоді, коли пелюстки у материнської квітки засохнуть, а зав'язь почне рости. Це вже насінник, його помічаємо стрічкою, щоб випадково не зірвати як зеленець.

Якщо з'являються зеленці, зриваю їх. Однак в міру розвитку насінника він потребує все більше й більше поживних речовин. Тому зеленці не зав'язуються, а насінник виростає великий, як диня. Коли ж відбирати рослини на насінники? Звичайно найбільшими вони бувають з перших квітів. Але тут треба враховувати скоростиглість сортів і строк висіву. Для достигання насіння скоростиглих сортів потрібно 90—100 теплих днів, пізньостиглих — 100—110. Ось і розрахуйте відповідно до місцевих умов.

Насінники починають збирати, коли насіння виповниться і матиме щільну шкірку. Їм дають полежати 10 діб, а потім переробляють. У мене ж вони лежать, поки стануть м'якими. Тоді я їх відмиваю. Те насіння, що спливе, легке, недоброякісне, а яке осяде на дно — повноваге, його й треба зібрати. Таким способом одержуємо насіння із сортових рослин. У закритому грунті технологія дещо інша, а вирощуванням насіння гібридів взагалі не варто займатися, оскільки гібридні рослини зберігають ознаки лише у першому поколінні. Тому насіння гібридів треба щороку купувати в магазинах.

В. В. Беспалов,
Полтавська обл.

Чим цінний Топольок

Нині склалися такі обставини, що населення значно менше споживає огірків. В цьому легко впевнитися, якщо заглянути на перший-ліпший базар міста Києва чи області й поцікавитися цінами. Не кращі справи і в інших областях України, а надто в поліській зоні та в північній частині Лісостепу. Головна причина — ураження огірків такою хворобою, як несправжня борошниста роса. Це призводить часом до повної загибелі рослин ще до плодоношення, тобто на початку цвітіння. Найбільшої шкоди хвороба завдає таким універсальним сортам, як Ніжинський 12, Ніжинський Кубані, Ніжинський місцевий.

Не набагато кращі справи з вирощуванням огірків у закритому грунті. Але існують гібриди, досить стійкі проти цієї хвороби, придатні для консервування та засолювання. Один з них — гібрид Топольок, призначений для вирощування у весняних плівкових теплицях. Проте в окремих господарствах досить успішно вирощують його у відкритому грунті висівом насіння.

Гібридні рослини розвиваються добре. Стебла довгі, листки середнього розміру, п'ятилопатеві, зелені. Рослини з інтенсивним гілкуванням, бічні пагони середньої довжини і насичені переважно жіночими квітками. Жіночі квітки розміщені по 1—2 у кожній пазусі листка, чоловічі — по 5—7. Плодоношення починається з 4—9-го вузла залежно від строків сівби.

Належить до групи короткоплідних сортів типу Роднічок. Смакові якості свіжих огірків високі. Топольок придатний для консервування, маринування та засолювання з наступною стерилізацією і без неї. Кількість стандартних плодів — 98%.

Рослини у грунт висаджують в фазі трьох-чотирьох листків, формують в одне стебло. Головне стебло прищипують після перекидання через горизонтальну шпалеру на 40—50 см нижче від неї. У другому-третьому нижніх вузлах видаляють бічні пагони, а також жіночі квітки у головного пагона. До висоти 50 см від поверхні грунту бічні пагони прищипують на один вузол, до висоти 1 м — на два, усі наступні бічні пагони — на три-чотири вузли. При цьому прищипують тільки

верхівки, а не частину пагонів на 20—30 см.

Оптимальна температура повітря в теплиці до плодоношення — в сонячну погоду 22—23°С, у хмарну — 20—22°С, вночі — 18—20°С; у період плодоношення — відповідно 24—25°С, 21—23° і 18—20°С. Оптимальна температура грунту 22—24°С. Відносну вологість у теплиці підтримують на рівні 75—80% до плодоношення і 80—85% у період плодоношення. Поливають вранці підігрітою водою.

Мінеральними добривами підживлюють у відповідності з результатами аналізів грунту. Вміст органіки в ньому має бути не менше 50%. Її вносять перед висаджуванням рослин (коров'як або торф).

Основна цінність гібриду: висока урожайність, дрібноплідність, стійкість до комплексу захворювань, придатність до консервування, маринування та засолювання. Плоди треба збирати через кожних 1—2 дні. Урожайність гібриду Топольок — 20 кг з квадратного метра площі.

О. С. Ромаш,
агроном

Із зарубіжного досвіду

Подвійне перекопування грядки

Нещодавно отримав досить цікаву книжку з Москви, з Міжнародного центру мінiземлеробства. У ній описана технологія вирощування овочів на основі досвіду американських фермерів і російських городників. Пропоную увазі читачів перекладену мною на українську мову одну із статей цієї книги.

«Коріння повинне рости вниз, а не вбік»,— напевно, таким висловом Джона Джованса (американського фермера) можна почати розповідь про подвійне перекопування грунту. Крім того, грядка, перекопана на глибину двох штиків лопати (60 см), забезпечує дихання коренів протягом усієї вегетації. Все це можливе за допомогою найпростіших знарядь: лопати і вил з Т-подібними ручками, лійки, граблів та фанерної дошки.

Починаємо з формування грядок. Ми рекомендуємо грядки площею 10 м² (довжина — 10 м, ширина — 1 м), орієнтовані із сходу на захід. Перекопувати краще, коли земля волога. Якщо вона суха, трішки полийте її (4 л на один квадратний метр). Поклавши на намічену грядку фанерну дошку і ставши на неї, заберіть ярус землі на штик лопати із крайнього рядка шириною 30 см. Цю землю покладіть у відро і перенесіть в кінець грядки.

Увага! Під час роботи старайтеся якнайменше перемішувати яруси! Потім візьміть вила і розпушіть нижній ярус ще на 30 см, не перевертаючи його, а тільки пропускаючи землю через зуби. Цей ярус трошки зволожте (3 л на рядок). Пересунувши дошку ще на 30,5 см, зніміть, не перевертаючи, верхній ярус (на глибину штика) і покладіть його на розпушений, вологий ярус першого рядка, а нижній ярус розпушіть вилами, зволожте. І так до кінця грядки. В останньому рядку нижній ярус, розпушивши, закривають верхнім ярусом із першого рядка, складеним у відро на початку перекопування.

Увага! В процесі подвійного перекопування потрібно якнайретельніше вибирати коріння бур'янів!

В результаті перекопування рослини одержать «пухову перину», а коріння — подвійний запас грунтового повітря. Просто? Так, хоча й потрібні додаткові сили і час. Але, повірте, ефект буде вражаючим! Після того, як грядка перекопана, внесіть 10 кг/м² компосту і вилами перемішайте його з верхнім ярусом. В наступні роки доза внесення компосту — 6—8 кг/м².

Подвійне перекопування — дуже трудомістка робота, особливо коли вона проводиться по цілині. Не перевантажуйте себе, праця повинна приносити здоров'я і радість, а не серцеві приступи. У перший рік перекопайте на штик лопати, якщо ваше здоров'я або стан грунту не дають змоги зробити по-іншому. Коли земля буде розпушена, восени спробуйте перекопати деякі грядки на подвійну глибину, а навесні наступного року — решту грядок.

В. С. Рибатчин,
285410, Івано-Франківська обл.,
Калуський р-н, с. Вістова

Нове — давно забуте

Живу я на Поліссі в маленькому містечку, маю садибу. Якось у книжечці прочитав про китайський метод вирощування картоплі, він мене зацікавив.

27 квітня викопав на південному боці садиби три ями розміром 70×70 см і завглибшки півметра. На дно насипав піввідра доброго перегною, а землю, яку викопав, перемішав з двома відрами перегною і теж засипав у яму. Потім поклав на дно кожної ями по три картоплини німецького сорту (назви не знаю) і засипав землею на 10 см.

В міру росту паростків досипав землю, поливав, удобрював пташиним послідом, розведеним з водою у пропорції 1:20. Так робив шість разів. І ось восени, 5 вересня, викопав урожай: з кожної ями по п'ять відер картоплі чудового гатунку. Сподіваюся в майбутньому виростити ще більше, адже тепер маю досвід. На ділянці у мене між кущами картоплі росли нагідки та часник, тому, можливо, колорадський жук не сідав на них.

Л. М. Борисюк,
Житомирська обл.

Хочете мати гарний урожай картоплі?

Тривалий час на своєму городі я вирощувала не більше ста центнерів картоплі на гектарний вимір. Вносила добрива, ретельно полола й підгортала, але врожайність не набагато зростала. І тоді я надумала зробити ось що. Перебрала всю насіннєву картоплю по сортах, а в мене їх було не менше п'яти, і кожний посадила окремо та ще й між ними посіяла буряки.

Наступного року усі сорти поміняла місцями і восени зібрала на кожній ділянці набагато вищий урожай.

Н. Фурсенко,
Житомирська обл.

СОРТИ ГАРБУЗІВ

Твердокорі

Український багатоплідний. Виведений на Дніпропетровській овоче-баштанній дослідній станції методом родинного і масового добору. Елітне насіння вирощує та ж станція. Сорт скоростиглий, від появи сходів до масового достигання минає 88—90 днів. Урожайність 180—450 ц/га. Достигання плодів дружне. На рослині утворюється 3—5 плодів.

Смакові якості високі. Вміст сухої речовини 6—10%, цукрів — 5—6%, вітаміну С —25—28 мг%, лежкість і транспортабельність середні. Сорт посухостійкий, порівняно стійкий проти борошнистої роси. Огудина довга, до 3—4 м. Листкова пластинка велика (завдовжки понад 25 см), п'ятикутна, з невеликою білою плямистістю, середньорозсічена. Плоди короткоовальні, середнього розміру, масою 5—8 кг. Поверхня плодів слаборебриста, візерунок — широкі розрізані зелені смуги. Фон недостиглих плодів темно-зелений, стиглих — апельсиновий. Кора дерев'яниста, тонка. М'якуш середньої товщини, апельсиновий, хрумкий, солодкий.

Насіннєве гніздо велике, порожнє. Насіння середнього розміру, жовто-коричневе. Маса 1000 насінин 190—230 г. Допустимі відхилення в сорті — рослини з плодами округлої форми; до несортових відхилень належать ті, у яких плоди мають темно-зелене забарвлення без візерунка.

Мозоліївський 15. Виведений в Українському науково-дослідному інституті овочівництва і баштанництва методом індивідуального та масового добору з місцевого сорту Мозоліївський. Елітне насіння вирощує інститут. Сорт середньостиглий, від появи сходів до масового достигання плодів — 118—120 днів. Урожайність 200—400 ц/га. Порівняно стійкий проти хвороб. Плоди мають високі смакові якості, містять 8—12% сухої речовини. Сорт столового призначення, але використовується також і на корм худобі. Транспортабельність і лежкість середні. Огудина довга, гранчаста, довжина головної 4—9 м. Листки великі, п'ятикутні, гостролопатеві, середньорозсічені, з грубим колючим опушенням, темно-зелені. Плоди овальної форми, середнього розміру, з гранчастими плодоніжками. Маса плодів 4—7 кг. Поверхня слаборебриста, гофрованість біля плодоніжки невелика.

Візерунок кори — широкі поздовжні смуги у вигляді розірваних плям, у нестиглих плодів темно-зелені, у стиглих — оранжеві. Такий самий відповідно і фон плодів. Кора тверда, дерев'яниста, тонка. М'якуш апельсиновий, середньої товщини (близько 5 см), щільний, слабоволокнистий, солодкий. Насіннєве гніздо велике. Насіння середнього розміру, кремове або жовто-кремове, різко облямоване подвійним рубчиком. Маса 1000 насінин —200—250 г. Відхилення в межах сорту допускається не більше 5% рослин з округлою формою плодів.

Мигдальний 35. Створений на Бірючекутській селекційній дослідній станції шляхом схрещування кабачків сорту Кущовий 645 і гарбузів з місцевою формою Мозоліївський. Елітне насіння вирощує станція-оригінатор. Сорт середньостиглий, від появи сходів до достигання минає 100—105 днів. Урожай 150—415 ц/га. На рослині утворюється 2—3 плоди. Смакові якості високі. Вміст сухої речовини 6—11%, цукру — 5—6%, аскорбінової кислоти — 28 мг%. Сорт стійкий проти борошнистої роси. Рослини з довгою огудиною, довжина головної 3,7—4,8 м. Листкова пластинка середнього розміру (довжина 22—24 см), п'ятикутна, середньорозсічена. Плоди сплюснуті, середнього розміру, масою 5—7 кг, поверхня гладенька. Гофрованість біля основи плода від слабкої до середньої, іноді є невелика сегментація. Фон нестиглого плода зелений, стиглого — оранжево-червоний. Візерунок — поздовжньорозрізані смуги, у стиглого плода світло-коричневі, а в перестиглого — темно-зелені і зелені. Кора дерев'яниста, тонка. М'якуш середньої товщини, жовтий з оранжевим відтінком, щільний, хрумкий, солодкий. Насіннєве гніздо середнього розміру, насіння дрібне, кремове.

Хуторянка. Виведений на Бірючекутській селекційній дослідній станції шляхом схрещування сортів Голонасінний і Бірючекутський 27 з наступним багаторазовим і груповим добором. Елітне насіння вирощує станція-оригінатор. Сорт середньостиглий, від сходів до достигання проходить 120—123 дні. Смакові якості високі. Транспортабельний, лежкий. Урожайність висока. За роки випробування в Тернопільській області за врожайністю перевершив районований сорт Мигдальний 35 на 200—230 ц/га. Стійкий проти борошнистої роси. Рослини з довгою огудиною, великою кількістю стебел. Листкова пластинка п'ятикутна, злегка розсічена, зеленого кольору. Стебло борозенчасте. Плід циліндричний, гладенький, середня маса його 11—12 кг. Забарвлення фону стиглих плодів чорно-зелене, без сітки. Візерунок у вигляді переривчастих смуг яскраво-оранжевого кольору. Кора тонка, дерев'яниста. М'якуш яскраво-жовтий, середньої товщини, грубий, середньосолодкий, малосоковитий. Насіннєве гніздо велике, оранжеве, має три плаценти. Насіння овальне, світло-коричневе, гладеньке. Маса 1000 насінин — 242 г.

Великоплідні

Мраморний. Виведений на Краснодарській овоче-картопляній селекційній дослідній станції шляхом індивідуального добору з місцевої популяції. Рослини мають довгу огудину. Плоди сплюснуті, середнього розміру (3—5 кг), поверхня слабосегментована, забарвлення сіре, іноді із зеленкуватим відтінком. Візерунок розташований у прикввітковій частині плода і складається з крапчастості та маленьких смужок блідо-сірого кольору. М'якуш товстий, оранжевий, щільний, смакові якості високі —4,2—4,9 бала. Вміст сухої речовини 19,8%, цукрів —8,1%, вітаміну С —30,2 мг%, каротину —7,4 мг%.

Сорт відзначається здатністю плодів до тривалого зберігання без втрати смакових якостей. Товарний урожай —220—280 ц/га.

Славута. Виведений на Дніпропетровській овоче-баштанній дослідній станції схрещуванням сорту Столова зимова А-5 і Гібриду 4 з наступним родинним добором.

Огудина середньої довжини, листкова пластинка велика, темно-зеленого кольору. Плід округло-плоский з сегментованою поверхнею, середня маса 3,3 кг. Забарвлення стиглих плодів сіре, візерунок у вигляді темносірих плям, кора тонка, шкіряста.

Насіння велике, біле, з кремовим відтінком. М'якуш червонувато-жовтий, середньої товщини, малосоковитий, солодкий.

Сорт пізньостиглий. Вегетаційний період від сходів до достигання — 124—148 днів. Досить стійкий проти ураження борошнистою росою. Смакові якості високі —4,5 бала. Цукрів у плодах 6,6%, сухої речовини —17,3%, аскорбінової кислоти —19,6 мг%, каротину —12 мг%.

Сорт урожайний, за роки випробування на сортодільницях він забезпечив 450—630 ц/га, що на 33 ц/га більше від сорту Херсонський. Придатний до тривалого зберігання.

Херсонський. Виведений на Херсонській селекційно-дослідній і Биковській дослідній станціях баштанництва схрещуванням сортів Іспанський і Волзький сірий 92 шляхом індивідуального добору із застосуванням методу половинок.

Сорт пізньостиглий — від появи сходів до масового достигання плодів минає 120—139 днів. Рослина з добре розвинутою огудиною, головне стебло середньої довжини. Листкова пластинка середнього розміру, завдовжки 17—18 см, округла. Плід сплюснутий, середнього розміру, поверхня сегментована. Фон стиглих плодів темно-сірий або сірий. Візерунок — світло-сірі смуги, дрібні плями. Середня маса плода 3,1—6,1 кг. Кора тонка, шкіряста, м'якуш жовтий з оранжевим відтінком, середньої товщини, хрумкий, картоплянистий, солодкий. Насіннєве гніздо середнє. Насіння широке, кремове з малопомітним рубчиком. Маса 1000 насінин —410—420 г. Сорт посухостійкий, середньостійкий проти борошнистої роси, сухою гниллю уражується мало.

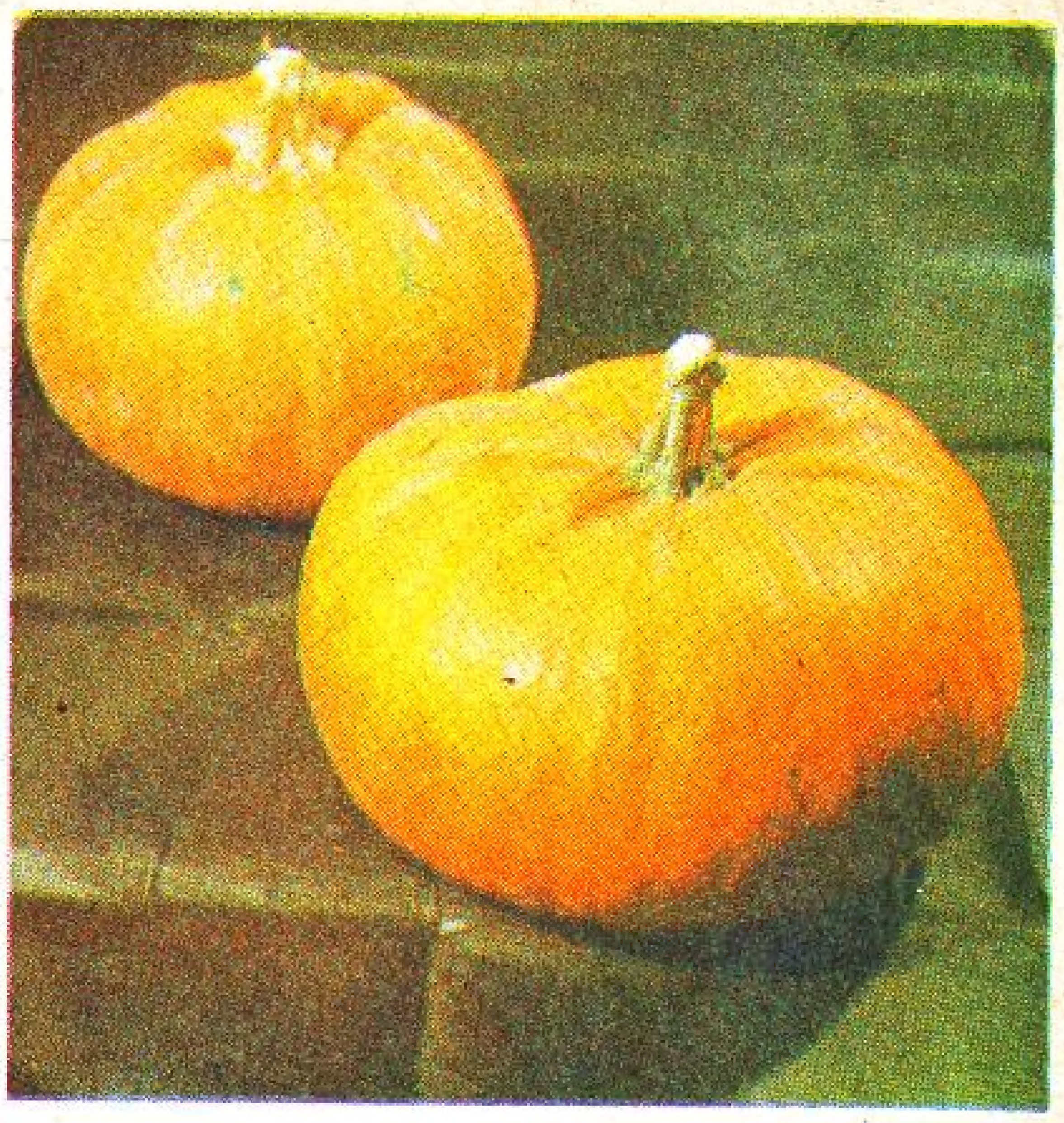
Зберігається добре, транспортабельний. Урожайний, у південних областях дає в середньому 420—600 ц/га. Смакові якості хороші (3,8—4,2 бала). Вміст сухої речовини 11,3—14,3%, цукрів —7,9—9,6%, каротину —10 мг%.

Мускатні

Арабатський. Виведений на Сімферопольській овоче-баштанній дослідній станції схрещуванням сортів Італійський 10 і Дербентський місцевий. Рослина має довгі стебла, листкова пластинка п'ятикутна, злегка розсічена, велика, темно-зелена. Плід видовжений, циліндричний з потовщенням до вершини, середня маса 4,9—9 кг, поверхня гладенька, злегка зморшкувата. Забарвлення фону стиглих плодів лимонне різної інтенсивності, візерунок у вигляді ледь помітних розірваних смуг. Кора тонка, крихка, на розрізі оранжево-жовта. М'якуш товстий, яскраво-оранжевий, дуже щільний, ламкий, малосоковитий, солодкий. Насіннєве гніздо невелике, цілком заповнене 4—6 плацентами, розміщене у вершинній, потовщеній частині плода, вся інша його частина заповнена м'якушем. Насіння овальне, гладеньке, сірувато-біле, маса 1000 насінин — 140—160 г.

Сорт пізньостиглий. Вегетаційний період від сходів до масового достигання у південних областях —118—127, у лісостепових —135 днів.

Борошнистою росою уражується середньо. Як мускатний вид гарбуза сорт негативно реагує на недостатність зволоження. Смакові якості добрі —3,8—4,4 бала, вміст цукрів —5,2—6%, сухої речовини —10,8—8,4%, аскорбінової кислоти —7,9 мг%.

Сорт Мозоліївський

Сорт високопродуктивний, середній урожай у південних областях 359—481 ц/га.

Новинка. Перспективний сорт, виведений на Херсонській селекційно-дослідній станції баштанництва. Рослина має середні стебла, листкова пластинка п'ятикутна, злегка розсічена, зеленого кольору. Плід видовжений, циліндричний з потовщенням до вершини, стиглі плоди мідного кольору, м'якуш — оранжевий, соковитий, солодкий. Вміст сухої речовини 10—11%.

Насіннєва камера розміщена у верхній частині плода. Насіння середнього розміру (довжина 19, ширина 12 мм), забарвлення брудновато-біле, на насінині чітко виражений рубчик. Маса 1000 насінин —205 г. Кора плодів тонка, ламка, ніжна. Рослина середнього розміру, головне стебло має довжину 4 м.

Листки великі, прямокутні, зелені, ледь розсічені, розмір 19×20 см.

І. І. Снігир

Сорт Мигдальний 35

Пізню капусту — насінням

Щоб мати взимку добру тверду капусту, не обов'язково висаджувати її розсадою. Тим більше, що розсаду пізньої капусти на ринку продають одночасно з ранніми й середньостиглими сортами, а витрати на неї набагато більші, ніж на насіння. Торік я посіяв три сорти пізньої капусти: Амагер, Білосніжку та Харківську зимову. Сіяв з огляду на те, що частину рослин залишу на місці, а решту, проріджуючи рядки, пересаджу розсадою на нове місце. Тому міжряддя були 50 см, а рослина від рослини в рядку на 30—35 см. Так і зробив. І хоч не всі рослини були відмінні, деякі з них — пригнічені, але, врешті-решт, наприкінці жовтня одержав непоганий урожай капусти з твердими головками, які добре зберігаються в сухій частині підвалу (в оглядовій ямі під гаражем).

Сіяв капусту 3 травня. Сходи почали з'являтися десь 28 травня. Розсаджував 13—15 червня, коли рослини досягли розмірів розсади, яку продають на ринку. Якихось відмін між сортами не помітив. Деякі головки у всіх трьох сортів внаслідок тривалих дощів тріснули, тому пішли в їжу замість капусти середньостиглих сортів. Гадаю, мій досвід допоможе городникам-аматорам.

В. М. Заїка,
м. Запоріжжя

ЯК І ЧИМ СІЯТИ

У № 7 журналу «Дім, сад, город» за 1991 рік було надруковано мою замітку «Які сорти придбати». І хоч адреса надрукована не повністю, з того часу надійшло чимало листів, та й досі надходять. Відповіді надсилаю всім. Але деякі запитання повторюються майже в кожному листі. З цього зробив висновок, що вони цікавлять дуже багатьох початківців. Відповіді я згрупував на матеріалах літератури у невеликі таблички. Гадаю, вони будуть корисні аматорам-городникам, та й не тільки їм.

А. П. Дібров,
Херсонська обл.

Збереження схожості насіння (років)

Кавуни	6—8
Баклажани	3—4
Горох	3—6
Дині	6—8
Капуста	4—5
Кабачки	6—8
Цибуля	1—2
Морква	3—4
Огірки	6—8
Перець	3—4
Пастернак	1—2
Петрушка	1—2
Помідори	4—5
Редька	3—5
Редиска	3—5
Буряки	3—4
Салат	3—4
Гарбузи	4—5
Кріп	1—2
Квасоля	3—6
Шпинат	3—4
Щавель	2—3

Схожість насіння при температурі +20—25° С (днів)

Капуста	10
Морква	10
Петрушка	14
Буряки	8
Ріпа	7
Огірки	7
Кабачки	10
Патисони	10
Цибуля	12
Помідори	10
Салат	10
Кріп	14
Шпинат	14
Щавель	8
Ревінь	14
Горох	6
Естрагон	10
Редька	5

Глибина висіву насіння в грунт (см)

Цибуля ріпчаста:	
чорнушка на ріпку	2—3
чорнушка на сіянку (арпаж)	2—3
Цибуля-ріпка із сіянки:	
до 1,4 см	3—4
1,5—2,2 см	4—4,5
Баклажани	0,5—1
Кабачки, патисони	4—6
Капуста	2—3
Морква	1,5—2
Огірки	3—5
Перець	1—2
Буряки	2—4
Редиска	1—2
Помідори	3—4
Часник зубками до 2 г	5—6
—"— —"— 2—5 г	6—8
—"— —"— більше 5 г	7—9
Пастернак, петрушка	2—3
Горох	4—6
Селера	3

Норми висіву насіння (грамів на 10 кв. м)

Капуста	12—15
Помідори	2—3
Перець	2—3
Баклажани	1,5 —2
Огірки	6—8
Кабачки	3—4
Гарбузи	3—4
Кавуни	2—3
Дині	1,5 —2
Цибуля (насіння)	8—10
Часник	500—600
Морква	4—6
Петрушка	8—10
Селера	0,6 —0,8
Пастернак	5—6
Буряки столові	10—12
Редиска	17—23
Редька	4—6
Ріпа	2—3
Горох	150—200
Квасоля	90—150
Боби	100—[illegible]
Салат листковий	3—5
Салат головчастий	1—2
Щавель	5—7
Шпинат	45—60
Кріп	30—60
Картопля	2,5—4 кг

Схеми сівби городніх рослин (см)

Кавуни ранньостиглі	140×70
середні та пізні	140×140
Баклажани	70×25—30
Горох	45×15
Дині	70×140
Капуста	60-70×35-40
Кабачки, патисони	70×80
Кукурудза	70×70
Цибуля (насіння)	4-6×15-20
—"— ріпка	4-6×15-20
Морква	6×45
Огірки	10×90
Помідори	50-60×20-25
Перець	50-60×20-25
Петрушка	45 між рядами
Редька літня	35×10
—"— зимова	20×10
Буряки столові	45×6-8
Селера	45 між рядами
Гарбуз	140×210
Кріп	30×3-4
Квасоля	40-50×10-15
Часник-однозубка:	
великі до 4 г	45×6-8
середні 1—2 г	45×4-6
Щавель	15×5

Попередники городніх культур на Україні

Культура	Добрі	Допустимі
Капуста	Картопля, морква, буряки, огірки, цибуля, бобові	Помідори, кабачки
Помідори, перець, баклажани	Бобові, огірки, цибуля	Капуста
Огірки	Бобові, цибуля, капуста, коренеплоди	Картопля, помідори
Морква, петрушка, селера	Огірки, картопля, кабачки, буряки	Помідори, цибуля
Цибуля, часник	Картопля, огірки, бобові	Кукурудза, помідори
Горох, квасоля, боби	Капуста, помідори, коренеплоди	Огірки, картопля
Картопля	Капуста, огірки, цибуля, бобові	Коренеплоди, кукурудза
Кабачки, патисони, гарбузи	Капуста, картопля, коренеплоди	Помідори, бобові

Пероноспороз цибулі

Цибуля в мене росте дуже гарно доти, поки не починають зав'язуватися головки. Потім зелень вкривається сірим нальотом, і цибуля гине. Що це таке і як з ним боротися?

Н. М. Пасічник,
292100, Львівська обл.,
м. Кам'янка-Бузька,
вул. Дзержинського, 17

Уражується цибуля першого, другого й третього року життя, але особливо небезпечний пероноспороз (несправжня борошниста роса) для насінників.

Хвороба передається із року в рік з цибулиною, в якій зберігається інфекційне начало у вигляді грибниці. Після висаджування в грунт з такої цибулини виростає хвора рослина з дифузним типом ураження. Листя погано розвивається, жовтіє, потім в'яне і засихає. У насінників стрілки мають бліде забарвлення з жовтизною, потім на них з'являються сірі плями, і вони надломлюються. У вологу погоду листя і стрілки вкриваються сірувато-фіолетовим нальотом конідіального спороношення гриба. На нальоті затримується пил, а тому він часто здається брудно-сірим.

При місцевому ураженні на листках спочатку утворюються окремі плями, а пізніше, коли грибниця поширюється вниз до кореневої шийки, хвороба набуває дифузного характеру. Грибниця, проникаючи в цибулину, залишається там зимувати. Крім того, патоген може зберігатися і у вигляді ооспор на рослинних рештках на городі.

Насіння уражених рослин недорозвивається, залишається дрібним, має погану схожість.

Стійких до хвороби сортів серед культурної цибулі немає.

Заходи боротьби. Чергувати культури з поверненням цибулі на попереднє місце через 3 роки. Гній вносити під попередню культуру, а мінеральні добрива — безпосередньо під цибулю. Це сприяє підвищенню стійкості рослин до пероноспорозу. Прогрівати цибулю-сіянку і цибулю-матку сухим гарячим жаром (повітрям) при температурі 43—45°С протягом 20—24 год або при температурі 35—37°С протягом 5—7 діб. Забезпечувати просторову ізоляцію між ділянками цибулі-чорнушки і цибулі-сіянки, а також від насінників. У період вегетації цибулі при виявленні пероноспорозу обприскувати рослини одним із таких фунгіцидів: 1%-ною бордоською рідиною (100 г мідного купоросу і 100—120 г вапна на 10 л води), 0,4%-ною суспензією полікарбацину (40 г), 0,3%-ною суспензією арцериду (30 г) або 0,4%-ною суспензією хлорокису міді (40 г). Повторні обприскування проводять з інтервалами 10—14 днів. Товарну цибулю обробляти не більш трьох разів, а насінники — не більше шести. Останній раз рослини обприскувати не пізніш як за 20 діб до початку збирання. Вирощуючи цибулю на перо, обприскувати рослини названими фунгіцидами категорично забороняється.

Як поверхнево активні речовини (для кращого прилипання фунгіцидів) можна використовувати аграл 90, тритон ЦС-7 в концентрації 0,05%, а також ОП-7, ОП-10 в концентрації 0,2—0,3% або 1%-ний розчин збираного молока.

Високу ефективність проти пероноспорозу цибулі (в період вегетації) показали антибіотики: амідоміцин (25—30 мг на 1 л води), циклогексамід (10 мг на 1 л води) і олігоміцин (40 мг на 1 л води). Цими препаратами обприскувати у ті ж строки, що й фунгіцидами.

Видаляти і спалювати усі рослинні рештки після збирання цибулі.

Ю. В.Калюжний,
канд. біол. наук, доцент

Шкідники і хвороби

Шкідники капусти

Серед шкідників капусти найпоширеніші капустяна попелиця, хрестоцвіті клопи, капустяна совка, капустяний та ріпаковий біляни, капустяна міль, хрестоцвіті блішки. В окремі роки великої шкоди завдають капустяна муха, дротяники, личинки хрущів, капустянка.

Заходи боротьби з ними переважно агротехнічні: видалення й знищення хворих головок та післязбиральних решток, на яких зимують яйця шкідників; глибоке перекопування грунту восени, виполювання на городах, межах і на узбіччі доріг хрестоцвітих бур'янів; позакореневе підживлення рослин фосфорно-калійними добривами. Не можна садити капусту по капусті, бо це призводить до накопичення в грунті шкідників та збудників хвороб.

Велике значення мають хижі комахи: проти попелиць — жуки та личинки сонечка, личинки золотоочки та мух-дзюрчалок, паразитоїдці; проти капустяної совки — яйцеїд трихограма, паразити гусениць — муха тахіна та їздець. Ці корисні комахи зосереджуються на ділянках, де поблизу капусти росте кріп або насінники моркви, пастернаку, нектаром яких вони живляться.

У період відродження гусениць шкідників капусти позитивні результати дає обробка 0,2%-ним розчином (0,8—1 кг/га) фосфаміду або метатіону (не пізніш як за 30 днів до збирання врожаю).

Ефективним проти гусені капустяного білана є біологічний препарат ентеробактерин (0,5—0,8%-на суспензія). Дворазове обприскування ним знищує гусінь на 95—97%.

Для боротьби з попелицями, капустяною міллю, біланами, совками та іншими шкідниками капусти застосовують настої й відвари тютюну, ромашки, зеленого бадилля помідорів та картоплі, лопуха, лушпиння цибулі, часнику з додаванням господарського мила. Використовують їх свіжими. Слід мати на увазі, що ці настої й відвари такі ж отруйні для тварин та людини, як і хімічні препарати, тому обробку ними припиняють за 15 днів до збирання врожаю. Проте вони швидко втрачають токсичність на світлі, не мають залишкової дії, не накопичуються у продукції, отже, екологічно безпечні і ними доцільно користуватися на присадибних і дачних ділянках.

Л. Д. Шпильова,
кандидат біологічних наук
(УНДІ захисту рослин)

Як вивести капустянку

Протягом усього свого життя, а мені вже 71 рік, користуюся цим способом боротьби з капустянкою і хочу ним поділитися з читачами нашого журналу.

Беру 2—3, а іноді й 5 кілограмів пшениці — залежно від площі, яку треба обробити. Варю її, відціджую і просушую. Потім туди кладу будь-яку отруту: на 2 кг — півложки, а на 5 — повну столову ложку й змішую з пшеницею. Цю суміш змащую підсмаженою на олії цибулею — вона перебиває запах отрути.

Рано навесні, як тільки вже можна боронувати грунт, це зерно висіваю по всій ділянці і граблями загортаю. Капустянка після сплячки охоче «пасеться» на зерні, бо ніякої іншої поживи у цей час ще немає.

Я це роблю щовесни, і на моїй ділянці не буває капустянки. Якось одну весну пропустила, бо подумала, що, може, вже її немає, аж ні — з'явилася. Тож треба це робити щороку. А ще виявилося, що капустянку полюбляють не тільки шпаки, а й коти.

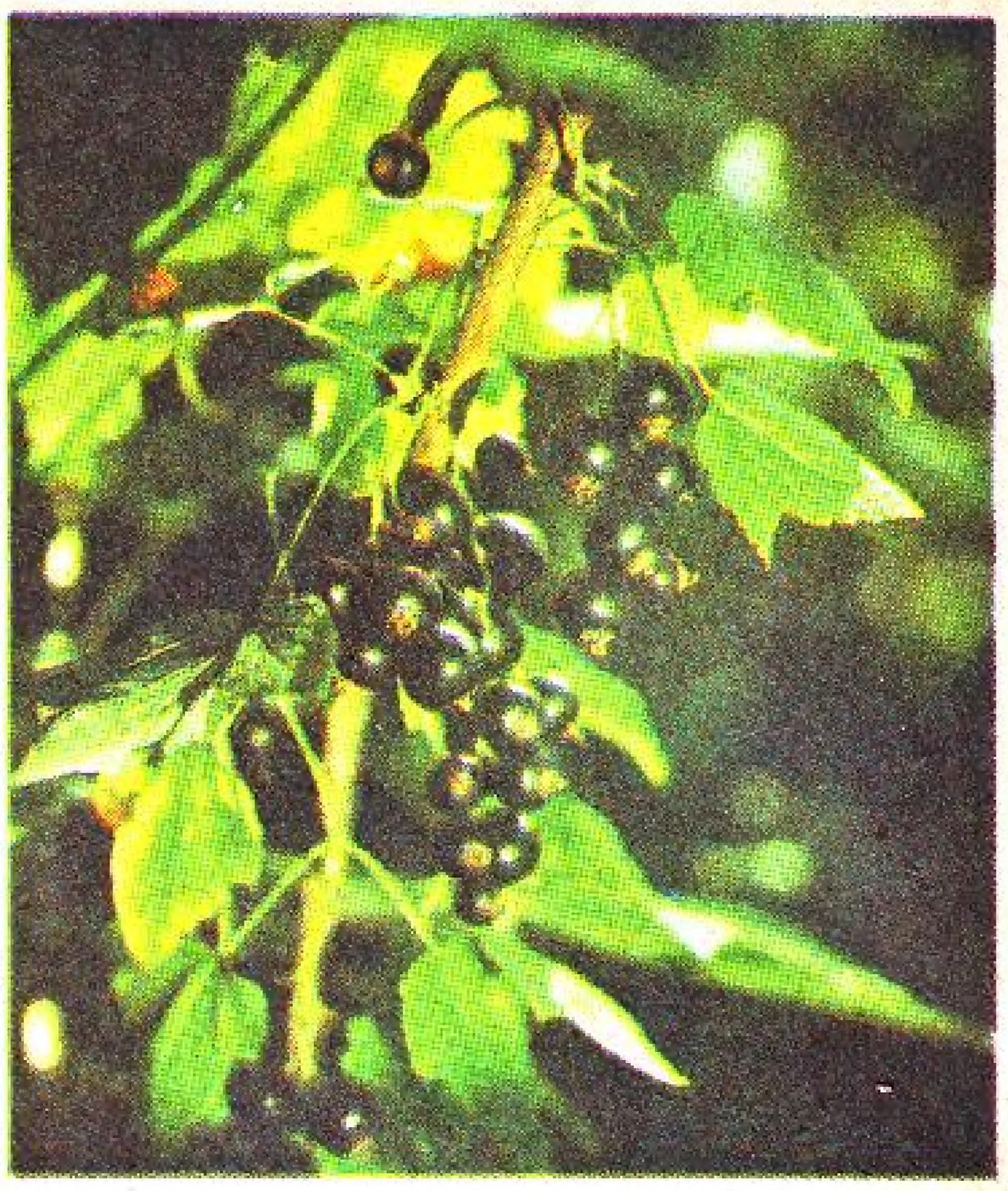
М. Я. Онищенко,
Дніпропетровська обл.

* * *

Просто замучили поганки: «оселилися» на грядках, біля стежок та доріжок, навіть на дерев'яному бортику дитячої пісочниці, забралися і до кущів агрусу та хрону. Чим я тільки не виводила їх: обливала окропом, бензином і підпалювала, викопувала грибниці, обсипала хлоркою у тих місцях, де це можливо, а побороти їх так і не змогла. Просто якесь лихо. Підкажіть, шановні читачі, як вивести із садиби цих поганок.

О. В. Вихрюк,
Дніпропетровська обл.,
м. Дніпродзержинськ,
вул. Васильєва, 50—3

Формування кордонів ягідних культур

У наші важкі часи, коли «дача» з місця літнього відпочинку перетворюється для багатьох на засіб існування, питання раціонального використання найменших клаптиків землі, нетрадиційні засоби поліпшення якості та підвищення врожаю набувають дедалі більшого значення.

Вирощування багатьох ягідних та плодових культур у формі кордонів та пальмет дає можливість розв'язати частину згаданих проблем, звичайно, за умови впровадження сучасних високоврожайних, стійких до хвороб сортів при високому рівні агротехніки.

Останнім часом, коли пальметні форми плодових дерев з'явились не тільки в промислових садах, а й на присадибних ділянках, у багатьох книжках і довідниках достатньо описано принципи і способи формування пальмет, але дуже мало інформації про формування кордонів і майже ніякої про штамбові форми ягідних культур, через що більшість садівників навіть не підозрюють, що їх можна вирощувати якось інакше, ніж кущем. Своїм досвідом вирощування плодових і ягідних культур у нетрадиційних формах хочу поділитись з читачами «ДСГ».

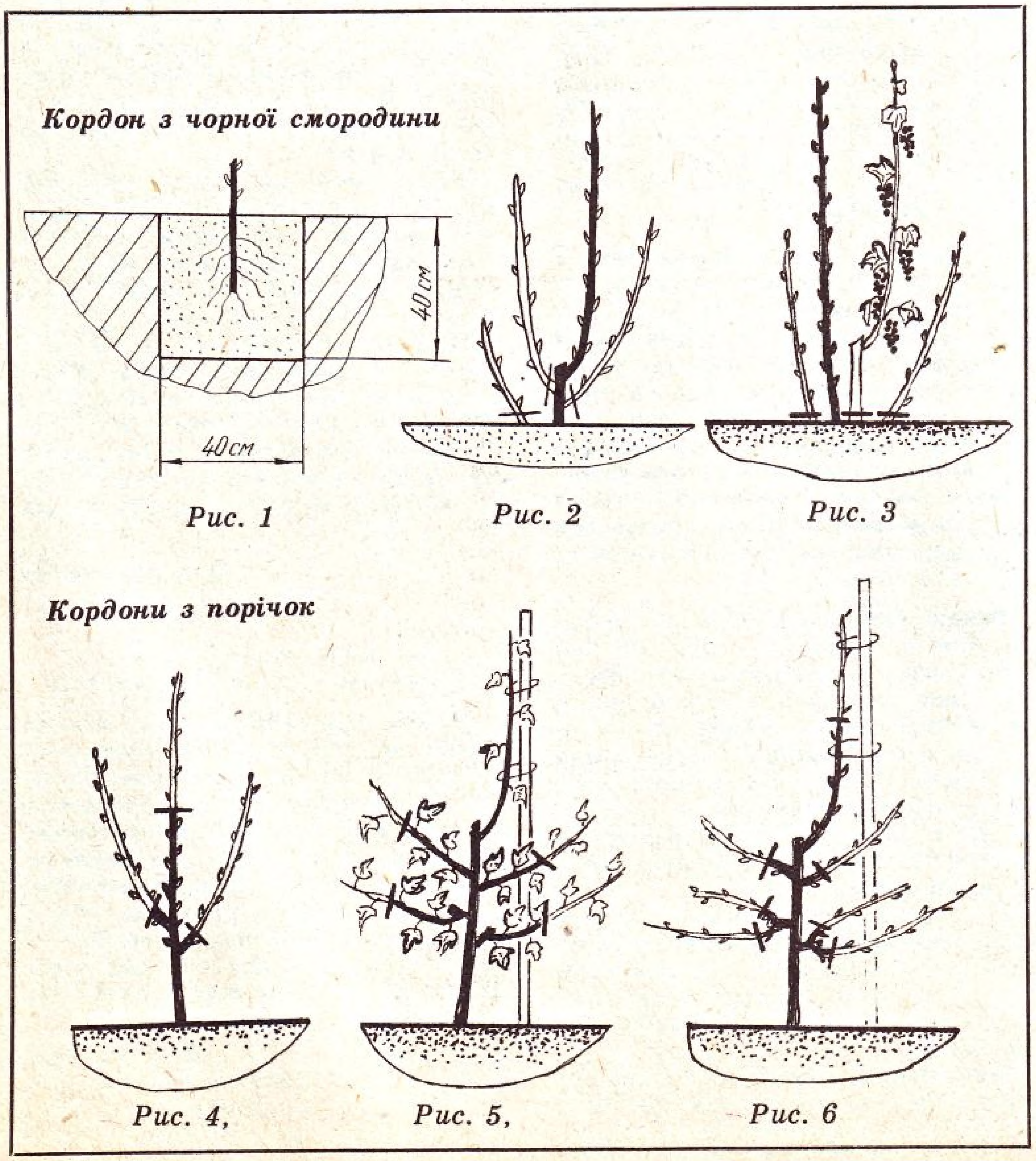
Кордон з чорної смородини

Саджанці чорної смородини висаджуємо вертикально у заздалегідь підготовлений, заправлений добривами рівчак (рис. 1). На 1 $м^2$ вносимо 8—10 кг перегною, 100—150 г суперфосфату, 50—60 г калійних добрив. Якщо грунт кислий (pH $<5{,}5$), додаємо 300—500 г вапна. Відстань між рослинами в рядку 25—30 см, між рядами — не менше 1,2 м. Після садіння саджанець обрізуємо так, щоб над землею залишилось 2—3 бруньки.

Пізно восени або весною наступного року (до розпускання бруньок) кущ обрізуємо, залишивши один вертикальний, найкраще розвинений пагін, який влітку вже дасть урожай (рис. 2). На другий рік залишаємо одну гілку заміщення, а гілку, що відплодоносила, вирізуємо (рис. 3). На третій рік з кожної рослини можна буде зібрати до 1 кг ягід. До того ж такий кордон надзвичайно гарний і привабливий, а добре освітлені, незагущені кущі стають значно стійкішими до захворювань. З вирізаними гілками майже повністю видаляються шкідники (бруньковий кліщ, попелиця), що дає змогу виключити хімічну обробку.

Щороку насадження потрібно підживлювати, вносячи комплексні мінеральні добрива і сірчанокислий калій (10 г на 1 $м^2$) або попіл. Міжряддя бажано замульчувати перегноєм, торфом, соломою або чорною плівкою, що перешкоджає росту бур'янів і сприяє збереженню вологи.

Звертаю увагу на те, що для вирощування кордону придатні тільки ті сорти чорної смородини, котрі дають основний урожай на однорічних пагонах, наприклад Загадка, Наслєдніца, Ленінградський велікан.

Кордон з порічок

Кордони з червоної, рожевої та білої порічок бажано вирощувати із застосуванням опорної системи, бо рослини можуть сягати 1,5—2-метрової висоти. Для поодиноких рослин використовують вертикальну рейку, для кордону — горизонтальну шпалеру з трьох рядів дроту на висоті 60, 120, 180 см. Зручна дворядна шпалера з дротом на висоті 60 та 150 см і прив'язаними до неї вертикальними рейками навпроти кожного деревця порічки. Відстань між саджанцями в ряду 30—40 см.

Після садіння саджанець наполовину вкорочуємо, бічні пагони обрізуємо до 2—4 см (рис. 4). Бруньки на висоту штамба (15—20 см) видаляємо. Протягом вегетаційного періоду провідник підв'язуємо до рейки, а бічні прирости вкорочуємо (на початку липня) до четвертого листка (рис. 5).

Весною наступного року (до розпускання бруньок) провідник теж вкорочуємо, залишаючи 10—15 см нового приросту, а усі бічні гілочки вирізуємо до 2—3 см на бруньку (рис. 6). Далі все повторюємо, як описано вище.

Найбільш врожайними та великоплідними в нас видалися сорти порічок Рондом, Ровада, Йонкер Ван Тетс, Біла версальська.

Штамбовий агрус

У штамбовій формі агрус вирощують на короткому (20—30 см) власному штамбі і на високому (50—100 см), коли штамбоутворювачем є більш сильноросла рослина, яка добре сумісна з агрусом. Найчастіше штамбоутворювачем слугує смородина золотиста, а в нашому господарстві вже кілька років агрус щепимо на йошту (крому). Спосіб щеплення — поліпшене копулірування. Висаджуємо агрус через 1,5—2 м в ряду у заздалегідь підготовлені ями 40×40×40 см, заправлені органічними і мінеральними добривами, як і для смородини.

Перед садінням видаляємо всі прикореневі пагони, а також бруньки і гілочки на висоту штамба, провідник вкорочуємо (рис. 7). Весною скелетні гілки вкорочуємо наполовину (рис. 8) на бічну бруньку для пряморослих сортів або на верхню для сортів з пониклими гілками. Кущ, що має чотири навхрест розташовані скелетні гілки (рис. 9) і 12—15 напівскелетних, можна вважати сформованим (рис. 10). Подальше обрізування полягає в літньому (кінець червня) вкороченні всіх цьогорічних приростів до 4—5-го листка з поступовим омолоджуванням скелетних гілок весною та переведенням їх на 4—5-й рік на добре розташовану напівскелетну гілку.

Вирощування агрусу у штамбовій формі дає змогу не тільки поліпшити якість урожаю, знизити збитки від шкідників і хвороб, а й взагалі переглянути ставлення до деяких сортів. Наприклад, основними вадами малошипуватого сорту Колобок вважається надмірна кількість прикореневих пагонів і розкидистість гілок. У штамбовій формі це один з найкращих із багатьох випробуваних нами сортів, що відзначається високою врожайністю, великими смачними плодами, стійкістю до американської борошнистої роси.

Про формування ще непоширених пальмет та кордонів плодових дерев постараюсь теж розповісти на сторінках «ДСГ».

Штамбовий агрус

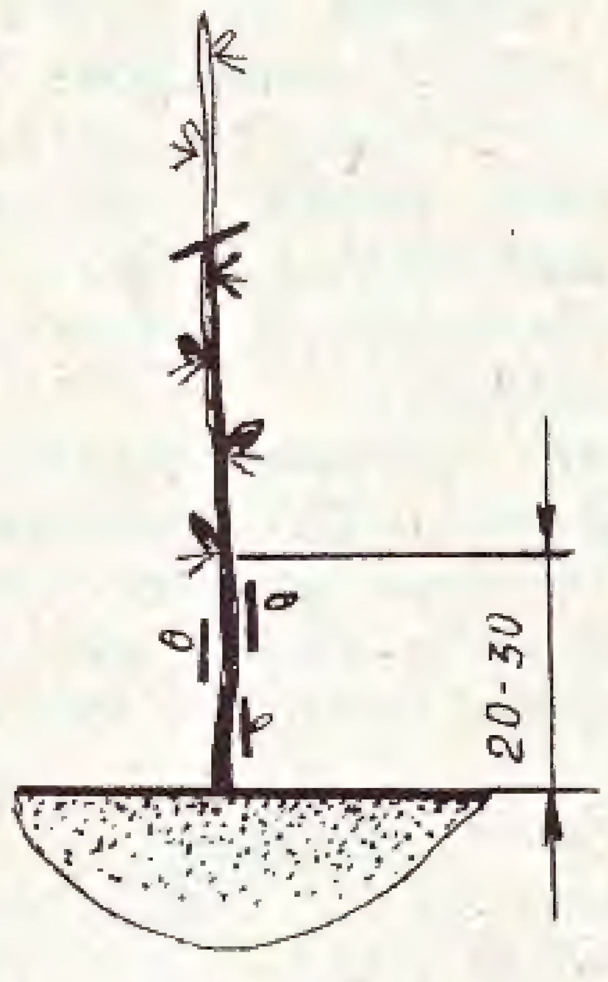

Рис. 7.

Рис. 8,

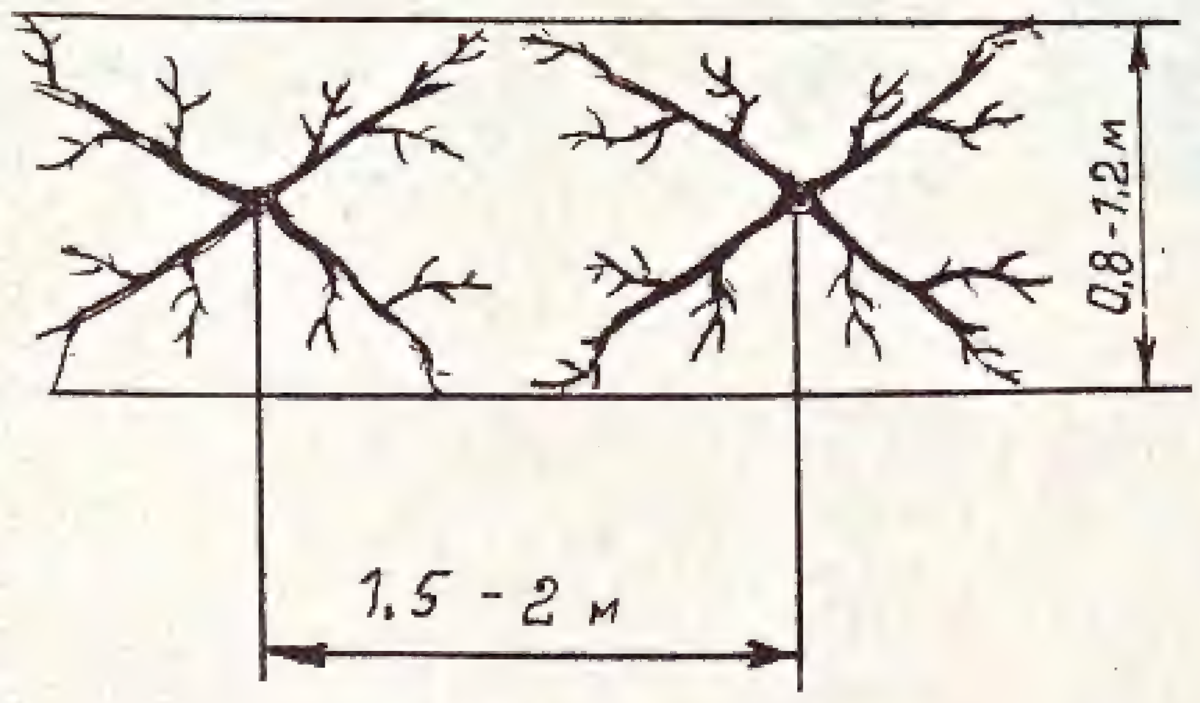

Рис. 9.

Рис. 10

С. А. Карабут,
агроном МП «Агрус»,
254215, м. Київ, а/с 659/3

Небезпечний шкідник

До останнього часу смородинова брунькова міль вважалась небезпечним шкідником в північній зоні плодівництва — Росії. Тепер вона також значно поширилась на території України, особливо в Поліссі і Лісостепу.

Пошкодження бруньок затримує розвиток рослин. Відростання нового листя із сплячих бруньок починається на 2—3 тижні пізніше звичайних строків. Це дуже послаблює рослини, знижує стійкість їх до низьких температур, погіршує товарні якості ягід, призводить до значного недобору, а часто й до повної втрати врожаю.

Смородинова брунькова міль має одне покоління. Зимують молоді гусениці у щільних білих коконах під відсталою корою та в її щілинах біля основи пагонів.

Рано навесні (у березні — на початку квітня) вони виходять з місць зимівлі, вгризаються у бруньки, пошкоджують або повністю виїдають їх. Кожна гусениця пошкоджує кілька бруньок, вони підсихають і не розпускаються.

Молоді гусениці червоні, тому добре помітні, у дорослих забарвлення змінюється на жовто-коричневе, а потім на брудно-зелене.

Перед цвітінням смородини дорослі гусениці (до 9—12 мм) залазять у грунт під кущем, де й заляльковуються. Інколи вони заляльковуються безпосередньо в бруньках.

Одразу після цвітіння в період появи зелених ягід вилітають метелики з темно-жовто-бурими крилами (розмах 13—17 мм), на яких є три яскраві жовті плями. Незабаром вони відкладають у м'якуш зеленої зав'язі яйця за допомогою гострого яйцеклада. Гусениці, що відродилися, живляться молодим м'яким насінням ягід. Потім вони залишають ягоди, переповзають у нижню частину куща, де у щілинах кори і під відшаруваннями її створюють щільний кокон, там і зимують.

Обов'язковим засобом боротьби, який знижує чисельність зимуючих гусениць молі, є осіннє вирізування та спалювання сухих, пошкоджених й хворих гілок та пагонів. Пагони й пеньки зрізують біля самого грунту.

У насадженнях, де міль завдає значної шкоди, рано навесні, як тільки зійде сніг, рекомендується обприскати смородину емульсією анометрину-Н або ровікурту (10 мл 25%-ного концентрату емульсії на 10 л води), кілзаром (50 мл 5%-ного к. е. на 10 л води) або перметрином (25 мл 100%-ного к. е. або 25 г 10%-ного змочуваного порошку — на 10 л води).

Застосування емульсії карбофосу відразу після цвітіння смородини проти листокруток, пильщиків, агрусового п'ядуна, агрусової вогнівки, пагонової та листової галиць також призводить до загибелі метеликів молі, які вилітають у цей час. У присадибних та колективних садах застосовують 0,6%-ну емульсію карбофосу 10%-ного к. е. або з. п. (60 мл або грамів на 10 л води), а в промислових насадженнях — 0,2%-ну емульсію 50%-ного к. е. (2 л на 1000 л води на гектар).

В. М. Ткачов,
науковий співробітник
Інституту садівництва УААН

Шовковиця корисна і смачна

Шовковиця (тут, тутове дерево), що дає їстівні плоди та листя для відгодівлі шовковичних черв'яків, поширена в культурі на Кавказі, в Середній Азії, Україні.

Історія культивування шовковиці починається з Китаю, де листя використовували для відгодівлі тутового шовкопряда — єдиного виробника натурального шовку. Три з половиною тисячоліття Китай зберігав шовкову монополію, тут знімали голову кожному, кого запідозрювали у видачі таємниці вирощування шовковиці. Тільки в 555 р. грену тутового шовкопряда таємно вивезли до Європи. В Росії особливо заохочував до вирощування шовковиці Петро І. Спеціальним наказом пропонувалося закладати нові плантації її і в Києві. На території Ботанічного саду на Печерську досі збереглися рослини, посаджені в часи Петра І. Дерева міцні і кремезні, хоча їм більше 250 років.

Дуже цінується шовковиця в народів Середньої Азії та сусідніх країн. Медицина Китаю, Японії, Тібету, Індії, В'єтнаму із стародавніх часів використовує її листя, кору, коріння, квітки та ягоди при лікуванні тяжких хвороб — цукрового діабету, водянки, гіпофункції нирок, серцево-судинних захворювань. Китайська народна медицина корою коренів шовковиці лікує гіпертонічну хворобу, бронхіт і бронхіальну астму; кору гілок і стовбура використовують для загоювання ран, при серцевих захворюваннях.

Кору з коренів та сироп із плодів у народі вживають при ниркових коліках та як відхаркувальний засіб. Ягоди мають кровоочисну властивість, нормалізують обмін речовин, їх рекомендують від ожиріння.

У Грузії народна медицина настій стиглих плодів використовує для лікування простудних захворювань, сік ягід — від кашлю, розведений водою — при стоматитах, ангінах, настій з кори коренів — як глистогінне.

Плоди містять до 12% цукрів (в білій шовковиці — до 20%), переважно глюкозу та сахарозу, органічні кислоти (яблучну і лимонну) — від 0,2% у білої до 1,8% у чорної шовковиці, пектинові речовини (0,2%), вітаміни С (до 900 мг%), B_1, B_2, Р, каротин, холін, смолу, кетони, лактони, спирти, рутин, кварцетин, глікозид тутин. У плодах є також білки, жири, фосфорна кислота, значна кількість заліза в легкодоступній для організму формі, мінеральні речовини.

Плоди шовковиці не лише корисні, а й смачні. Їдять їх сирими, в'яленими, консервованими. З них готують варення, компоти, соки, приправи до кулінарних виробів, лаваш, бекмес. Цукру під час переробки плодів треба небагато, бо його в них вдосталь.

Шовковиця цінна ще й своєю деревиною. Вона настільки тверда, що в багатьох випадках замінює дуб. З неї виготовляють навіть музичні інструменти, а з лубу, що знаходиться під пробковою тканиною, роблять пряжу, канати, мотузки. Луб, як і деревину, використовують для виробництва картону і паперу.

Морфологічні й біологічні особливості

Шовковиця — довговічна рослина, живе до 200—300 років. Дерева її швидкоростучі, посухо- і морозостійкі. Як у білої, так і в чорної вони мають велику розкидисту крону близько 15 м висотою. Трапляються дерева і з плакучою формою крони. Це дводомна вітрозапильна рослина з чоловічими і жіночими квітками на різних деревах, однак часто зустрічаються однодомні екземпляри, у яких чоловічі і жіночі квітки містяться в одному суцвітті. У шовковиці два типи пагонів: вегетативні — видовжені з великими листками і плодоносні — вкорочені з меншим листям.

У білої шовковиці кора сіра, товста. Листки мінливої форми: яйцеподібні, округлі чи дещо серцеподібні, загострені, тонкі, м'які, неопушені, ніжно-зеленого забарвлення. Вони вважаються найкращим кормом для відгодівлі тутових шовкопрядів.

Квітки зеленуваті. Супліддя циліндричні, конічні або округлі, білі, жовті, рожеві, фіолетові. Плід — псевдоягода, в якої окремі плодики утворюють супліддя.

Чорна шовковиця відрізняється від білої червоно-бурим забарвленням гілок, коротких та численних. Листки різної величини — від 7 до 20 см, шкірясті, лопатеві, розсічені, рідше суцільні, краї нерівномірно зубчасто-пильчасті.

Листя чорної шовковиці теж використовують для відгодівлі шовковичних черв'яків, але як корм воно гірше, ніж у білої.

Чоловічі суцвіття жовті, циліндричні, жіночі — овальні. Супліддя компактні, глянцеві, чорно-фіолетові або чорні, дещо схожі на ягоди ожини, але видовженої форми.

На відміну від білої шовковиці, плоди якої містять велику кількість цукру при незначній кислотності, плоди чорної мають приємний солодко-кислий освіжаючий смак і аромат.

Тому їх широко використовують у свіжому вигляді і для технічної переробки, тоді як плоди білої здебільшого йдуть на переробку. Назва видів — біла і чорна шовковиця — визначається кольором кори дорослих дерев, а не забарвленням плодів, котрі у білої можуть бути білими, кремовими, червоними, темно-фіолетовими і майже чорними. У чорної шовковиці плоди завжди чорні.

Шовковиця — світлолюбна рослина. До грунтів невибаглива, але краще росте на пухких суглинистих і супіщаних грунтах, добре почувається й на піщаних. Коли стовбур засипають піском, утворює додаткове коріння, тому використовується для закріплення рухомих пісків і обсаджування зрошувальних каналів. Може рости на засолених грунтах.

В цілому шовковиця — досить посухостійка рослина, правда, чорна — більш тепло- і вологолюб-

на, але у наших умовах вона культивується частіше завдяки смачнішим плодам. Біла заходить далеко на північ України, не страждаючи від морозів. Обидва види здатні швидко адаптуватися в нових умовах.

Періодичності плодоношення у шовковиці немає. Урожайність залежить від віку, сорту, типу формування крони. У віці 15—30 років урожай може досягати 30—80 кг з дерева, а у вільнорослих дерев, особливо на півдні,— до 300 кг.

Червона шовковиця, батьківщина якої Північна Америка, культивується значно менше, ніж біла і чорна. Супліддя червоне, соковите, кисло-солодке. Листки опушені, щільні, на корм тутовим черв'якам непридатні.

Існує багато культурних сортів шовковиці, особливо у південних регіонах (Середня Азія, Закавказзя, Крим), де цю рослину вирощують протягом багатьох століть. В останні десятиліття з ініціативи Інституту генетики і селекції АН Азербайджану відібрано кращі форми і виведено нові сорти з чудовим смаком плодів і підвищеним вмістом біологічно активних речовин. На відміну від кормових такі форми і сорти називають плодовою тутою, підкреслюючи їх харчове значення, хоч деякі з них одночасно є і кормовими. Кращі з них Піонерська, Жовтнева, Сурхут та ін.

В Україні, зокрема в Дніпропетровській, Запорізькій областях і Криму, також є багато цінних форм шовковиці народної селекції. Є вони і на півночі нашої країни, однак вивченням і розмноженням їх досі ніхто не займався. Тільки зараз таку роботу розпочав Центральний ботанічний сад АН України (м. Київ). Обстежуються існуючі насадження та створюється колекція кращих сортів народної селекції.

Вирощування садивного матеріалу

Розмножують шовковицю насінням і вегетативно — паростю, відсадками, культурні сорти — щепленням. Як і для інших плодових порід, найбільш прийнятий і поширений спосіб щеплення — окулірування. Бруньку з щитком, сформовану на пагоні поточного року, вставляють під кору підщепи, якою слугують сіянці білої шовковиці. Для окулірування треба брати вегетативні пагони з добре сформованими бруньками. Щеплять у два строки — навесні (брунькою, що проростає) і влітку (сплячою брунькою). На півдні окулірують навесні (на початку сокоруху) і влітку (серпень — середина вересня), а в інших районах — влітку, з 15—20 липня до 15—20 серпня. Важливий показник готовності підщеп до окулірування — добре відокремлення на них кори, а також достатнє визрівання пагонів прищепи і бруньок на них.

Можна навесні щепити живці в крону дерева, яке хочуть перещепити. Цю операцію виконують так само, як і в інших плодових рослин. Щеплення довгими живцями, зрізаними з плодоносних дерев, прискорює початок плодоношення. Висота дерева не має значення для збирання врожаю, бо стиглі плоди при легкому струшуванні гілок відпадають.

У плакучої форми шовковиці досить ефективним, крім окулірування, є розмноження відсадками. Гілки, що звисають, закопують у грунт, не відокремлюючи від материнської рослини, так, щоб верхівка гілки чи пагона з декількома листками була на поверхні. Грунт на дні канавки розпушують, можна підсипати трохи родючої землі. Гілку кладуть на дно канавки і закріплюють дерев'яними рогатками, верхівку пагона загинають вгору і прив'язують до вертикального кілочка. Як правило, укорінюють відсадки до набрякання бруньок — у березні-квітні, але можна робити це і в більш пізні строки, навіть восени.

Укорінені гілки бажано протягом вегетаційного періоду підживлювати, поливати. Відсадки викопують і відокремлюють від материнської рослини, як правило, через рік, коли утворюється розвинена коренева система, після чого висаджують на постійне місце.

З насіння шовковицю вирощують для одержання підщепи, а також для селекційної роботи, особливо у північних районах, щоб відібрати форми, пристосовані до місцевих умов. Для цього використовують насіння білої шовковиці. Воно дуже дрібне — 1000 насінин важать 1,5 г. Висівають його рано навесні, попередньо простратифікувавши протягом 1—2 місяців у вологому піску, тирсі при температурі 0—5° С. Якщо насіння не пройшло стратифікацію, його перед висівом намочують протягом 2—3 днів.

Підготовка грунту, садіння рослин, догляд

Хоч шовковиця невибаглива до умов вирощування, але краще вдається на родючих та удобрених грунтах — щорічно родить, менше терпить від несприятливих погодних умов.

Садять шовковицю як восени (жовтень), так і весною (березень, квітень). Грунт готують завчасно, як і для інших рослин, глибоко орють, удобрюють. Добрива доцільно внести і в садильні ями. Копають їх діаметром 70—80 см і завглибшки 70—100 см, заправляють сумішшю землі з верхнього родючого шару, змішаного з перегноєм (8—10 кг) і мінеральними добривами (суперфосфату 80—90 г, хлористого калію 30—40 г та аміачної селітри 50—70 г). Корені теж обсипають родючим грунтом, поливають і мульчують пристовбурні круги.

Протягом літа в молодих насадженнях розпушують грунт, виполюють бур'яни, підживлюють і поливають дерева. Поживних речовин і вологи вони найбільше потребують у період інтенсивного росту — до липня. У другій половині літа поливати і підживлювати рослини небажано.

В останні роки закладають спеціальні плантації плодової шовковиці, де вирощують рослини з високими (1,2 м) і низькими (0,3—0,5 м) штамбами і кроною висотою до 3—4 м. Площа живлення звичайна — 4×4, 4×5 м. Крона плодових форм шовковиці — куляста чи овальна.

Для відгодівлі шовкопряда культивують шовковицю білу в кущовій чи штамбовій формі. Кущові плантації закладають з міжряддями 3 м, відстань між рослинами в ряду 0,5 м.

Шовковиця добре росте і плодоносить в міських умовах. В алейних, групових і поодиноких насадженнях використовується для озеленення вулиць, створення гарних щільних живоплотів. Для озеленення вулиць найпридатніші чоловічі рослини, бо вони швидше ростуть, мають щільну крону, яка створює більше тіні, а листя восени довго зберігається, не змінюючи забарвлення.

Існує багато декоративних форм шовковиці, з яких дуже ефективна плакуча — до 5 м у висоту з довгими, звисаючими до землі гілками, пірамідальна — 5—6 м заввишки з вузькопірамідальною кроною і куляста — невисоке деревце з густою кулястою кроною. Є плакучі форми висотою до 2 м, їх можна використовувати для створення сланкої крони, на яку щеплять живці плодових сортів. Декоративні форми має в основному біла шовковиця. Дерева з кулястою, пірамідальною і плакучою кроною застосовують у садово-парко-

	Лютий	Березень	Квітень	Травень	Червень	Липень	Серпень	Вересень	Жовтень	Листопад
Садіння		1	1, 3						1, 2	
Обрізування дерев		7	7							
Перещеплення			9				9			
Полив			5	4		8		4	5	
Догляд за грунтом і деревами			6						15, 6	15
Розмноження насінням	10	10,11	11							
Розмноження відсадками		12,13	12,13						12,13	12,13
Збирання та переробка плодів						14	14			

Робоча схема догляду шовковиці:
1 — копання садильних ям, заправка добривами; 2 — осіннє садіння; 3 — весняне садіння; 4 — полив після садіння і влітку; 5 — внесення добрив; 6 — мульчування пристовбурних смуг після садіння; 7 — формування крони, санітарне обрізування; 8 — полив сіянців (підщеп) перед окуліруванням; 9 — перещеплення дерев, щеплення сіянців, окулірування; 10 — стратифікація насіння; 11 — висів стратифікованого насіння; 12 — закладання пагонів у канавку; 13 — відокремлення відсадків від материнської рослини; 14 — збирання та переробка плодів; 15 — обробка пристовбурних смуг на зиму.

вих насадженнях, усі інші — для живоплотів, в лісосмугах, а також для закріплення пісків.

Шовковиця стійка в міських умовах навіть поблизу промислових підприємств, вона не страждає від сухого повітря, добре піддається стрижці.

Плоди свіжими і про запас

Завдяки розтягнутому періоду достигання плодів (1—1,5 місяця) плоди шовковиці можна тривалий час споживати у свіжому вигляді, що найкорисніше. Але їх заготовляють і про запас.

Шовковиця, розтерта з цукром. Підготовлені плоди розім'яти дерев'яною ложкою, перемішати з цукром, доки він не розчиниться, потім цю суміш перекласти у скляні банки, закрити поліетиленовими кришками і зберігати в холодильнику. На 1 кг ягід 0,5—0,7 кг цукру.

Настійка з плодів. 1 столову ложку плодів залити склянкою окропу і настоювати 4—5 годин. Використовують для полоскання слизової порожнини рота при стоматитах і хворобах горла, як сечогінний і потогінний засіб.

Повидло. Плоди промити, розім'яти. Одержане пюре проварити, зняти з вогню, досипати цукром, перемішати і, помішуючи, залишити його до розчинення. Потім варити до загусання. На 1 кг пюре — 0,6—0,8 кг цукру.

Джем. Промити 1 кг плодів, пропустити через м'ясорубку, додати 100—200 г цукру, 1—2 склянки води і варити до готовності.

Желе. 1 столову ложку сиропу з шовковиці розвести в склянці води, додати 1 г розмоченого у воді желатину і кип'ятити 10—15 хв. Потім процідити і розлити у вазочки. Охолодити, подавати із збитими вершками.

Пастила. Вичавки з плодів варити 15 хв, розкачати шаром 1—1,5 см на деці і висушувати на повітрі чи в печі при температурі 25—30° С.

Компот. Великі плоди швидко промити, видалити плодоніжки, дати воді стекти, закласти в підготовлені банки, залити цукровим сиропом, щільно закрити кришками і пастеризувати при температурі 85° протягом 25 хв або 8 хв у киплячій воді. На 3 кг плодів — 500 г цукру і 1,25 л води.

Шовковиця в цукрі. Великі плоди промити, видалити плодоніжки, скласти в літрову банку, пересипати пошарово цукром. Банку щільно закрити кришкою і пастеризувати при 80° С протягом 25 хв чи 8 хв у киплячій воді. На 700 г шовковиці — 100 г цукру чи цукрової пудри.

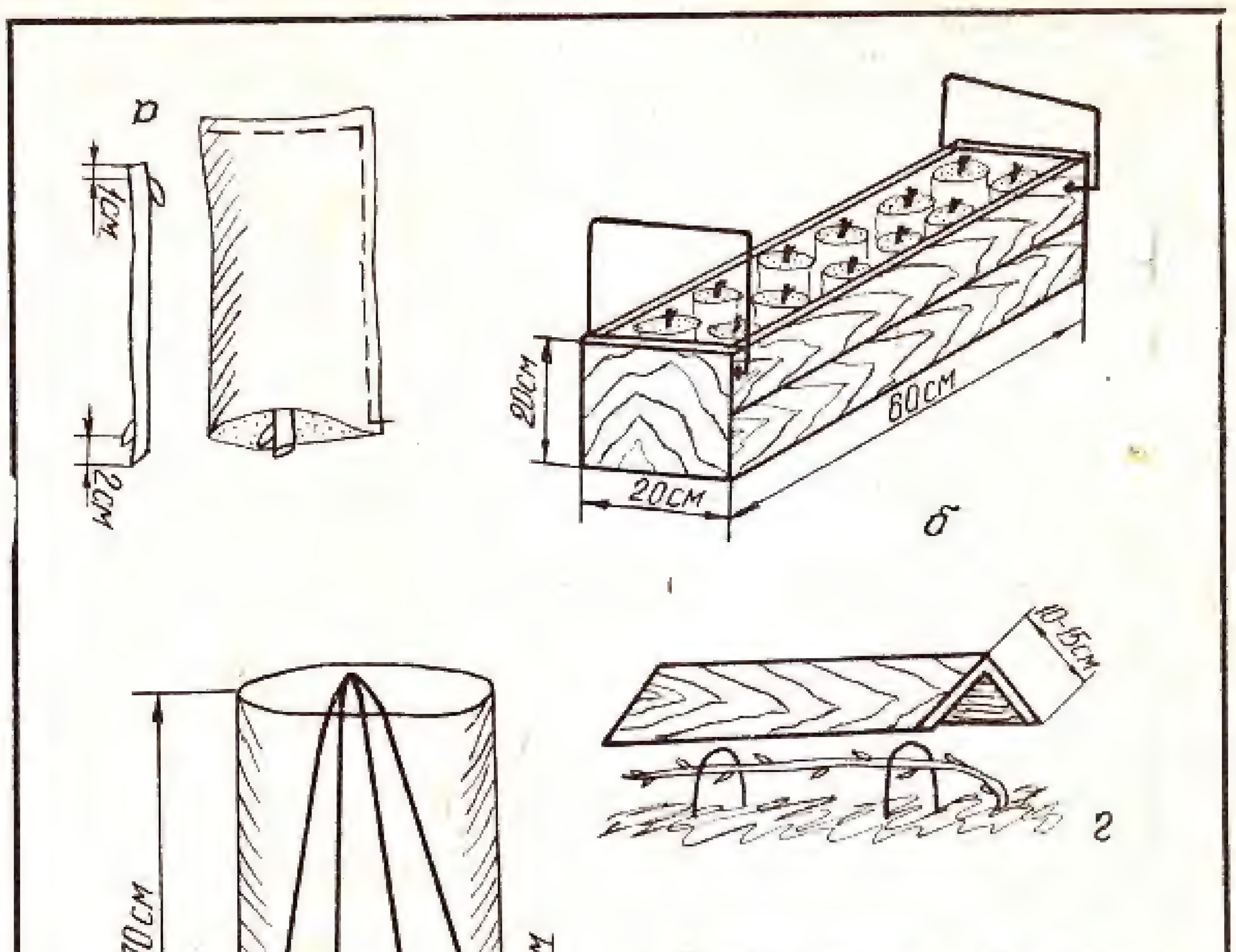
З народної медицини

Листя шовковиці використовують як жарознижуючий, заспокійливий і протизапальний засіб. Денна доза —10 г.

Для лікування бронхітів застосовують ліки, виготовлені з кори тутового дерева. Препарат готують так. Знімають кору з коріння шовковиці, змащують її медом, обсмажують з обох боків до жовтого кольору і дрібно нарізують. Потім 50 г цієї сировини заливають 500 мл води і випарюють наполовину. Дія ліків проявляється через 1—2 дні, а через 5—7 днів у хворого повністю знімаються симптоми хвороби.

С. В. Клименко,
провідний науковий співробітник
Центрального ботанічного саду
АН України, канд. біол. наук

Укорінення під плівкою

Укорінення чубуків: а — висаджування чубука в кульок; б — ящик з кульками; в — вігвам; г — укривання паростка на зиму.

Дуже легко укорінити чубук винограду під плівкою у так званому «вігвамі». Дізнався я про цей метод з літератури ще в 1989 році і з успіхом його запровадив у себе.

Добре визрілу лозу заготовляю восени і зберігаю у підвалі без прикопування. Чубуки не нарізую, щоб не висихали. На початку березня нарізую чубуки з двома бруньками і висаджую у целофанові пакети (20×10 см), котрі у дерев'яних ящиках ставлю на підвіконня. Коли прилетять ластівки, пересаджую у відкритий грунт. Ямки роблю за розміром пакетів. Дно пакета розтинаю і обережно знімаю його вгору, присипаючи грудку з пакета вологим грунтом. Зверху присипаю піском, трохи поливаю. Протягом літа пісок досипаю, щоб не утворювались навколо саджанця щілини. Над висадком на все літо ставлю вігвам без ящика (техніка лаштування далі). Протягом літа поливаю, обламую бічні пагінці. На зиму вігвам знімаю, паросток обережно пригинаю до землі і пришпилюю дротом. Зверху накриваю двома дошками, збитими у вигляді перевернутого лотка, присипаю грунтом, а зверху гноєм.

На другий рік, коли прилетять шпаки, пагін відкопую, обрізую, залишаючи 6—8 бруньок. Знову лаштую вігвам у такий спосіб. На висадок ставлю збиті у вигляді бездонного ящика чотири дошки. Засипаю їх піском до верху. По кутках ящика встромляю дуги з дроту (див. рис.) і обтягую їх плівкою. Знизу плівку ретельно прикриваю вологою землею, щоб не було щілин, поливаю. Зверху плівку збираю в жмут так, щоб обов'язково залишалась дірка. У спекотні дні плівку зверху розкриваю повністю. Коли паросткам стане тіснувато у вігвамі, плівку і дріт знімаю, а ящик залишаю на все літо. Молоді пагони підв'язую на перший дріт шпалери. За літо кілька разів поливаю і підживлюю органікою.

О. О. Власов,
349374, Луганська обл., Краснодонський р-н,
смт Великий Лог, вул. Садова, 43

Чубуки висаджую в траншеях

Великого поширення у виноградарстві набув спосіб розмноження живцями. Із здерев'янілих частин куща найлегше укорінюються визрілі однорічні пагони. Живці з них нарізую восени і зберігаю в підвалі у зволоженому піску.

Весною за 3—4 дні до садіння виймаю живці з підвалу, оновлюю нижні зрізи і ставлю нижніми кінцями у воду кімнатної температури на 2—3 доби. Вимочені живці розрізую на чубуки з 2—3 бруньками. Нижній зріз чубука роблю на 1 см нижче вузла, а верхній на 2—3 см вище бруньки. Верхній зріз до бруньки вмочую на мить у розплавлений на водяній бані парафін. Між двома нижніми бруньками ближче до нижнього вузла шматком ножівкового полотна роблю поздовжні борозенки і занурюю на кілька годин у розчин стимулятора росту (гумат натрію — 5 г на 10 л води або розчин травневого квіткового меду — 1 ст. ложка на 10 л води). Нижчі вічка, котрі будуть у грунті, бажано осліпити.

Шкілку влаштовую на незатіненій деревами і кущами ділянці так. Копаю у напрямі з півночі на південь траншейки шириною 20 см і завглибшки 30 см на відстані 70 см. Грунт з траншей щільно укладаю між ними. Дно розпушую і вношу перегній або компост (1 відро на 1 м^2 площі траншейки). Потім засипаю траншейки річковим піском, недосипаючи до верхніх країв на 8—10 см. Цю роботу виконую, як тільки дозволяє вологість грунту, в наших умовах (на південному сході України) у другій-третій декадах квітня.

Перед садінням чубуків грунт у траншейці поливаю гарячим розчином марганцівки (1 г на 10 л води). Чубуки висаджую двома рядочками на відстані 7 см один від одного, між рядками — 10 см. Верхню бруньку залишаю на 1 см вище рівня грунту в траншейці.

Після садіння поливаю теплою водою і накриваю траншейки поліетиленовою плівкою, закріпленою на дугах з дроту. Діаметр дуг 40 см, над поверхнею грунту вони піднімаються на 20—25 см. В подальшому 1—2 рази на тиждень поливаю теплою водою, відгортаючи один з торцевих кінців плівки. З обох кінців траншейки забиваю металеві труби і натягую вздовж неї дріт, до якого пізніше підв'язую ростучі зелені пагони. А в останні роки випробував ще й такий метод. З появою на ростучому пагоні першого вусика прив'язую під ним один кінець шпагату або тоненького телефонного дроту, а до другого кінця прив'язую шматок крупного гравію чи невеликий металевий предмет (болт, гайка тощо) і перекидаю кінець з тягарцем через натягнутий вище дріт. Тягарець неначе витягує пагін догори, що значно прискорює його ріст. Це дає змогу отримати повноцінні саджанці вже в перший рік.

Догляд за шкілкою такий, як і за виноградником: 1—2 профілактичні обробки проти шкідників і хвороб, регулярні поливи (котрі припиняю з другої половини серпня), розпушування грунту, видалення бур'янів.

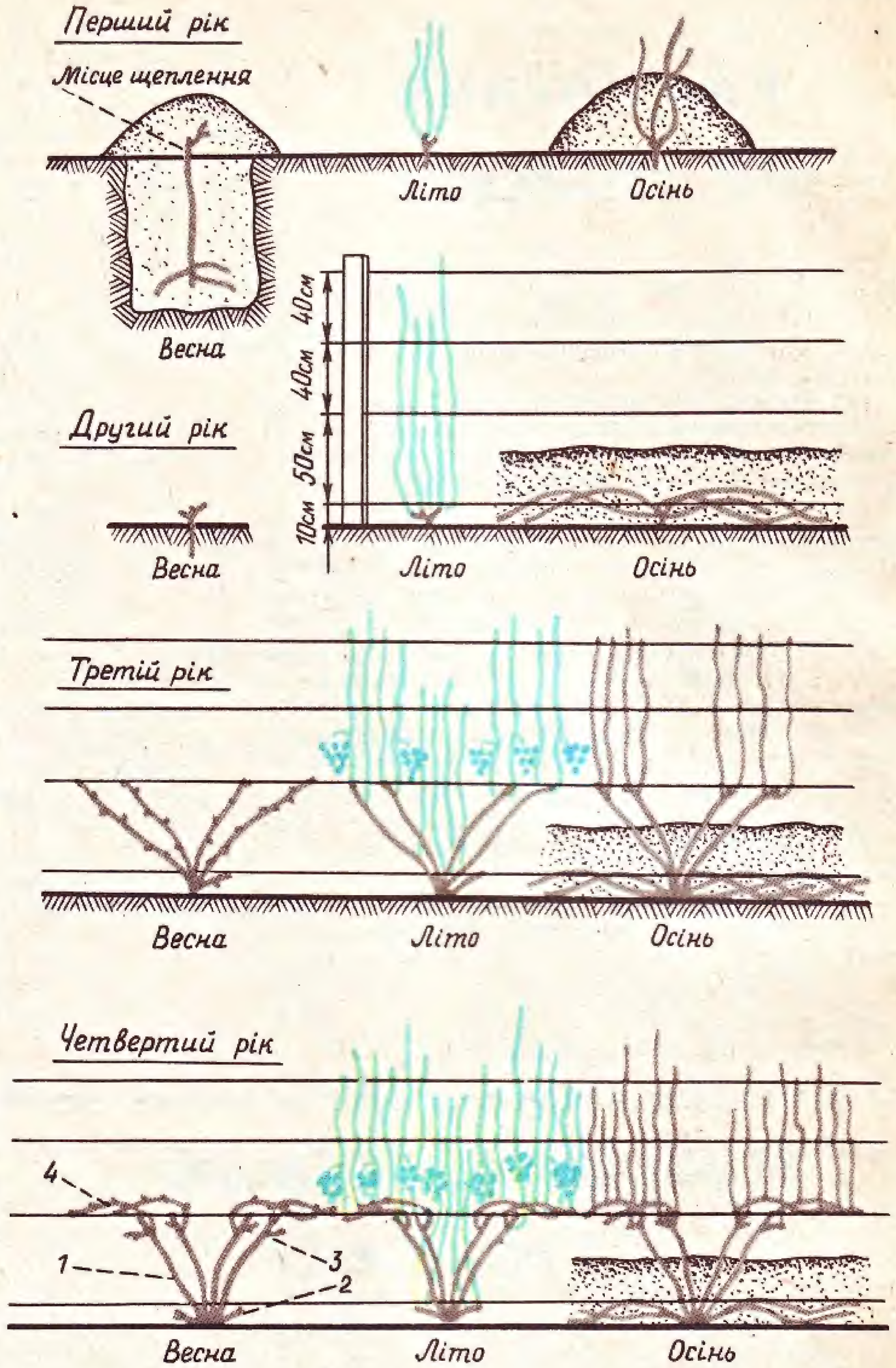
Користуючись такою технологією, можна з 1 м^2 отримати 40 і більше саджанців. А я вирощую саджанці понад 50 сортів, у тому числі Агат Донський, Восторг (білий і чорний), Ляна, Кодрянка, Муромець, Руський янтар, Августовський, Страшенський та ін.

Г. Г. Лисенко,
м. Луганськ

Виноград: формування куща

Щоб виростити рясний урожай винограду, дуже важливо правильно сформувати його кущі.

Є різні форми формування куща, але для дачної ділянки як у Криму, так і в інших регіонах однією з найкращих є віялова напівукривна, яка забезпечує надійну зимівлю однорічних пагонів. Про те, як її створити, розповідає завідуючий кафедрою виноградарства Кримського сільськогосподарського інституту, доктор сільськогосподарських наук, професор Олександр Павлович Дикань.

Формування виноградного куща:
1 — рукав; 2 — страховий сучок; 3 — сучок заміщення: 4 — стрілка — лоза плодоношення (3 і 4 — плодова ланка).

В перший рік піля садіння саджанців нагорніть весною над ними земляний горбочок висотою близько 5 см. Він захистить бруньки від висихання під спекотним сонцем. А проростаючі пагони легко проникнуть через цей порівняно нетовстий шар пухкого грунту і будуть нормально рости далі.

У червні горбочок слід розгорнути і видалити поверхневі корені та подвійні паростки, якщо вони утворились, після чого знову відновити його до попереднього рівня. А в середині серпня розгорніть горбочок повністю, щоб краще визрівала деревина в основі пагонів.

Наприкінці жовтня — на початку листопада пагони знову підгортають, але значно вище (на висоту 20—25 см), щоб захистити бруньки від вимерзання.

На другий рік необхідно виростити 3—5 довгих пагонів. Для цього весною звільніть кущ від нагорнутого грунту і обріжте два пагони на 2—3 бруньки, а решту виріжте повністю. Встановіть також шпалеру (див. рис.). Вона потрібна буде вже в цьому році для підв'язування зелених пагонів у вертикальному положенні, щоб забезпечити інтенсивний їх ріст. За ретельного догляду пагони виростуть у довжину понад 1 м. Особливо цьому сприяють поливи.

Восени пагони слід пригнути до землі вздовж натягнутого дроту і прикрити шаром грунту 30 см.

На третій рік формують рукави. Після весняного відкривання два довгих пагони обрізують на 65—70 см, а два інших — трохи коротше. З перших двох будуть створюватись зовнішні рукави, з інших — внутрішні. Їх підв'язують віялом (як показано на рисунку) до другого дроту. Якщо є ще визрілі пагони, то 2—3 з них обріжте на 2—3 бруньковых сучки (страховий фонд), а решту виріжте зовсім.

У кінці квітня — на початку травня на довго обрізаних пагонах залиште по два кінцевих зелених пагони, а решту виламайте. Це будуть майбутні рукави, досить гнучкі та довговічні, які з часом стануть багаторічними частинами куща.

На сучках страхового фонду формуйте 5—6 пагонів, котрі на зиму слід пригнути до землі і вкрити.

В цьому році вже отримаєте також невеличкий урожай ягід.

На четвертому році стоїть завдання створити плодові ланки.

Саджанці краще вирощувати самому

Дякую редакції, що знаходить можливість хоч інколи подавати на сторінках «ДСГ» матеріали про виноград. Вважаю, що цій галузі слід приділяти значно більше уваги. Бо наша держава Україна одна з найбільших у світі щодо виробництва і переробки винограду. Значну частину цієї продукції виробляють виноградарі-аматори, хоч, на жаль, на більшості дачних і присадибних ділянок переважають насадження малоцінних сортів. Якщо виноградар кілька років підряд не придбав нового сорту, він втрачає час, який потім потрібно буде надолужувати, але вже з певними втратами. Тож і постає питання перед аматорами: де придбати нові сорти і де почути про них інформацію? На власному досвіді переконався, що наші НДІ виноградарства ще не надають належної допомоги виноградарям-аматорам, у них інші проблеми. Тому доводиться покладати надії на практиків з багатим досвідом і великим стажем, які займаються сортовипробуванням винограду.

Якраз з колекцій українських виноградарів-аматорів В. І. Соколова з м. Миколаєва, В. М. Стеценка з м. Первомайська, С. Г. Леонова з м. Запоріжжя, а також Н. Н. Руди з м. Дністровська, А. М. Киреєва з м. Шахти та інших я й одержав кращі сорти. За що хочу щиро подякувати їм через журнал.

Отже, щоб мати гарну колекцію винограду, необхідно підтримувати зв'язок з аматорами-колекціонерами. Придбавши у них чубуки, кожен зможе сам виростити саджанці, краще зелені в циліндричних стаканчиках, як про це вже розповідалось в «ДСГ» № 10 за 1992 рік. До цього я хочу лише додати, що перед садінням (як у стаканчики, так і у відкритий грунт) чубуки краще накільчувати. Для цього їх слід тримати 2—3 тижні у зволоженій тирсі нижніми зрізами біля тепла, слідкуючи, щоб не було значного зеленого приросту з верхніх бруньок до садіння, бо це створить певні незручності, а листки можуть підсихати. Кільчування краще провести в другій половині березня, а висаджувати чубуки в стаканчики в першій декаді квітня з тим, щоб до висаджування в грунт на постійне місце (перша декада травня) саджанці мали не менше 5 листочків, котрі бажано до цього часу вже призвичаїти до сонця.

Висаджую такі саджанці в заправлені перегноєм ямки. Підсипавши землі, витягую дріт, яким скріплювався стаканчик з картону, і, притримуючи однією рукою грунт біля саджанця, другою виймаю стаканчик. Потім поливаю і роблю затінення від прямих сонячних променів.

Досі йшлося про зелені саджанці. Але ж доводиться садити і звичайні однорічні, вже із здерев'янілою корою. Я тут теж маю свої міркування. В «ДСГ» № 3 за 1992 рік була рекомендація садити виноград в траншеях 2,5×1 м. Це дуже трудомісткий спосіб. Я копаю садильну ямку з півночі на південь на ширину лопати (інші розміри 50×50 см). Глибина залежить від довжини саджанця. Віддаю перевагу коротким саджанцям з добре розвиненою кореневою системою. В ямку висипаю одне відро перегною чи компосту (можна просто листя) і кидаю дві лопати грунту, щоб прикрити перегній, а з північного боку утворився схил. Саджанець в ямці розміщую з нахилом на північ. Над поверхнею залишаю 1—3 бруньки. Присипаю коріння грунтом і заливаю два відра води. Коли вода вбереться грунтом, підгортаю, щоб повністю прикрити саджанець. Якщо посадили восени, то весною саджанець можна розкрити, залишивши на поверхні 1—2 здорові бруньки. За весняного садіння розкривати не слід, пагони самі проб'ються крізь грунт. А коли вже листки набудуть типової форми, струменем води можна поступово розмити цей горбочок. Навколо куща грунт бажано замульчувати, а коли пагони підростуть, заправити добривами і перекопати. Можна й інакше: викопати навколо куща канавку, заповнити її перегноєм чи просто листям і присипати грунтом. В першу половину вегетації поливати слід через кожних 10 днів, а пізніше — двічі на місяць. Грунт слід підтримувати в розпушеному стані. В міру відростання молодих пагонів їх підв'язують.

М. П. Будяк,
м. Кривий Ріг

Тож після відкривання страхових пагонів для головного навантаження на кожному з рукавів останній пагін обріжте на 5—7 бруньок (стрілка) або на 8 і більше бруньок (лоза плодоношення), а нижній — на 2—3 бруньки (сучок заміщення). Лози і стрілки підв'яжіть горизонтально до другого дроту.

Пагони страхового ярусу можна додатково використати для закладання 1—2 рукавів або й більше за несприятливої зимівлі головного ярусу. Найнижчі 2—3 пагони знову обріжте на страхові сучки. Решту виріжте.

Протягом вегетації зайві зелені пагони слід виламувати, а ті, що залишилися, підв'язувати вертикально до дротів. Восени лозу страхового ярусу прикрийте землею.

На п'ятий та наступні роки роблять те саме, що в попередній рік.

Після нормальної зимівлі, відкривши лозу страхового фонду, видаліть на рукавах лозу, що відплодоносила. З пагонів минулорічних сучків заміщення знову формуйте плодові ланки. Страхові лози використовуйте залежно від ступеня пошкодження бруньок та пагонів у цілому на неукривній частині куща. З них з часом створюють нові рукави, замінюючи старі.

Якщо значно пошкоджуються бруньки і лоза окремих сортів, особливо в понижених місцях (балках), вкривайте на зиму не тільки страхові лози, а й частину рукавів з однорічним приростом. Це гарантуватиме отримання наступного року високого врожаю.

О. П. Дикань

Хочу придбати

...автомат для щеплення.

Будяк Василь Силович,
317710, Кіровоградська обл., м. Долинська, вул. Пролетарська, 27

...садивний матеріал та насіння квітів для саду: астильба гібридна, бадон товстолистий, золотарник гібридний, кочетитник жіночий, купальниця гібридна, ліатрис колосковий, люпин багатолистий, очисток шестирядний, міхурник бульбочковий, страусник звичайний, теліптегис буковий, щитівник чоловічий, епостера місеурська, молочай багатоквітковий, морозник червоний.

Довганюк Олексій Іванович,
281370, Хмельницька обл., м. Волочиськ, вул. Ю. Гагаріна, 40

Нотатки агрометеоролога

Весняні заморозки на Україні

Глибоке вивчення і всебічний аналіз багаторічних матеріалів спостережень мережі державних метеорологічних станцій України дали змогу встановити певні закономірності і зробити відповідні висновки, а саме: після холодних зим в семи із 10 років весна теж холодна (при цьому теплим найчастіше буває травень), а після теплих зим холодні весни спостерігаються лише в трьох із 10 років.

Весняні заморозки, як і осінні, бувають трьох видів: адвективні, радіаційні і змішані (адвективно-радіаційні).

Адвективні заморозки є наслідком вторгнення в наші широти холодних мас повітря з півночі або північного сходу.

Радіаційні заморозки виникають внаслідок нічного радіаційного охолодження поверхні грунту і рослинного покриву в тихі і ясні ночі. Температура повітря може знижуватись на 2—3° за годину. Найбільш інтенсивні такі заморозки перед сходом сонця, коли його промені ще не сягають земної поверхні.

Змішані, або адвективно-радіаційні, заморозки бувають тоді, коли холодне повітря підсилюється нічним радіаційним охолодженням.

Критичні температури, за яких рослини пошкоджуються або гинуть, для різних культур і різних фаз їх розвитку неоднакові. Огірки і помідори, наприклад, пошкоджуються в усіх фазах розвитку при 2°С морозу. Плодові дерева найменш морозостійкі в період цвітіння і в першій половині вегетації, коли вони активно ростуть. У цей період температура повітря мінус 1,5—2°С значно шкодить квітам, молодим зав'язям, пагінцям і листочкам.

Ступінь пошкодження заморозками різних культур великою мірою залежить від метеорологічних умов, географічного положення, рельєфу місцевості, наявності поблизу водоймищ тощо. Найчастіше пошкоджуються рослини, які ростуть у низинних місцях, куди стікає важке холодне повітря. На підвищеннях і схилах заморозки бувають рідше, а інтенсивність їх може бути на 3—5° меншою.

Отже, в кожному господарстві і на конкретній місцевості необхідно заздалегідь продумувати розміщення теплолюбних культур. Зробити це неважко, бо такі рослини займають порівняно невеликі площі. Проти пізніх весняних заморозків можна застосовувати такий широко відомий метод, як задимлення. Коли спалюємо різні недефіцитні матеріали, димова завіса затримує у пригрунтовому шарі повітря випромінюване поверхнею землі тепло. Матеріалом для задимлення можуть бути листя, бур'яни, торф, солома, гній тощо, які при згорянні дають багато диму, а також спеціальні армійські димові шашки.

Найнебезпечніші заморозки — найпізніші (мал. 1). На Київщині, наприклад, вони в окремих районах (Баришівському) були навіть 5 червня. Попередження про можливість заморозків регулярно передає гідрометеоцентр Державного комітету України з гідрометеорології (Держкомгідромет України), а також обласні гідрометеоцентри. Крім того, кожна метеостанція України проводить уточнення можливості заморозків для своєї місцевості і попереджає найближчі господарства за допомогою засобів масової інформації. Велику допомогу у визначенні ймовірності заморозків можуть надавати господарствам спостережники колгоспних (радгоспних) та шкільних метеорологічних постів, які ретельно і регулярно проводять спостереження за температурою повітря, грунту та іншими атмосферними явищами під методичним керівництвом обласних та районних підрозділів Держкомгідромету України.

Одним із найбільш простих і доступних для метеорологічних постів та садівників-любителів є метод визначення ймовірності заморозків, особливо пізніх радіаційних, автором якого є П. І. Броунов. Він полягає в тому, що за даними спостережень за денною (о 13 годині) і вечірньою (о 21 годині) температурою повітря можна судити

Рис. 1. Дати останніх весняних заморозків у повітрі в Україні.

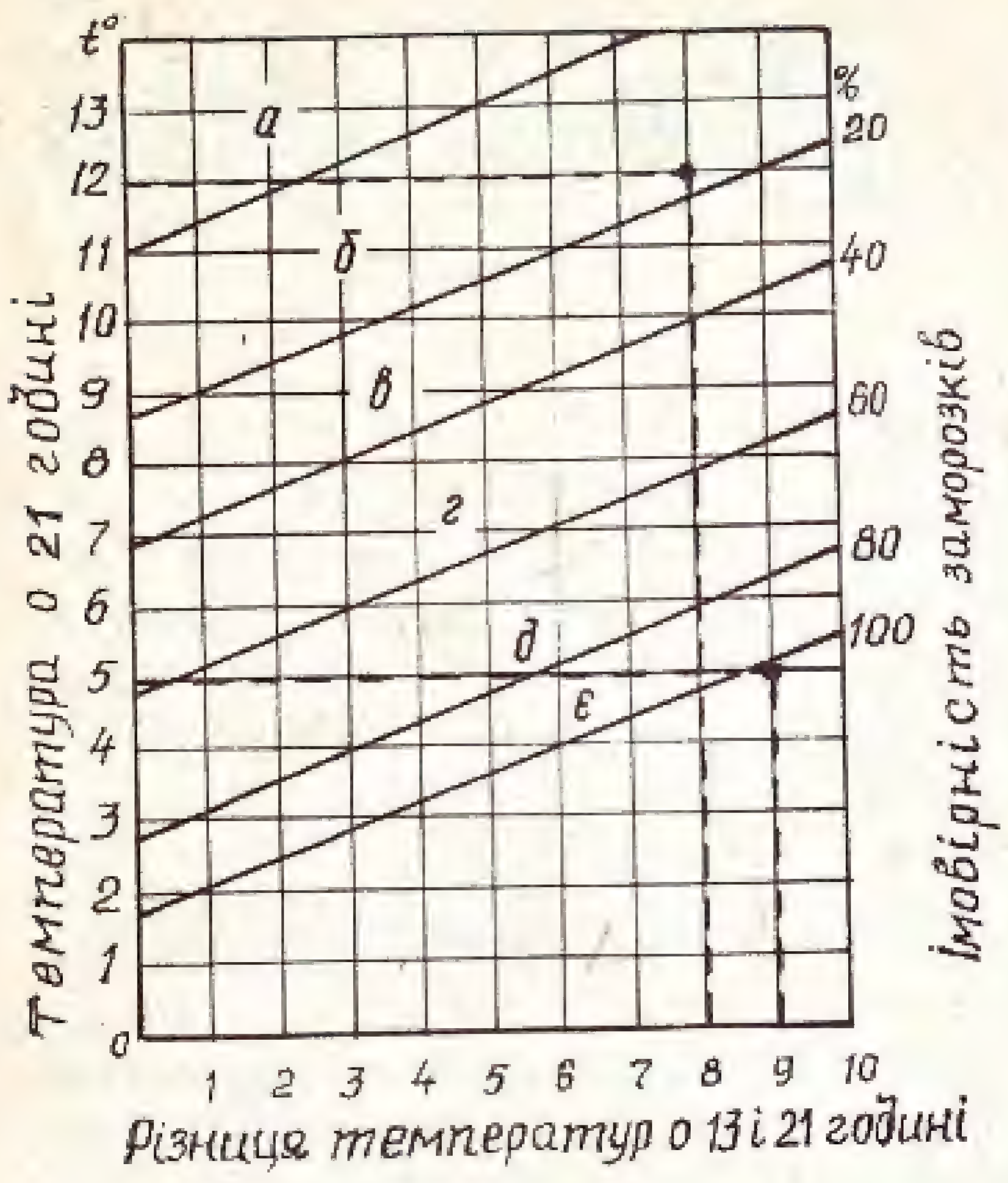

Рис. 2. Графік Броунова для передбачення заморозків: а — заморозку не буде; б — надто малоймовірний; в — малоймовірний; г — можливий; д — дуже можливий, є — заморозок буде.

про ймовірність заморозку, використовуючи при цьому спеціальний графік Броунова (мал. 2). Користуватись цим графіком слід так. Необхідно заміряти температуру повітря о 13-й і 21-й години і визначити різницю між ними. Далі знаходимо на графіку точку, що відповідає температурі о 21-й годині і різниці температур. Залежно від того, у якій зоні графіка вона знаходиться, визначаємо ймовірність заморозку. Наприклад, о 13-й годині температура була 20°, а о 21-й — 12°, отже, різниця між ними становить 8°. Як бачимо, точка, що відповідає цим показникам, знаходиться у зоні графіка, яка означає надто малоймовірну можливість заморозку. В іншому прикладі за денної температури 14° і вечірньої 5° заморозок за графіком буде із 100-процентною ймовірністю.

Для прогнозування заморозків можна також скористатися місцевими ознаками погоди, а саме:

заморозки можливі у хмарну погоду, якщо хмарність до середини ночі зменшується аж до повного прояснення і послаблення вітру;

у сухому повітрі і на поверхні сухого грунту можливість заморозку більша, ніж при вологому повітрі і на поверхні вологого грунту;

на поверхні грунту та висоті 2 см від неї, як правило, заморозки сильніші, ніж у повітрі на інших висотах. Лише в тих випадках, коли грунт дуже теплий і вологий, температура повітря може бути нижча температури на поверхні грунту. Тоді заморозків на грунті може й не бути;

загроза заморозків відпадає, якщо під вечір або вночі стеляться тумани;

зменшується ймовірність заморозку та його інтенсивність, коли під ранок утворюється роса або збільшується хмарність вночі та посилюється вітер.

М. Ф. Цупенко,
начальник відділу агрометеорології гідрометеоцентру Держкомгідромету України

Обігрівач парників

Бувають такі весни, коли від заморозків гинуть розсада і овочі в парниках. Іноді не допомагає і подвійне плівкове покриття. Виручити в цьому випадку може тільки обігрів парника.

Водяний електричний обігрівач — пристрій нескладний. Його можна зробити самим. Для цього використовують корпус непридатного вогнегасника. Верхівку корпуса знімають, а на дні монтують ТЕН від електросамовара потужністю 1 кВт (рис. 1). Зверху роблять кришку, що знімається.

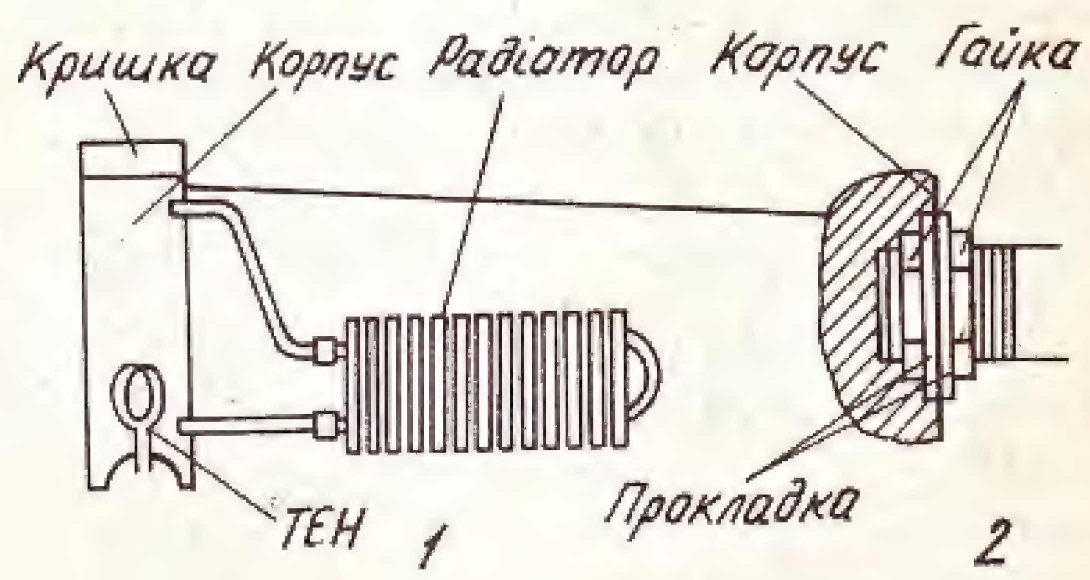
До корпуса приєднують дві водопровідні труби, які з'єднують його з радіатором. При цьому використовують гумові прокладки-ущільнювачі та гайки від водопровідних труб (рис. 2).

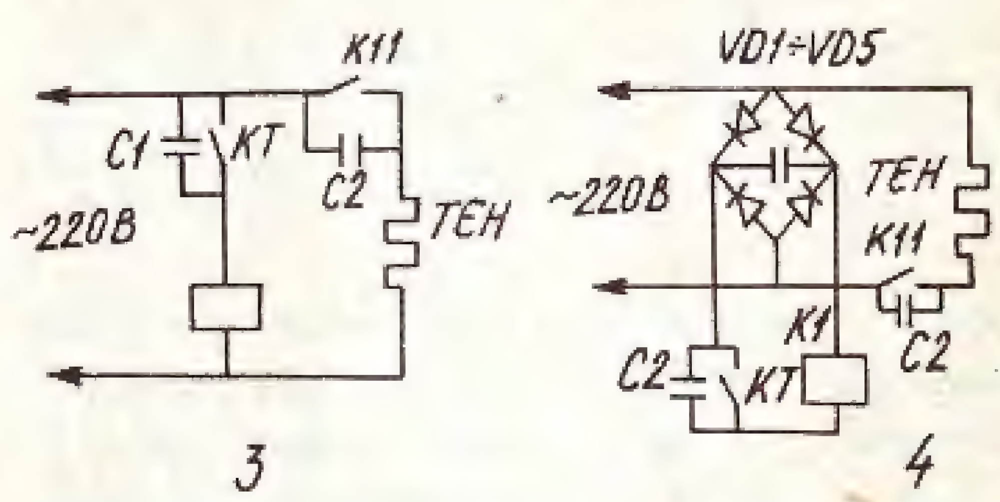
За допомогою нескладної електричної схеми (рис. 3) та температурного датчика обігрівач автоматично вмикається, якщо температура в парнику знизиться до заданої. Ця схема працює, коли є реле змінного струму (наприклад МКУ-48) напругою 220 В. Якщо немає такого реле, то використовують іншу схему (рис. 4). Реле в такому випадку повинне мати контакти, які пропускають струм не менш як 5 А (конденсатори С1 та С2 на обох схемах — іскрогасні ємкістю 1000 пФ, діоди — Д226).

Схема (рис. 3) працює так. Як тільки спрацьовує температурний датчик, він замикає свої контакти КТ. Вмикається реле К1 і контактами К11 замикає коло на нагрівач — ТЕН. Обігрівач починає гріти воду, яка підвищує температуру в парнику. Як тільки вона досягне певного значення, спрацьовує температурний датчик і розмикає коло живлення реле К1. Реле К1 контактами К11 розімкне коло нагрівача (ТЕНа) і він вимкнеться.

Слід зазначити, що цей обігрівач можна використати і для приміщень. У цьому випадку всі ізолюючі прокладки замінюють на тепломаслостійкі, а обігрівач заливають відстояним використаним автомобільним маслом.

Чому маслом, а не водою? Це дає

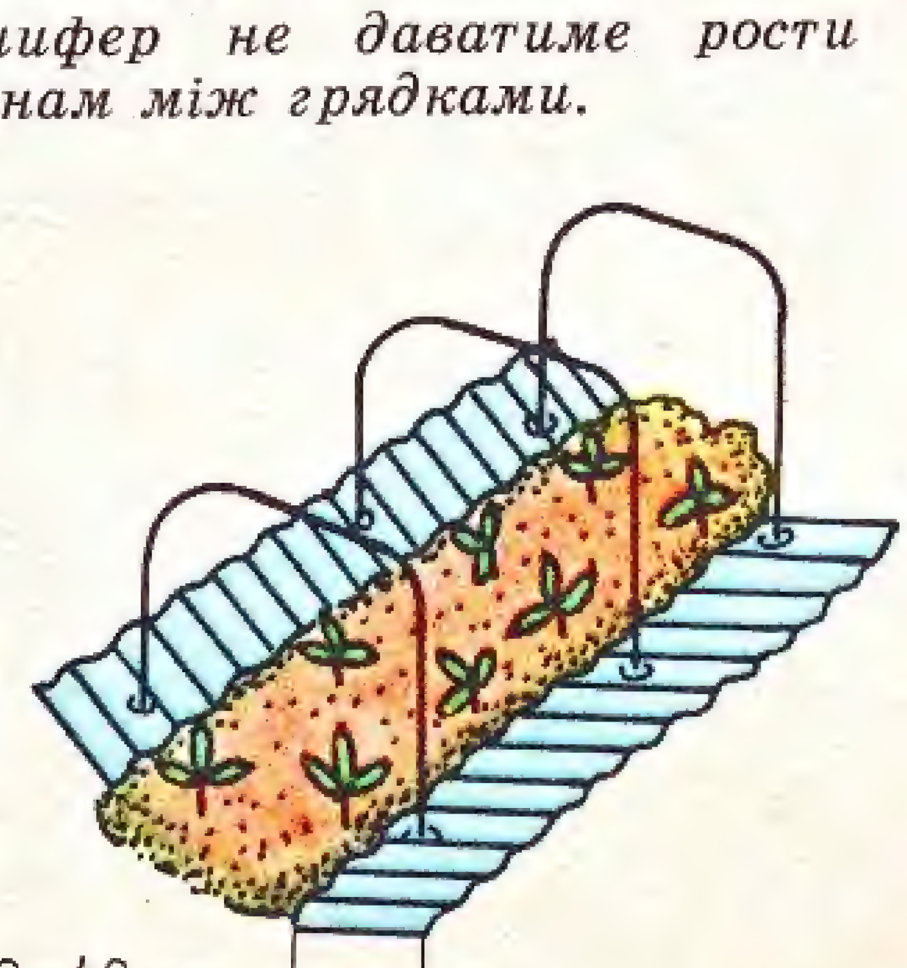

змогу підвищити температуру в системі, що збільшує її ефективність. Важливо й те, що обігрівач на воді, працюючи, гуде і може заважати спати.

За літературними джерелами

Своїми руками

Надовго закриті плівкові теплиці оберігають рослини від заморозків, але при цьому втрачають вологу атмосферних опадів. Якщо ж під край плівки підкласти шифер з невеликим нахилом до центру грядки, то дощова вода піде до коріння рослин. До того ж шифер не даватиме рости бур'янам між грядками.

Якщо дерева або якісь інші споруди закривають від світла вікна вашої квартири, можна поліпшити її освітлення з допомогою довгих дзеркал, закріплених

на підвіконні так, щоб відбите з неба світло падало на стелю. Цей простий спосіб допоможе заощадити електроенергію і дасть змогу вмикати світло в квартирі на 1—2 години пізніше.

ТАЄМНИЦІ МОЛОЧНОЇ

Поміж свійських тварин найбільше годує нас, одягає і взуває корова. У святій книзі стародавніх персів зазначається, що «в корові — наша сила, в корові — наша їжа, в корові — наша одежа, в корові — наша перемога».

Люди люблять корів, називають ласкавими, ніжними кличками. У Голландії вдячні господарі поставили корові пам'ятник з написом «Наша мама».

Якщо ви вирішили завести молочну корову, краще вирощувати її з телички, яка народилась від високопродуктивних батьків. Потрібно подбати, щоб теличка не хворіла, добре росла, до парувального віку (17—18 міс) досягла живої маси 350—450 кг (залежно від породи).

Вибір молочної корови визначається багатьма факторами. Основні з них: мета, яку поставив перед собою господар, забезпечення господарства кормами, основний вид корму, порода, вік, тип будівлі, період лактації, стан здоров'я.

Від породи залежать потенціальні можливості тварини. На Україні в основному розводять 8 порід великої рогатої худоби. Серед молочних найпоширеніша червона степова. Її продуктивність — 4500—5000 кг молока, жива маса — 550 кг. Тварини невибагливі до умов утримання і догляду.

В останні роки поширюється чорно-ряба порода, яку розводять здебільшого в західних областях, а в північних та центральних — навколо великих міст. Молочна продуктивність 5000—6000 кг, жива маса — 500 кг. Тварини потребують поліпшеної годівлі, особливо соковитими і концентрованими кормами.

Нині в Україні названі породи інтенсивно поліпшуються шляхом використання власної, а також імпортної худоби голштинського, шведського, голландського походження. У помісних тварин значно вищі надої, поліпшена форма вим'я, більша швидкість молоковіддачі, але жирність молока не завжди висока. Крім того, худоба вибаглива до умов утримання, дає добру віддачу лише за достатньої кількості високоякісних кормів.

Значне місце посідають породи комбінованого напрямку продуктивності. На особливу увагу заслуговує симентальська порода, яка виведена в Швейцарії, нині найбільш поширена в зоні Лісостепу. Молочна продуктивність — 3500—4500 кг при жирності 3,7—3,8%, жива маса корів — 550—650 кг.

На Сумщині і Харківщині частково розводять лебединську породу, яка має високу енергію росту, продуктивність — 4000 кг молока жирністю 3,9%, живу масу 540 кг.

У Закарпатській області на гірських пасовищах розводять буру карпатську породу, добре пристосовану до місцевих умов утримання і годівлі. Продуктивність — 3000—3500 кг молока жирністю 3,7%, жива маса — 400—500 кг.

Молочну продуктивність у більшості випадків можна передбачити за будовою тіла, вираженістю і розвитком окремих статей та ознак. Високопродуктивні молочні тварини всіх порід мають такі особливості будови тіла: добре розвинутий довгий тулуб і об'ємисте черево, міцний, але не грубий кістяк, прямі ноги, легку голову, широкий і довгий зад, залозисте велике вим'я ванно- або чашоподібної форми з добре помітними звивистими молочними венами під черевом, тонку щільну шкіру з волосяним покриттям. Головне під час купівлі — щоб корова сподобалася не тільки господині, а й дітям, усій сім'ї як красою тіла, рівними ногами, легкою акуратною головою, так і мастю. Тоді усі члени сім'ї будуть її шанувати, а корова, як і всі тварини, любить ласку. Ідеальна молочна корова, коли розглядати її збоку й зверху, має трикутну форму, а м'ясна — подібна до прямокутника.

Молочна продуктивність залежить також від віку корови. У первісток і після перших двох отелень надої нижчі, ніж у повновікових корів на 5—6-й лактаціях. У більшості порід шоста лактація найпродуктивніша. Надій за першу лактацію у корів червоної степової породи становить 60%, за третю — 76, за п'яту — 90% від надою за шосту лактацію.

Вік можна визначити за документами, а коли їх немає, по рогах, на яких утворюються кільця після кожної тільності. Кількість таких кілець відповідає числу тільностей. Додавши ще два роки, можна безпомилково визначити вік тварини. Проте нині широко практикується обезрожування тварин. У такому разі вік можна визначити по зубах.

Годувати дійних корів слід різними кормами рослинного й тваринного походження. На склад молока, його якість і кількість позитивно впливають високоякісні зелені корми, сіно, сінаж, силос, коренеплоди і більшість концентрованих кормів. Турнепс, бруква надають молоку присмаку редьки.

Максимальна добова даванка кормів дійним коровам середньою живою масою 400—500 кг з денним удоєм 15—20 кг: висівки пшеничні — 6 кг, овес — 4, кукурудза, жито, ячмінь — 4, боби, горох, вика — 1,5, сіно — 5, солома — 5, картопля — 7, буряки кормові — 25, турнепс, бруква, морква — 25, гичка коренеплодів — 12, кислий жом — 20, меляса — 1 кг.

Грубих кормів дають з розрахунку 2—3, соковитих — 6—8 кг на 100 кг живої маси тварин. З грубих кормів основним є сіно, особливо заготовлене з бобових трав — люцерни, еспарцету, конюшини. Якщо сіна мало, його поступово замінюють соломою ярих зернових — вівсяною, просяною, ячмінною, гороховою, кукурудзяними стеблами.

Солому озимих культур, стебла кукурудзи перед згодовуванням доцільно подрібнювати, запарювати й здобрювати сіллю, концкормами, мелясою та іншими кормами, щоб поліпшити їхнє поїдання. Картоплю коровам дають помитою і подрібненою. Згодовувати її цілою не можна, оскільки це часто призводить до закупорювання стравоходу. Сухий жом перед згодовуванням замочують. Буряки, турнепс, брукву, моркву дають цілими, гарбузи подрібнюють, згодовують сирими. Коли дійних корів годують травами, сіном та соломою, засміченими ріпаком, дикою редькою, полином, дикими цибулею і часником, молоко та продукти його переробки набувають характерного присмаку й запаху і неприємні для споживання. Такі корми доцільно згодовувати молодняку. М'яке та ніжне сіно, силос, сінаж дають худобі без підготовки. Грубостебле, перестояле сіно й солому подрібнюють, січку змішують з соковитими чи концентрованими кормами. На січку використовують суху солому, без гнилі й плісені, домішок землі, шкідливих і отруйних трав. Довжина січки — 3—5 см.

Зернові корми й макуху перед згодовуванням подрібнюють. То-

КОРОВИ

нина помелу для дорослої худоби 1,5—2 мм, для телят 1 мм. Розмелене зерно на 20% краще перетравлюється.

Концентровані і мінеральні корми дають для поповнення тієї кількості поживних речовин, якої не вистачає в основному раціоні. На 1 кг молока їх згодовують 100—300 г, регулюючи загальну кількість відповідно до надою. З концентрованих кормів бажано готувати суміші, до складу яких вводять 2—3 зернові компоненти. Якщо концкорми згодовують окремо від інших, то їх краще давати тваринам у вигляді вологої мішанки.

Коровам першого й другого отелень, а також тваринам з нижчесередньою вгодованістю норми годівлі слід збільшувати на 10—15%.

Годівлю дійних корів треба організувати так, щоб можна було одержати максимальну кількість молока і забезпечити добру вгодованість їх і здатність до відтворення.

Вибір пори року для осіменіння корови слід планувати так, щоб вирощувати молодняк за максимально сприятливих умов утримання і годівлі. Так, оскільки у північних районах України такі умови бувають в обмежений період від пізньої весни до ранньої осені, корів тут доцільно осіменяти у травні, щоб отелення припадало на середину лютого. При весняних отеленнях корову доводиться додатково до основного раціону підгодовувати в зимові місяці, на які припадає середня й заключна частина тільності, а при осінніх взимку найвищі надої, отже, потреба в кормах зростає, а їх у цю пору року часто не вистачає.

У південних районах час для осіменіння корів можна вибрати й інший, оскільки для годівлі корів, що отелилися восени, в період ранньої лактації використовуються пізні трави. Одержувати телят у літні місяці в будь-яких районах небажано.

Тільну корову запускають за 45—60 днів до отелення. Під час запуску зменшують кількість доїнь, знижують рівень годівлі, виключаючи спочатку з раціону соковиті корми, потім концентрати, а іноді сіно замінюють соломою. За 5—7 днів до отелення з раціону слід поступово вилучити концкорми й більшу частину коренеплодів, але давати досхочу якісне сіно.

Корова чорно-рябої породи

В середньому сухостійним коровам на 100 кг живої маси згодовують 2—3 кг грубих кормів, 2—4 кг коренебульбоплодів, 1—3 кг концентратів на добу. Ні в якому разі не можна давати мерзлий, зіпсований, перемішаний із землею корм. Тільних корів годують 2—3 рази на добу, води дають досхочу.

Останні 2—3 дні тварину годують лише сіном, а в день отелення, крім сіна, дають 1—2 відер теплої підсоленої води. На другий-третій день після отелення до сіна додають 1—2 кг концентратів у вигляді пійла. Потім до раціону поступово вводять інші корми в таких кількостях, щоб на 10—15-й день корова одержувала необхідну їх кількість.

Поступове збільшення норми концентрованих кормів відповідно до стану вим'я і органів травлення, фактичної продуктивності — одна з основних умов успішного роздоювання корови. Сіна високопродуктивним тваринам згодовують 1,5—2 кг на 100 кг живої маси, кількість різноманітних соковитих кормів доводять поступово до 55—60 кг на добу. Концкормів дають у середньому за лактацію до 300 г на 1 кг молока.

Коли корми закладають у годівниці, спочатку дають концкорми, потім соковиті й у кінці грубі, але можна і в суміші. Годувати тварин краще після доїння не менше 3—4 разів на добу. У годівницях завжди має бути кухонна сіль.

Високопродуктивним коровам дають стільки корму, скільки вони здатні з'їсти без шкоди для здоров'я, не допускаючи перегодовування, яке може призвести до зменшення надою, зниження жирності молока, ожиріння.

Влітку добре роздоюються корови тоді, коли вони забезпечені зеленими кормами і концентратами. Не менше двох разів на місяць слід коригувати раціон відповідно до продуктивності, поступово збільшуючи даванку концентратів у перші 3—4 місяці лактації в міру зростання надоїв, потім з їхнім зниженням — зменшувати кількість концкормів, а більше давати грубих і соковитих.

Доїти корову слід 2—4 рази на добу залежно від її фактичної продуктивності, форми і об'єму вимені, фізіологічного стану тварини, періоду лактації, а також можливостей господаря. Якщо добовий надій перевищує 25 кг, бажано доїти 3—4 рази на добу. Важливо чітко дотримуватись правил доїння, зумовлених фізіологією тварини. Перед доїнням слід уважно оглянути вим'я, перевірити, чи немає пошкоджень, захворювань. Потім здоїти з кожної дійки по 2—3 струмини молока в окремий посуд. Переконавшись, що молоко не має вад, помити вим'я чистою теплою (40—45° С) водою, витерти чистим і сухим рушником, водночас промасажувати частки молочної залози. Досягши припуску молока, тварину швидко, протягом 4—7 хв, видоюють. Після цього дійки і усе вим'я протирають чистим і сухим рушником, а дійки, крім того, бажано змастити антисептичною емульсією чи вазеліном. Усі операції з підготовки корови до доїння повинні тривати не більше 1 хв.

Чисте молоко можна одержати лише тоді, коли будемо доїти чисту корову чистими руками, в чистому одязі, в чистий посуд.

В. К. Левченко,
заст. начальника управління впровадження наукових систем у тваринництві Української академії аграрних наук

МОЄ ВОДОЛІКУВАННЯ

Севастіан Кнейпп

...Маю зробити певні зауваження. Я ніколи не призначаю теплих ванн одних, тобто без наступних за ними холодних ванн чи обмивань. Вища температура, особливо коли вона діє довше, не зміцнює, а послаблює весь організм; вона не загартовує шкіру, а робить її значно чутливішою до холоду. Тепла вода відкриває пори; туди проникає холодне повітря, наслідки чого проявляються дуже швидко. Холодні ванни й обмивання, що йдуть за теплими, не допускають цього (я не знаю жодного способу застосування теплої води, після якого не застосовували б холодну воду); холодна вода зміцнює, понижує підвищену температуру; вона освіжає, позбавляючи жару, зрештою, уберігає, закриваючи пори і зміцнюючи шкіру.

Тут ми знову стикаємося з тим же упередженням проти швидкого переходу від тепла до холоду. Завдяки тому, що після теплих одразу приймають холодні ванни, ці теплі ванни можуть бути більш високої температури, ніж звичайно, і вище тієї, яку я призначаю за інших обставин. У тілі нагромаджується стільки тепла, що воно легко може витримати проникаючий в нього холод. Хто боїться холодної ванни, хай робить холодні обмивання, тоді стане сміливішим. Хто спробує один раз, той уже завжди для повноти задоволення прийматиме холодну ванну після теплої. Хоча варто застерегти і від надлишку цього задоволення, аби не зашкодити собі. Не треба боятися дрижаків і повзання «мурашок» по тілу, що відчуваєш при переході з теплої ванни в холодну; після цього настає приємне відчуття.

Особливої підготовки для відновлення в тілі нормальної температури в даному випадку не треба. І тут, як і взагалі в різного роду теплих купаннях, я ніколи чи дуже рідко застосовую для здорових одну тільки теплу воду, а підмішую завжди відвар з різних цілющих трав.

а) Тепла повна ванна для здорових

Якщо я призначаю здоровим, тобто відносно здоровим людям (здоровим, але слабким), повні теплі ванни, то це буває тільки тоді, коли такі ослаблені люди не можуть відважитися прийняти холодну ванну. І з тією метою, щоб за допомогою теплої повної ванни і наступного за нею холодного обмивання поступово привчити їх організм до холодної ванни.

Із свого досвіду й практики виробив певні правила. Повністю здоровим і дужим людям, рум'яне обличчя яких дихає жаром, я рідко, майже ніколи не призначаю теплих ванн. Вони й не потребують цього. Їм, як рибам, потрібна холодна вода, якої вони самі прагнуть.

Ці ванни корисні для молодших, слабких, малокровних, нервозних осіб і особливо для тих, які піддаються судомам, ревматизмам і іншим подібним стражданням. Тим, хто хворіє на подагру чи суглобовий ревматизм, краще прийняти дві таких ванни на місяць. Влітку молодші повинні пробувати купатися в холодній воді. Літнім, слабким людям я раджу для чистоти шкіри, щоб освіжитися і зміцніти, приймати принаймні щомісяця теплу повну ванну від 28 до 30°R тривалістю 25 хвилин, з наступним сильним обмиванням. Щоразу після цього вони наче оживатимуть в результаті посиленої транспірації та кращої циркуляції крові.

в) Повна тепла ванна для хворих

При яких хворобах слід приймати повну теплу ванну вказано там, де йдеться про окремі недуги. І той, і другий вид цієї ванни цілком прийнятний без усіляких побоювань за належної обережності й точності. Ванни мають дві мети. По-перше, вони повинні підняти, збільшити теплоту тіла; по-друге — сприяти розчиненню й виділенню речовин, яких хворий організм сам не може видалити. Теплі ванни поділяються на:

ванни із сінної потерті,
—„— вівсяної соломи,
—„— соснових гілок,
змішані ванни.

Спосіб приготування й дія двох перших ванн уже вказані в статті про сидячі теплі ванни. Але для обережності повторюю деякі пункти.

АА) Ванна із сінної потерті

Маленький мішечок з сінною потертю занурюють в казан з гарячою водою і залишають в ній принаймні чверть години. Весь відвар зливають у приготовлену вже з теплою водою ванну, доливають теплу чи холодну воду до призначеної температури. Це найпростіша ванна для зігрівання тіла. І здорові можуть користуватися нею в будь-який час. Кавового кольору вода відкриває пори і посилює кровообіг.

ВВ) Ванна з вівсяної соломи

Прокип'ятити чималий пучок вівсяної соломи в котлах протягом 30 хвилин. Відвар використати для ванн так само, як у попередньому випадку. Ця ванна зміцнює краще першої і корисна при хворобах нирок, сечового міхура і ревматичному болі.

СС) Ванна із соснових гілок

Беруть соснові (чим свіжіші, тим краще), добре подрібнені гілочки й порізані ялинові шишки і, змішавши все це, кип'ятять півгодини у воді. Відвар застосовують, як і в першому випадку. І ця ванна добре діє на нирки і сечовий міхур, але все-таки слабше, ніж «вівсяна». Головним чином вона благотворно діє на шкіру, збуджуючи біологічні процеси в ній, і на внутрішні судини, які при цьому зміцнюються. Ця приємна за своїм запахом і зміцнююча ванна особливо корисна старим людям.

ДД) Змішані ванни

Змішаними ваннами я називаю такі, для яких змішується відвар із декількох рослин. Найчастіше змішую відвар сінної потерті та вівсяної соломи, причому варю їх разом. Тоді ванна з вівсяної соломи набуває приємного запаху.

Ванна — хороша справа, скаже дехто мені, але дорога й клопітна. Мав би рацію той, кого б я послав лікуватися на ваннах десь далеко. В іншому разі підстав для таких нарікань немає. Навіть бідна людина може собі дозволити змішані ванни, одержати чистий екстракт компонентів у натуральному вигляді. Варто лише пройтись на сінокіс чи в ліс. Дружелюбний селянин завжди дасть вам сінної потерті чи пучок вівсяної соломи; на ялині дістанете шишки й зелені віти.

Що стосується праці й турбот, то мимовільно хочеться спитати: невже твоїм близьким удома буде менше клопоту з тобою, якщо цілими днями лежатимеш у ліжку хворий, чи коли тіло, залишене догляду, ослабне, буде повільно хиріти? Про труднощі й клопоти тут не може бути й мови. Помоєму, це просто лінощі, якщо кому важко зробити мої призначення. Хто дотримується подібної думки, той навіть не заслуговує такої ванни.

(Продовження. Попередня публікація в «ДСГ» № 1, 1993 р.)

Забута панацея

На підвіконні українських домівок нерідко можна зустріти рослину з довгим товстим листям, шипуватим по краях. Називають її алое, столітником. Кажуть, що рослина цілих сто років накопичує в собі силу, яка тільки через сторіччя перетворюється в квітку. І за цей час вона спроможна нагромадити такі цілющі якості, які виліковують багато хвороб.

Справді, рослина дуже часто зустрічається в наших оселях, але квіти її мало хто бачив. Вона надзвичайно цілюща. Основоположник нашої вітчизняної фітотерапії М. П. Носаль пише, що коли з'їдати щодня по 1 см листка алое, то людина може позбавитися виразки шлунку.

Лікує жимолость

Прочитав статтю «Жимолость дає надранні ягоди» і вважаю, що вона дуже потрібна і в цілому вірна, але потребує доповнень і уточнень.

Перше. Серед безлічі лікувальних властивостей я б відзначив дві найголовніші, найефективніші і найбільш притаманні саме жимолості, за що вона власне і ціниться і що особливо важливе для жителів України, котрі так жорстоко терплять від Чорнобиля і екологічного забруднення. Йдеться насамперед про те, що плоди жимолості зміцнюють капіляри і тим самим протидіють масовим внутрішнім мікрокрововиливам, відновлюють нормальну проникність і еластичність зруйнованих радіацією стінок кровоносних судин, підсилюють активність лейкоцитів крові, яку знизили радіоактивні елементи. Ця властивість має величезне профілактичне та лікувальне значення для уражених радіацією. Крім того, ці ягоди — чудові ліки при захворюваннях печінки і жовчного міхура, вони допомагають таким важко хворим, яким вже не можуть зарадити жодні суперліки. Моя дружина багато років важко хворіла (постботкінський гепатит, дизкінезія жовчного міхура), щопівроку лягала до лікарні, не допомагали вже ін'єкції серипару. Почала щодня їсти жимолость — зараз практично здорова. Лікування дуже просте і приємне — щодня з'їдати ложку ягід (сирих чи перетертих з цукром, 1:1).

Друге. Жимолость уражується багатьма хворобами і шкідниками, просто вони ще не встигли себе проявити: немає поки що її великих насаджень, а 8 років — дуже замалий строк. Я вже маю чималий клопіт із щитівкою і птахами. Вербова щитівка дуже уподобала жимолость і охоче переповзає на неї з інших рослин. Досить прогавити появу перших щитівок (коричневі круглі куполоподібні нарости діаметром 3—5 мм), і за 2—3 роки вони щільно вкриють гілля, кущ захворіє. Потрібно регулярно оглядати кущі жимолості і зчищати щитівок (чим завгодно, навіть зубною щіткою). Особливо ретельно треба перевіряти розгалуження гілок і тріщини під корою, яка відшарувалась,— це улюблені місця щитівок.

Якщо з щитівками ще можна якось упоратись, то з птахами — біда. Через недбалість окремих садівників, котрі вчасно не збирають урожай, солодкі ягоди принаджують птахів, які, розкуштувавши їх, після цього починають масово видзьобувати жимолость ще на початку достигання, раніше від господаря. Нічого не залишається, як щільно вкривати кущі густою сіткою.

Щоб запобігти цьому лиху на нових масивах, потрібно не затягувати збирання плодів.

Третє. Повторне цвітіння жимолості — явище поширене і дуже небажане, це головна перешкода для інтродукції цієї культури на Україні. Жимолость, особливо з північних регіонів (а саме там найкрупноплідніші форми), має дуже короткий період спокою. Вже у вересні скидає листя і після перших осінніх заморозків здатна багаторазово зацвітати під час відлиг (до 7 разів протягом осінньо-зимового періоду). Тим самим марно витрачаються найбільш сильні, розвинені квіткові бруньки і на весняне цвітіння вже мало що залишається (в результаті ягід мало, вони дрібні). Тому краще висаджувати жимолость на більш холодних, північних схилах — там, де взимку холодні протяги, а влітку немає спеки.

Найперше завдання для садівників — висівати крупноплідні форми і вибирати серед сіянців такі, що не провокуються теплом і не розпускаються до весни.

Саме цим я займаюся з 1978 р. З 43 посилок з жимолостю, які я одержав з різних регіонів, 41 викинув — дрібні, кислі, гіркі ягоди, в т.ч. усі форми і сорти Тетерєва, Плеханової, Жолобової. Залишив тільки форми Івана Карповича Гідзюка (с. Бакчар), вони виявилися найкрупнопліднішими — до 4 см (1—39—23, 2—47—50 та ін.), і форми з Сахаліну та о. Кунашир — вони не провокуються теплом, але дрібні. Схрестив їх між собою, маю вже 3—4 покоління. Найкращі сіянці досить крупноплідні, врожайні і не зацвітають до весни.

І ще жимолость запилюється не вітром, а комахами, в основному джмелями і мухами. Вона самонеплідна, для перехресного запилення потрібно мати 5—7 кущів.

Тож найкращий спосіб розмножувати жимолость насінням (за З. П. Жолобовою): розкласти насіння на тарілці на фільтрувальному папері (кінець зими), а потім пікірувати сходи в ящики.

Жимолость починає плодоносити вже з двох років. А якщо висіяти насіння в ящик одразу після збирання врожаю, то до осені виростуть сіянці з 1—3 листочками. Вони чудово зимують без укриття, а за наступне літо виростають і вже здатні плодоносити.

В. О. Зарахович

То ж не дивно, що в середні віки в Африці, де ця рослина росте в природі, збирали з неї сік, висушували, одержуючи тверді коричневі чи й чорні пластівці, торгували ними на вагу золота. Вважалося, що той засушений сік, що звався сабур, має надзвичайні цілющі властивості. З допомогою його лікували не тільки хвороби шлунку, кишкового тракту, печінки чи інших органів, а й повертали молодість. Сабур був одним з важливих компонентів арсеналу середньовічних лікарів. Кристали його вважалися обов'язковим атрибутом у сумці лікаря. І коли зважити, що ті лікарі були бажаними гостями в хоромах знатних вельмож і навіть королів, то можна собі уявити, як цінувався сабур.

Тоді ж і в Україні фітотерапія була на високому рівні. Народні цілителі користувалися найновішими досягненнями лікарської справи. Тому не дивно, що на вікнах наших бабусь алое, з якого в Африці добували сабур, займало почесне місце. Чи то на рану, чи на нарив, чи для лікування шлунку, печінки — всюди користувалися соком алое.

Свого часу відомий наш співвітчизник, офтальмолог Філатов використовував алое у своїй практиці дуже широко. А нині виявилося, що сік алое посилює імунну систему, рослина допомагає виводити з організму радіонукліди.

Універсальні ліки — змішати подрібнене листя алое, яке вже досягло трирічного віку, з такою ж кількістю меду, витримати суміш у холодильнику півмісяця і пити по столовій ложці тричі на день. Раніше вважалося, що це допомагає хворим на легеневі хвороби і навіть на туберкульоз. Нині доведено, що препарат здатний лікувати людей, що мають початкові стадії променевої хвороби.

Алое добре розмножується живцями, чудово почуває себе в кімнаті, невибагливе до ґрунту, але вимагає інтенсивного освітлення.

Рослина, вирощена з живців, починає квітувати через 10—15 років. Це забагато для кімнатних рослин. Тому й назвали його столітником. Нині алое витісняють з нашого підвіконня красиво квітуючі сенполії, екзотичні кактуси та інші, що радують око своїми різнобарвними квітками. Але маючи на вікні кущ алое, ви можете бути певними, що він вам допоможе у скрутну хвилину, коли треба загоїти рану або вилікувати тріщини на дійках у вашої годувальниці — корови.

В. Б. Грабовський,
м. Київ

Служба взаємодопомоги

Скористайтесь і моїми порадами

У нашому журналі під рубрикою «Служба взаємодопомоги» часто друкуються відповіді одних читачів на запитання інших. Гадаю, що така взаємодопомога дуже корисна для всіх нас. От і я вирішив взяти в цьому посильну участь. Відповідаю на запитання В. Лох, В. Саєнка, Л. Дрюченка, О. Дмитришина, П. Куліша, надруковані в «ДСГ» № 8 за 1992 р.

Як у домашніх умовах з гречки одержати гречану крупу?

Гречану крупу в невеликій кількості можна отримати без круподерки. Для цього потрібні звичайна макітра з макогоном і два ситечка, одне з яких має бути з більшими комірками, щоб просіювалася крупа і борошно (тільки не гречані зерна).

Гречку треба спочатку просушити. Потім насипати півмакітри і терти макогоном, час від часу просіюючи через рідше ситечко. Крупа і борошно будуть просіюватися крізь отвори, а лузга залишиться зверху посередині сита і її легко можна зібрати. Зерно, що залишилося, знову терти і просіювати.

Коли протертої маси набереться 6—7 кг, її просіюють через густіше ситечко і одержують крупу та борошно.

Чи можна виготовити житній солод?

Житній солод готують так. Беруть ціле непошкоджене зерно жита і висипають у теплу воду. Через хвилин п'ять воду зливають, а зерно тонким шаром розсипають на ряднині в теплому і світлому приміщенні. Один раз на добу його злегка зволожують, доки воно не проросте. Паростки мають сягати 4—5 мм. Після цього пророщене зерно труть у макітрі або пропускають через м'ясорубку, і солод готовий. Так само готують солод з ячменю.

Як зробити курагу?

Курагу готують з плодів культурних високоякісних абрикосів, повністю достиглих. Їх миють, чистять, виймають кісточки. Сушити краще на металевому даху.

Як у домашніх умовах склеїти поліетиленову плівку?

Поліетиленова плівка склеюється просто. Для цього потрібно мати електропраску або електропаяльник. Краї плівки накладають один на один і накривають їх папером (газетою). Потім гарячою праскою або паяльником проводять по краю паперу, під яким лежать краї плівки. Оце й усе. Залишається зняти папір. Краї плівки будуть міцно з'єднані між собою.

Чи правда, що перш ніж поставити ліжко у новій оселі, треба впустити до кімнати кішку?

Правда. Перед тим, як вселитись у квартиру, до приміщення пустіть кицьку. Де вона вибере собі місце, там і ставте ліжко. Це не вигадка. Наша Земля вкрита магнітними «меридіанами» і «паралелями». Вони негативно впливають на рослини, тварин і людей. Особливо небезпечні ті місця, де перехрещуються магнітні лінії. Ми цього не відчуваємо, а кицька чи інша тварина відчуває. Тому ніколи не буде відпочивати на такому схрещенні.

Щоб кицька «показала», де поставити ліжко, кімната має бути порожня, а погода хмарна, бо в ясний день кицька ляже грітись на сонечку.

І. Я. Благодір,
Вінницька обл., м. Ладижин

Цікава пташка

Перша сторінка обкладинки «ДСГ» № 11 за минулий рік нагадала мені пташку-дубоноса. Таку назву вона заслужила цілком закономірно. Судіть самі. Приваблюють дубоноса до мого садка кущі повстистої вишні в той час, коли вже сформуються плоди, а кісточка здерев'яніє. Свої нальоти починає на світанку сімейними зграями, хоч пташенята не дуже активні — здебільшого чекають «подарунків» від батьків.

Дзьоб у цієї пташки справді дубовий, здатний розколювати кісточку. Дубонос зриває плід і, обертаючи його в дзьобі, звільнює від м'якоті, знаходить в кісточці шов, розколює її на дві половинки і з'їдає ядро сам або віддає дітям.

Пташки не лякливі, варто людині відійти, як вони знову беруться до своєї роботи. І так день у день, до останньої ягоди.

Як же зберегти повстисті вишні від дубоноса? Рекомендують обмотувати кущі «павутинням» із ниток або використовувати з цією метою рибальські сітки, але це дуже не практично. Є ідея обприскувати вишні в цей період настоянками гіркого перцю чи гірчиці, тоді, мовляв, пташкам пектиме в роті, і вони припинять свої нальоти. Цей спосіб ще не перевірив. Якщо хтось із читачів «ДСГ» практикує для боротьби з дубоносом якийсь ефективний метод, поділіться, будь ласка, ним на сторінках журналу.

В. П. Сущенко,
Харків 15,
вул. Верхньо-Гиївська, 144

Взяти рушницю?

Минулого року ми вперше виростили гарний урожай суниць, черешень, вишень. Та, на жаль, не все змогли зібрати, бо нас спіткало справжнє лихо.

Наші дачі недалеко від річки, по берегах якої ростуть дерева, кущі, а в них останнім часом розвелося багато невідомих нам птахів. І щойно починають достигати ягоди та фрукти, знищують їх геть. Особливо люблять суниці та черешні. А взимку на червоній горобині не залишають жодної ягоди. Кажуть, що багато шкоди завдають яблуневим та грушевим садам.

Що робити? Спеціальної сітки не маю, щоб накрити суниці. Взяти рушницю й відстрілювати? На таке я не здатний. То, може, самому годувати цих птахів якимось кормом і так віднаджувати їх від садів? Гадаю, що це також не метод. До речі, цих птахів дехто у нас називає «свірістелем», а ще ніби вони раніше жили у Франції, а останніми роками почали обживатися й у нас.

Прошу читачів нашого журналу порадити, що нам робити з цими птахами.

Є. Вербицький,
281100, м. Старокостянтинів,
вул. Леніна, 66, кв. 6

Лікувальна «роса»

Г. М. з Чернігівської області у «ДСГ» № 11 за 1992 р. писала, що в її дев'ятирічного сина випадає п'ятачками волосся і запитувала, як лікувати цю хворобу.

Рекомендую простий рецепт. Візьміть цупкий папір, згорніть його трубочкою, кінець вставте в чисту баночку (можна півлітрову), а другий запаліть так, щоб дим ішов до баночки. З часом на стінках банки осяде темна маса. Чистим пальцем беріть цю масу й змащуйте місця, де випало волосся. Декілька таких процедур, і волосся ростиме. Так лікувала моя бабуся дітей у війну.

Між іншим, цією «росою» лікують і герпес (лишай) на губах.

О. І. Фора,
м. Івано-Франківськ,
вул. Дадугіна, 95, кв. 61

* * *

Уже понад 15 років у мене щемлять підошви ніг. Носив супінатори, об'їздив багато санаторіїв, але нічого не допомагає. Лікарі ніякої патології не знаходять, та мені від того не легше. Живу в селі, маю тільки 36 років і ще довго доведеться працювати.

Дорогі земляки, може, в когось подібне було і ви вилікувалися або хоч підлікувалися, то, будь ласка, підкажіть, що мені робити. Буду дуже вдячний, коли відгукнетеся через наш журнал.

Л. Д. Шкода,
264800, Волинська обл.,
Маневицький р-н, с. Хряськ

Звертаюся до читачів «ДСГ» за порадою: що треба робити, аби свиня, яку тримаю для відгодівлі, не зривалася щомісяця за кнурами? Для господаря це великі збитки: ламає станок, не їсть, а відтак втрачає у масі. Через це, напевно, люди в селі беруть для відгодівлі не свинок, а кабанчиків, але часто їх не вистачає усім.

І. С. Марунько,
Чернігівська обл.,
Прилуцький р-н, с. Переволочна

Пропоную

...безкоштовно насіння меліси лимонної в обмін на чумизу, гаолян, амарант.

Побидайло Володимир Григорович,
251520, Чернігівська обл.,
Городнянський р-н, с. Дроздовиця

...насіння безвусої суниці, ангурії, рідкісних квітів.

Г. С. Сергієнко,
252133, Київ-133,
бульв. Лесі Українки, 20, кв. 1

...100 сортів гладіолусів, 50 сортів помідорів, 30 — айстр, цуккіні. Для відповіді вкладайте підписаний конверт.

Е. Н. Клюс,
338012, Донецька обл., м. Горлівка-12,
вул. Білоруська, 28

...саджанці клематисів великоквіткових Андре Леруа, Бал квітів, Віль де Ліон, Вікторія, Джіпсі Куїн, Надія; винограду столового неукривного Ізабелла рожева; смородини Юннат, Черкащанка; вишні повстистої; цибулини гладіолусів діаметром 3 см і більше різних кольорів. Разом із замовленням надсилайте підписаний конверт для відповіді.

Ганжа Василь Васильович,
258660, Черкаська обл., сел. Лисянка,
пров. Шевченка, 9

...безкоштовно насіння, живці та саджанці лікарських, овочевих рослин та квітів. Оплата за пересилку пакета 7 купонів поштовими марками. Відповім на кожний лист.

Леонід Борисюк,
президент товариства інвалідів,
260500, Житомирська обл., м. Новоград-Волинський,
а/с 34, товариству інвалідів

...насіння вітчизняних та зарубіжних високоврожайних сортів помідорів, у тому числі: Трайтон, Чорний принц, Рання любов, Саманта Сміт, Диво світу, Купіте, Яблунька Росії, Імператорські, Сніжні, Золотий самородок, Дамські пальчики, Космонавт Волков та ін.; перцю солодкого Дарунок Молдови, Червоний гігант, Золота медаль, Гогошари; фізаліса овочевого та суничного; кукурудзи рисової; сочевиці; сої; нуту; гірчиці листкової; амаранту. Для ознайомлення висилаю прейскурант. При замовленні надішліть конверт із зворотною адресою.

В. С. Торопенко,
315148, Полтавська обл., Зіньківський р-н,
с. Шилівка, вул. Гагаріна, 4

...насіння алтеї лікарської.

Б. А. Хоптяний,
383003, Тернопільська обл.,
Підволочиський р-н, с. Голотки

...комплект рекомендацій з технології вичинки шкір із застосуванням простих, доступних матеріалів. Якість відмінна. Ціна комплекту — 50 крб. Для одержання необхідно вислати конверт із вашою адресою та квитанцію поштового переказу.

В. М. Шквира,
325039, м. Херсон,
вул. 49 Гв. Дивізії, 18/2, кв. 25

...насіння помідорів Апельсин, Дар Дону, Донський, Волове серце, Зорень, Ричай, Північ, Хурма. Вкладайте конверт з адресою.

Терещенко Юрій Олександрович,
280010, м. Хмельницький, вул. Пілотська, 53/196

...методику одержання високих врожаїв огірків до осені — після переказу 42 крб.; методику вирощування ягідників з насіння — 22 крб.; насіння 46 сортів багаторічних дельфініумів — по 20—30 крб. пакет; насіння високоврожайних огірків відкритого і закритого грунту — по 40 крб., сорти добірні; насіння трьох сортів хеномелесу — гарне цвітіння, чудовий запах, прекрасне варення і джеми — по 10 крб. сорт. Висилаю каталоги, якщо вкладено підписаний конверт. Гроші за насіння без моєї згоди не висилати, крім методик.

Конет Ярослав Антонович,
283520, Тернопільська обл.,
Заліщицький р-н, с. Поділля

...насіння помідорів, огірків, перцю, кабачків, голонасінних гарбузів, багаторічних квітів, лікарських рослин. Бажаючим надсилаю каталог. Для цього разом із замовленням висилайте підписаний конверт із зворотною адресою.

Верніченко Любов Артемівна,
349509, Донецька обл., Мар'їнський р-н,
с. Желанне-1, вул. Садова, 43

...зааненських козенят, романівських ягнят.

І. Парфанюк,
313814, Харківська обл.,
Балаклійський р-н, с. Бригадирівка

...цибулини і дітки тюльпанів, гофрованих гладіолусів найкращих нових сортів. На прохання висилаю каталог.

Біличук Олег Степанович,
264920, Волинська обл.,
м. Нововолинськ, ВЗ-7, а/с 19

...насіння високоефективної харчової і лікарської рослини амаранту. Порція для сотки — 50 куп; інструкцію з вирощування амаранту і рецепти столових страв з амаранту — по 5 купонів; брошуру «як на 2 сотках заробити за літо 100000 купонів» (десять гарантованих практичних порад). Вартість примірника — 100 купонів. В замовленні — заадресований конверт і копія квитанції про оплату.

І. П. Дячко,
256012, Київська обл., Яготинський р-н,
с. Супоївка

...насіння амаранту, кормового шпинату Утеуша. Вишліть конверт із своєю адресою.

Н. О. Гостяєва,
261420, м. Бердичів, Житомирська обл.,
селище Гришківці

...садивний матеріал топінамбура (1 шт. 10 куп.); насіння японської айви (1 пак.— 40 куп.). Дитячим будинкам, школам-інтернатам безкоштовно.

Бурсак Василь Іванович,
258612, Черкаська обл.
Звенигородський р-н, с. Неморож

...насіння помідорів Ювілейний Тарасенка, Гібрид 2, Подарунок Поліссю, Лимон-ліана.

В. Ф. Черніков,
252124, м. Київ, вул. Василенка, 23-б, кв. 16

*...**безкоштовно** насіння меліси лимонної, ревеню, нагідок лікарських, тютюну. Після одержання конверта із зворотною адресою.*

Шульга Ганна Антонівна,
256230, Київська обл., смт Баришівка,
вул. Комсомольська, 65

Хочу придбати

...динне дерево.

М. М. Бригадир,
282016, м. Тернопіль, вул. Приймакова, 1/177

...садивний матеріал гіацинтів.

Пападинець Олег Богданович,
285005, Ів.-Франківська обл., Тисменицький р-н,
с. Ямниця, вул. Шевченка, 5

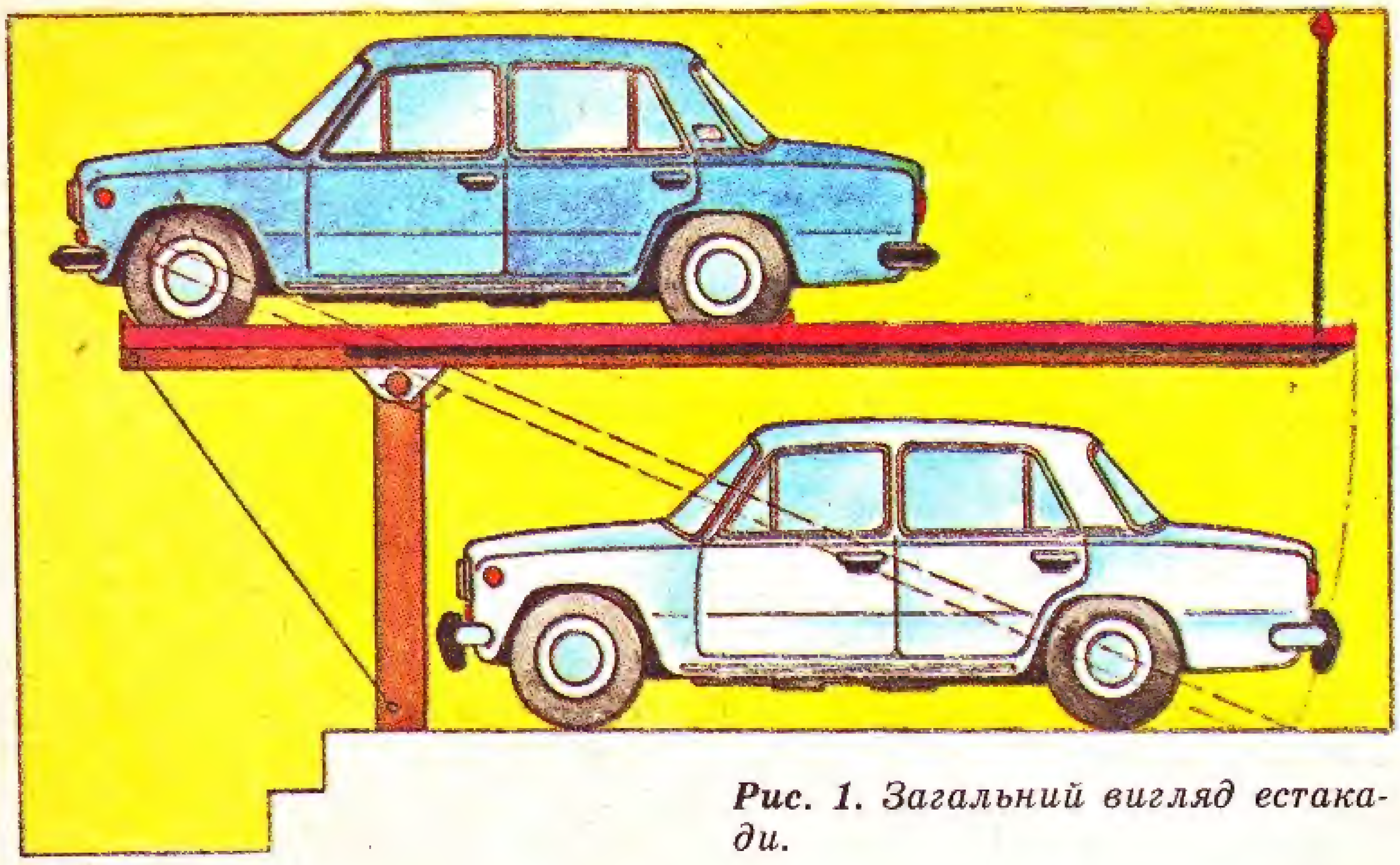

Рис. 1. Загальний вигляд естакади.

Гараж в гаражі

До багатьох селян або дачників на вихідні чи святкові дні гості приїздять власним автотранспортом. Не кожному до смаку залишати машину без нагляду, але ж і господарі не можуть заради цього будувати новий гараж. Простіше виготовити нескладну за конструкцією естакаду і встановити її у власному гаражі на шарнірних опорах.

Таку естакаду (рис. 1) зварюють з довгих металевих кутників і поперечно приварених до них відрізків арматури. Перед цим на болтах кріплять упори. В підлозі приміщення бетонують два швелерних стояки; відстань між ними має бути більшою за ширину автомашини, трактора чи іншої сільськогосподарської техніки, котру планують ставити під естакадою. На несучі бічні стіни під стелею встановлюють швелер з отвором, за нього чіпляють гак ручної лебідки. В отвори стояків запресовують втулки, вставляють в них півосі, до яких за допомогою кронштейнів жорстко прикріплюють естакаду. Кронштейни приварюють з таким розрахунком, щоб при в'їзді автомашини естакада не ставала мимовільно в горизонтальне положення, а зусилля на рукоятці лебідки під час піднімання було мінімальним.

Після заїзду на естакаду ручним гальмом фіксують положення автомашини, під колесо підводять поворотні постійно закріплені упори. Потім захоплюють гаком лебідки нижній кінець естакади і піднімають її разом з автомашиною до горизонтального положення, при якому вона спирається на виступи. Таким чином звільняють місце в гаражі для другого автомобіля.

На естакаду доцільно заганяти автомобіль чи трактор, котрі потрібні будуть пізніше того транспорту, який стоїть внизу. Перед виїздом автомобіля, що стоїть зверху, естакаду опускають додолу, звільняючи трос лебідки. Далі відводять убік упори задніх коліс і виїжджають з приміщення.

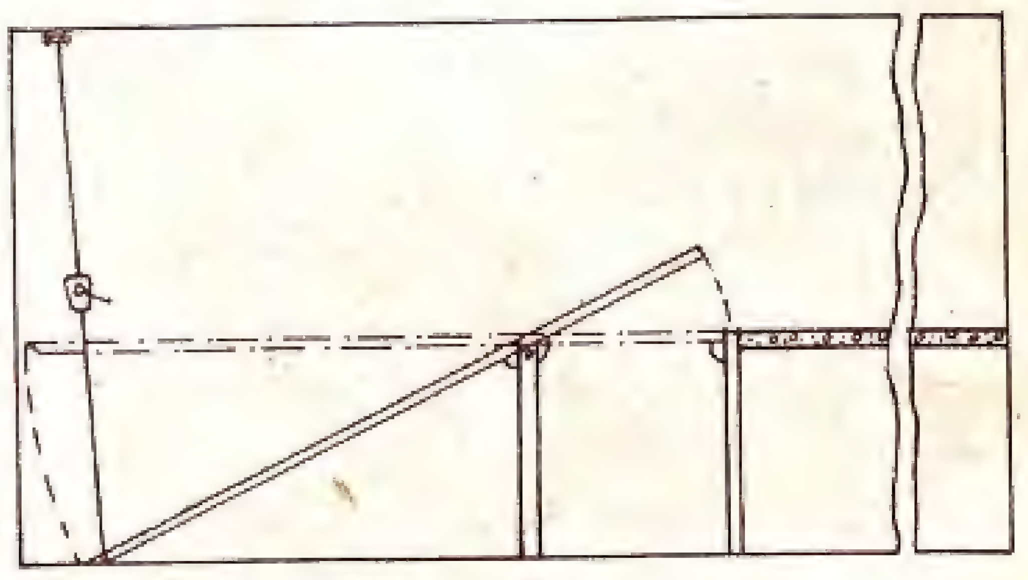
На рис. 1 нижній автомобіль розташований між дверима і стояками. Простір від стояків до торцевої стінки можна використати під стелажі для запчастин, слюсарних інструментів, зварювального устаткування тощо. Якщо ж автомобіль поставити під естакаду між стояками близько до торцевої стінки, то можна значно зменшити довжину гаража.

Великі присадибні і малі фермерські господарства не обійдуться без приміщення для зберігання, техобслуговування і ремонту малогабаритної техніки, засобів малої механізації. Особливо актуальними є питання зберігання сезонного реманенту (плугів, культиваторів, сінокосарок та ін.), котрим працюють лише кілька днів на рік. Не варто витрачати кошти на нове будівництво чи переобладнання існуючих сховищ. Значно розумніше передбачити під однією покрівлею дво- чи триповерховий пункт зберігання техніки.

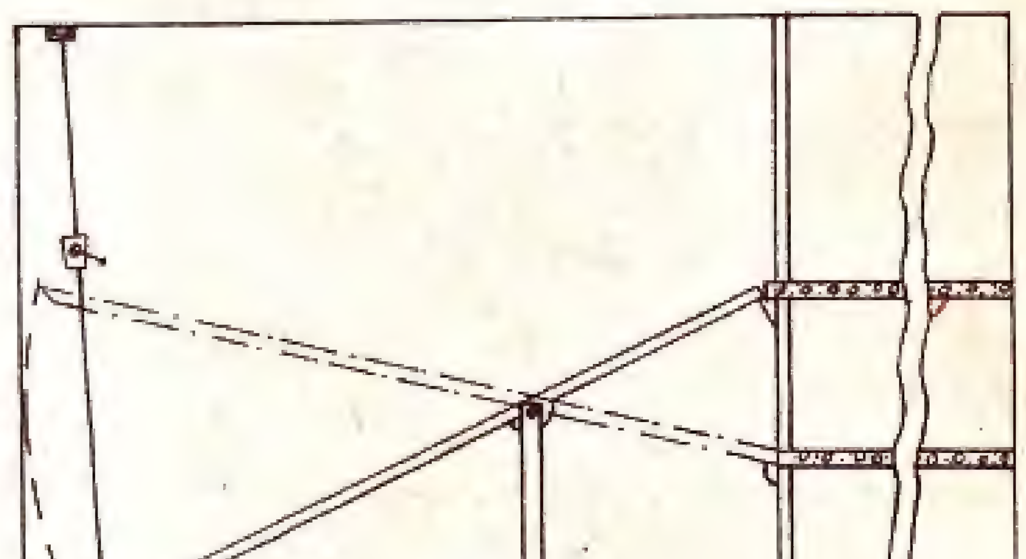
Схема такого пункту (рис. 2) вигідно відрізняється від традиційних гаражів. Одноповерхове приміщення з естакадою, що гойдається, переходить у двоповерхове (на рис. 2,а) чи триповерхове (2,б). В кінці приміщення від підлоги до стелі встановлюють стелажі. Цю естакаду будують і експлуатують так, як і попередню. Однак, виготовляючи її, варто передбачити можливість заїзду не лише автомобіля, а й малогабаритного трактора, мотоблока і забезпечити також надійне фіксування естакади в горизонтальному і похилому положеннях.

Після закінчення тих чи інших польових робіт відповідне причіпне чи навісне знаряддя трактором завозять і встановлюють на першому поверсі. Із знаряддям, яке ставлять на тривале зберігання на другому поверсі, заїжджають так, щоб центр ваги агрегату не переходив за її точку опори (це призведе до мимовільного переходу естакади в горизонтальне положення). Далі лебідкою слід підняти нижній кінець естакади до упорів, встановлених на рівні підлоги другого поверху. Після цього знаряддя закочують на місце зберігання і відчіплюють.

Естакада, що гойдається, дає змогу транспортувати запчастини, змінні робочі органи до причіпного чи навісного знаряддя не лише на другий, але в деяких випадках і на третій поверх. Навіть якщо приміщення з низькою стелею, техніка буде надійно захищена від перепадів температури і атмосферних опадів, а, отже, і прослужить довше.

а

б

Рис. 2. Пункт зберігання техніки: а) двоповерховий, б) триповерховий.

Дво- і триповерхова частини приміщення однаково надійні як з капітальними цегляними стінами і панельним перекриттям, так і з зварним металевим каркасом.

Г. С. Ярмош, А. Г. Ярмош,
м. Київ

«Самохідний» візок

Невеликими візочками завжди користувалися садівники для перевезення городини та інших вантажів масою до 15—20 кг. Це значною мірою вирішує проблему транспортування. Проте нині ціна подібних візочків не всім по кишені, та і в продажу вони не часто бувають.

Я ж вирішив виготовити візок власноручно. Основним недоліком існуючих конструкцій є те, що вага вантажу припадає на вісь коліщат, а це потребує значних зусиль при перевезенні. Я ж вісь коліс виніс на 75 мм від краю платформи (див. рис).

Перевага такого вирішення в тому, що під впливом маси вантажу візок ніби сам рухається, стає «самохідним». Адже людині, яка ним користується, не доводиться витрачати зусилля на переміщення — їй слід лише підтримувати ручку візка на потрібній висоті.

Візок складається з таких основних частин: платформа 5, вісь 6 з коліщатами 8, спинка візка 10, подовжувач 12 з ручкою 1.

Платформу розміром 200×300 мм виготовляють із сталевої штаби 2×11 мм. Щоб встановити вісь, до кінців платформи заклепками прикріплюють міцніші смужки-подовжувачі 7 (3×20 мм), кожна завдовжки 100 мм. В них просвердлюють отвори, крізь які і проходить вісь. На відстані 75 мм від їх центру потрібно зробити отвори діаметром 6 мм для кріплення болтами М6 спинки візка. Також по центру задньої стінки платформи прикріплюється опора 3, між бічними стінами — перемички 4 з дроту діаметром до 5 мм. На смужках два трикутні упори 9 фіксують положення спинки під кутом 85° відносно платформи.

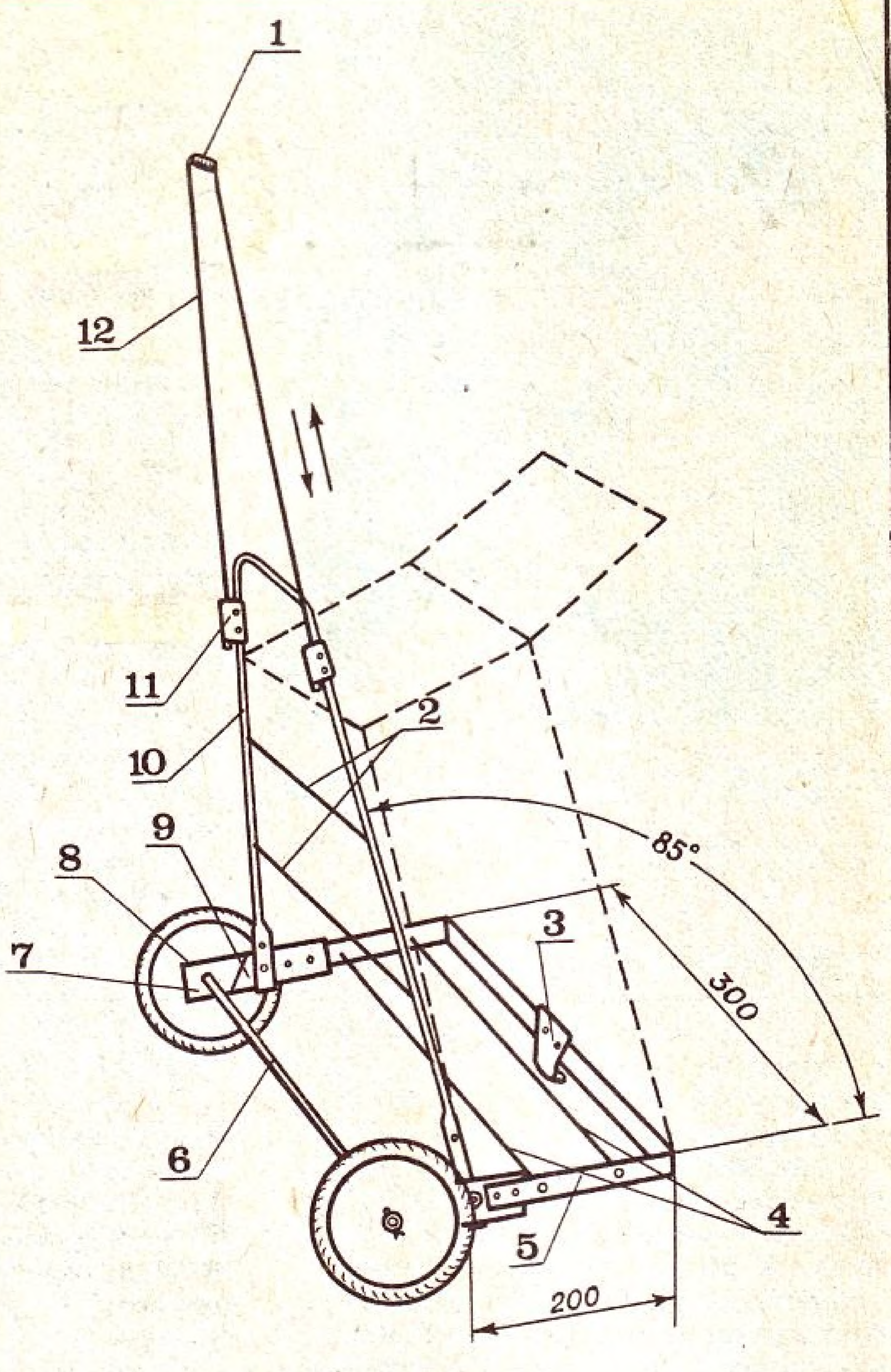
Платформу можна також виготовити з сталевої трубки зовнішнім діаметром 12—15 мм. Тоді замість кріплення подовжувача 7 на довжину 100 мм сплющують кінці трубки і на них роблять всі необхідні отвори і кріплення.

Сталеві смужки для виготовлення платформи та трубки для спинки можна взяти з непотрібної дитячої коляски.

Щоб було надійніше і легше везти візок, коліщата діаметром 120—150 мм я виготовив з кульковими підшипниками.

Спинка 10 заввишки 450—500 мм зверху звужується до 250 мм. На ній також 2—3 перемички 2 з дроту діаметром 3 мм. А у верхній частині до її трубок прикріплюють петлі 11, крізь які проходять сталеві дротини (діаметр 5—6 мм) подовжувача 12. Після встановлення подовжувача в петлях його кінці згинають. Подовжувач при потребі легко переміщується в петлях (див. на рис. стрілки).

Пунктиром на рисунку показано, якою має бути сумка на візочку. Вона виготовлена з будь-якого матеріалу і прикріплена шнуром чи дротом в кількох місцях до спинки та платформи.

«Самохідний» візок: 1 — ручка; 2 — перемички спинки; 3 — опора; 4 — перемички платформи; 5 — платформа; 6 — вісь; 7 — подовжувач платформи; 8 — коліщата; 9 — упор; 10 — спинка; 11 — петля; 12 — подовжувач спинки.

В. І. Мороз.

Пропоную

...помідори близько 150 сортів. Серед них колекція японських надранніх: Тайяна, Мікадо, Якіното, Моегі, Іосі сан та ін.; кімнатні багаторічні: Крайова, Міннібел, Японський горшковий; екзотичні: Смарагдове яблуко — стиглі плоди зеленого кольору, Сніжні — білого, Шоколадна амазонка — темно-вишневого, Купіте — сріблясто-рожевого; з оригінальною формою плодів: Красуня Лотарінгії — квадратні, Золоті і Малинові дзвіночки — грушоподібні, Золоте руно — смородиноподібні, Роговидні — довгоплідні; великоплідні до 1 кг і більше: Кардинал, Імператорські, Ех, висить; ліаноподібні суперурожайні, до 20 кг з куща: Таміна, Роблячий гроші, Ізабелла, Атлантик, Кет Евіс.

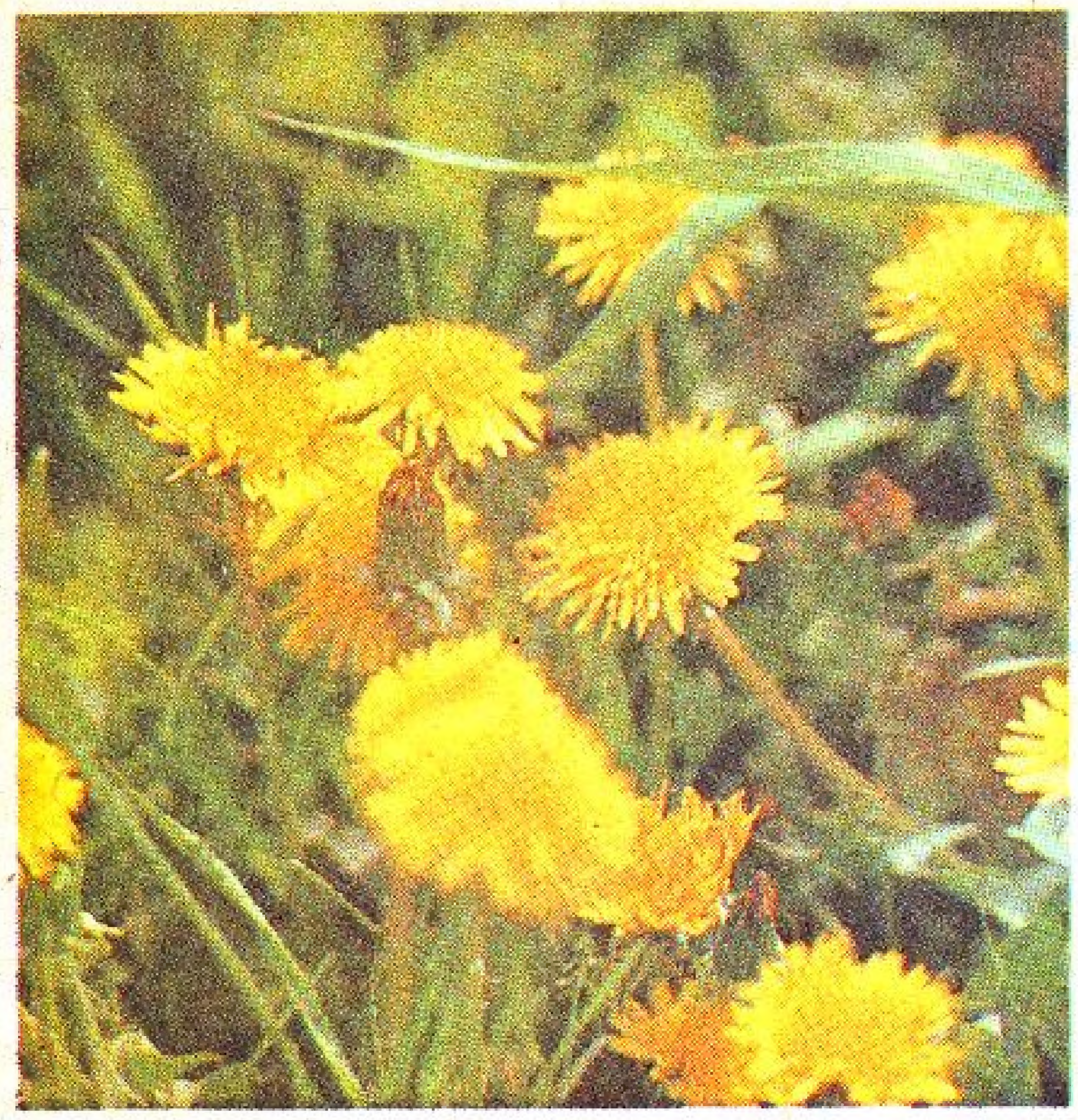
Фізаліс овочевий і суничний; перець солодкий Сорокса-рі, Червоний гігант, Каліфорнійське диво, Золота медаль; огірки Оник, Фенікс; дині Хані Болл і Хані Дью (США); кавуни Ю. Світ СІНГ, Чарльстон Грей (США). Чумизу коломинську, кукурудзу цукрову і рисову. Бобові: сочевицю, маш, чину, нут, сою, квасолю японську: грибну Акіто, Ад рем, спаржеву Уайт Дрім. Соняшник білозерний Гулівер, гірчицю білу та листкову, змієголовник, бораго, естрагон, ревінь. Картоплю Адретта, голландські сорти Романо і Кондор.

Плодові: айву японську, іргу круглолисту Смоукі, вишню повстисту, ожину пряморостучу Агавам, малину чорноплідну Кумберленд, смородину золотисту. Смородину Велой, Диковинка, Чорний оксамит, Сіянець голубки, Пам'ять Шукшина, Багіра та ін. Виноград неукривний Альфа, Лідія, Російський конкорд, укривний Ністру, Кардинал, Молдова, Ляна та ін. Лікарські: валеріану, дев'ясил високий, левзею сафлороподібну, аралію маньчжурську і Шмідта, чистотіл, чорнокорінь.

Надсилаю повний каталог і умови. При звертанні надсилайте підписаний конверт.

Костенко Григорій Гаврилович,
315148, Полтавська обл., Зіньківський р-н, с. Шилівка

Секрети кухні тітки Насті

Овочі з природи

Дикорослі рослини люди в Україні використовували в їжу споконвіку. І не лише тоді, коли сутужно було з харчами, як нині, а просто для зміцнення здоров'я, очищення організму від шлаків, що утворюються при споживанні продуктів тваринного походження, та для забезпечення вітамінного балансу. Дуже важливо після зими, коли відчувається голод на вітаміни, скористатися ранніми весняними природними овочами, насамперед такими, як кропива дводомна, яглиця, першоцвіт і кульбаба.

Кропива

Отож про кропиву. Де шукати цю рослину, знає кожен. Відростає вона після зими чи не однією з перших, саме тоді, коли організм людини гостро потребує поповнення свіжими біологічно активними речовинами.

Із молодої кропиви можна приготувати салати, пюре, зелені борщі, плов, биточки, пельмені, начинку для пиріжків. Добрі з неї супові заправки, добавки до вершкового масла. З кропиви готують також різні напої, коктейлі та сиропи.

Візьміть, наприклад, 200 г свіжої кропиви, 30 г зеленої цибулі, 20 г листя петрушки, 25 ядер волоських горіхів — і готовий вітамінний ***салат***. Маленька деталь: зібрану кропиву слід промити, занурити на 5 хв в окріп, відцідити через друшляк чи сито. У такий спосіб видаляється мурашина кислота, що подразнює шкіру і відлякує людей. Потім зелень треба подрібнити ножем, скласти в салатницю й додати інші складові салату. Можна приправити олією чи сметаною. Сіль за смаком.

Смачніший салат з кропиви, якщо додати ще листя ведмежої цибулі (черемші), пшінки весняної й щавлю кислого (щіви). Ці трави відростають майже водночас з кропивою. І всім доступні. Зауважимо лише: листя пшінки бажано на 1—2 хв занурити в окріп.

Борщ з кропиви. Дуже популярні борщі в Україні. Навесні їх варять переважно з щавлем. Але з молодої кропиви борщ поживніший, корисніший і цілющий. Дуже доречним буде у зеленому борщі і дягель. Ці три компоненти зелені (кропива, щавель, дягель) бажано брати у співвідношенні 2:3:1. А всі інші добавки залежать від смаку й майстерності кулінарів.

Пюре. Для приготування пюре з кропиви треба 1 кг листя відварити у трохи підсоленій воді до готовності. Потім слід відкинути його на друшляк, подрібнити, посипати пшеничним борошном (1 ст. ложку), додати 2—3 столові ложки кропив'яного відвару і знову варити до збільшення об'єму. Підсмажену в олії цибулю і тертий свіжий хрін додати до готового пюре, змішати й подавати як приправу до других страв.

Сік з молодої кропиви одержують за допомогою побутової соковижималки, пастеризують звичайним способом. Зберігають у прохолодному місці. Він особливо цінний для дитячого харчування у зимовий час.

Для приготування коктейлів кропив'яний сік змішують з морквяним і лимонним соком у співвідношенні 160:300:20, додаючи 2—4 шматочки харчового льоду з холодильника.

Якщо ж кропив'яний сік прокип'ятити з трьома склянками води, процідити через марлю, поєднати з медом і довести до кипіння, вийде ***сироп.*** Його компоненти (сік, мед, вода) беруть у співвідношенні 1:0,5:1. Використовують сироп для приготування напоїв.

Пропустивши через м'ясорубку 65 г листя кропиви і конюшини лучної, змішавши цю масу з 500 г вершкового масла і додавши 35 г тертого хріну, одержуємо кропив'яне ***масло.*** Його використовують для бутербродів та як приправу до круп'яних страв.

Споживання кропиви дуже корисне, бо вона містить багато аскорбінової кислоти (вітаміну С), вітамінів К і B_1, каротиноїдів (провітаміну А), білкових і дубильних речовин, флавоноїдів і мікроелементів.

Цінується кропива і як протизапальний, протимікробний і сечогінний засіб. Її застосовують для лікування захворювань печінки, жовчного міхура й нирок, а також при подагрі, недокрів'ї, водянці, поліартритах. У медичній практиці кропиву використовують як кровоспинний засіб при різних кровотечах, для лікування анемії, атеросклерозу, запалення сечового й жовчного міхурів, а також для підсилення лактації (збільшення молока у матерів-годувальниць) і відновлення функції нюху. Більшість досвідчених фітотерапевтів та інших лікарів вважають, що сік із свіжої кропиви, як правило, дає хороший лікувальний ефект.

Яглиця

Її ніжно-зелене листя з'являється напровесні у листяних лісах і на суходільних луках. Молоді, ще не розкриті листки досить соковиті, приємні на смак, мають слабкий морквяний запах і придатні до їжі у свіжому вигляді. Смачні вони і в супах, борщах та як приправа до других страв. Їх можна маринувати, а пропущені через м'ясорубку — солити й споживати зимою у супах та як приправи. Крім того, листя яглиці квасять, як капусту, готують з нього порошок для соусів, приправ. Іноді досить додати до супу з концентратів кілька листків яглиці і він стане набагато смачнішим.

Свіжі листки яглиці — джерело вітамінів і мікроелементів. Лише вітаміну С в них близько 65 мг%; а ще є мідь, залізо, марганець. Тому яглиця вважається однією з найкорисніших дикорослих харчових рослин. У народній медицині її вживають при подагрі, нирковій недостатності, порушеннях функції сечового міхура й кишкового тракту.

Ваніль

Ваніль, яку вживають як пряність, є власне плодом виткої рослини, що належить до родини орхідей. Батьківщина — Мексіка. У ацтеків ваніль була цінною пряністю задовго до завоювання їхньої території іспанцями. Вони ваніллю і данину платили іспанцям, котрі й завезли її до Європи.

Великі насадження ванілі, крім Мексіки, є на Флориді в США, в Бразілії, Парагваї, на Яві, в Реюньоні, Маврикії, на Цейлоні, Таїті, в Західній Африці.

Листя у ванілі зелене чи темнозелене, овальне і списоподібне. Квіти дуже гарні, жовто-зелені, китицеподібні. Розкриваються квіти тільки після полудня. Плоди — тонкі, подовжені коробочки завдовжки 0,16—0,30 м, циліндричні, тупотригранні, завширшки 7—10 мм, звужені на кінцях.

Первоцвіт весняний

Першоцвіт весняний, квіти якого випромінюють медові пахощі, з'являється напровесні у старих лісах, серед чагарників, на галявинах. Його ще називають баранчиком (за хвилясту поверхню молодих листків), божими ручками, ключами весни тощо.

Молоде листя багате на вітамін С (5,9%), то й не дивно, що його вважають вітамінним чемпіоном. А ще є провітамін А і вітамін Е. У медицині використовують листя, квітки й корені як відхаркувальний засіб при бронхіті, запаленні легень, бронхіальній астмі.

З листя, що має приємний запах і солодкуватий присмак, готують салати. Його можна сушити на зиму і вживати в чаях. А весною щонайкраще з'їсти щодня 4—6 свіжозірваних листочків.

Первоцвіт весняний легко виростити в саду й на городі. Досить восени висіяти насіння у відкритий грунт, щоб весною з'явилися рясні сходи. Наступної осені рослини треба розсадити на постійне місце. 20—30 кущиків первоцвіту вистачить на всі потреби сім'ї протягом року.

Кульбаба

Навряд чи знайдеться читач, якому була б невідома ця рослина, але, певен, не всі знають про її поживні й цілющі властивості. Цей бур'ян «золотить» галявини й луки, грунтові дороги й стежки, зеленіє всю весну й літо. Отож доступний усім і кожному зокрема. Але коли йдеться про кульбабу як харчовий овоч, з'являється чимало скептиків. Це — від незнання.

У їжу використовують усі частини рослини. Із молодих листків роблять салати й приправи до рибних і м'ясних страв, варять різні супи. Але зауважу, що листя треба попередньо витримати в ропі 30 хв, а корені відварити 6—8 хв у підсоленій воді для усунення гіркоти.

Квіткові «бруньки» — нерозкриті суцвіття кульбаби — маринують і додають у солянку, вінегрети й страви з дичини. Із підсмажених коренів готують замінники кави, а смажені прикореневі розетки — це вже делікатес.

Останнім часом навчилися варити варення із суцвіть кульбаби. Технологія ж приготування салатів і супів приблизно така сама, як з кропиви і яглиці.

Однак слід попередити: збирати кульбабу в межах міста і поблизу проїжджих доріг не можна, бо рослина нагромаджує чимало шкідливих викидів автотранспорту, зокрема бензопірен.

Хімічний склад кульбаби дуже багатий. Окрім вітамінів, у ній є органічні кислоти, сапоніни, білкові та гіркі речовини. Вона містить спирт, аспарагін, холін, смолисті речовини, залізо, кальцій, фосфор. За вмістом останнього кульбаба переважає усі листяні овочі.

Страви з неї корисні при хронічних холециститах, гепатохолециститах, гастритах. Вони збуджують апетит, поліпшують діяльність шлунка й кишечника, підвищують секрецію травних залоз. Кульбаба сприяє профілактиці атеросклерозу.

У книзі славетного вірменського лікаря Амірдовлата «Ненужное для неучей» про кульбабу знаходимо: «Має відкриваючі властивості. Її листя видаляє ластовиння з обличчя. Молочний сік усуває більмо на оці, а також сверблячку. Лікує водянку. Відкриває закупорення печінки й селезінки. Допомагає при тій пухлині, що буває в печінці. Корисна при отруєнні. А коли зробити припарку, то допоможе при укусі скорпіона. Якщо у суміші з содою змастити шкіру при лишаї, то теж допоможе. Але вона шкідлива для нирок».

Запаси кульбаби в природі практично невичерпні, варто лише із знанням справи, раціонально користуватися нею.

Г. Смик.

Як виготовити сир?

У № 9 «ДСГ» за 1991 рік друкувалося запитання Л. Шевчук з Вінницької області, як у домашніх умовах виготовити «голландський» сир.

Звичайно, виготовити сир, схожий на «голландський», у домашніх умовах досить складно і все ж спробуйте скористатись таким рецептом.

Кисле молоко підігрівають, відціджують сироватку, а масу, що залишилась, добре розминають. На 1 кг сиркової маси кип'ятять 2,5 л молока і ще в гаряче кладуть сир. Кип'ятять з молоком 5—7 хв, дають трохи охолонути і в гарячому вигляді виливають на друшляк. Потім цю гарячу масу кладуть у каструлю, вбивають туди яйце, додають 1 столову ложку вершкового масла та сіль за смаком. Перекладають у форму і ставлять у холодильник.

Через 12 годин сир готовий. Зберігати його треба в холодильнику.

П. Філімончук,
м. Умань

* * *

Я великий друг вашого журналу. Хоч і невелика господиня, але «Секрети кухні тітки Насті» мене дуже цікавлять. Продовжуйте й надалі «видавати» ці секрети, бо страви з овочів та інших рослин я ставлю понад усе.

Але і в мене є прохання. Чекаю вашої допомоги, щоб дізнатися, як у домашніх умовах з козячого молока (бо тільки на козу я здатна знайти силу) зробити твердий сир. Немає значення, чи буде то голландський, чи український, чи ярославський, аби твердий сир. Я його дуже люблю, а тепер грошей немає, щоб купити. Буду вдячна, якщо хтось із читачів нашого журналу допоможе мені в цьому.

Г. С. Панчишин,
Тернопільська обл.,
Тернопільський р-н, с. Івачів

Стручок, перш ніж стати прянiстю, має пройти тривалу обробку. На батьківщині цієї ліани плоди збирають трохи недостиглими, обливають окропом, дають стекти воді, загортають у щільну вовняну тканину і витримують тиждень при температурі 60°С (для ферментації), а потім протягом 2—3 місяців сушать у затінку на відкритому повітрі. Стручки стають коричневими, іноді до чорноти.

Під час сушіння на поверхні стручків з'являється тонкий білий наліт у вигляді дрібних голчастих кристаликів ваніліну. У цей же час розвивається тонкий характерний ванільний аромат. У кращих сортів ванілі стручки повинні мати довжину 20—25 см; якщо вони коротші, сортність знижується.

Основні промислові плантації ванілі, які дають близько половини світового збору, розташовані на островах Реюньон і Мадагаскар. Цікаво, що Мексіка аж до XIX ст. була єдиним постачальником ванілі. В інших країнах рослина якщо і приживалась, то не давала плодів. Виявляється, що ліана запилюється тільки одним видом комах — маленькою мексиканською бджілкою. Коли про це стало відомо, ліану почали запилювати штучно, що дало змогу переселити ваніль до інших тропічних країн.

У багатьох державах виробляють синтетичний замінник ванілі — ванілін. Заміну цю не можна назвати рівноцінною, оскільки ванілін — хімічно чиста речовина, а аромат ванілі створюється принаймні десятком різноманітних речовин. І найчастіше стручок, в якому ваніліну менше, пахтить приємніше, ніж той, в якому його більше.

Смак ванілі приємний, гіркий. У продажу буває «ваніль», синтетично одержана з ваніліну, якого у справжній ванілі міститься 2,5—4,5%.

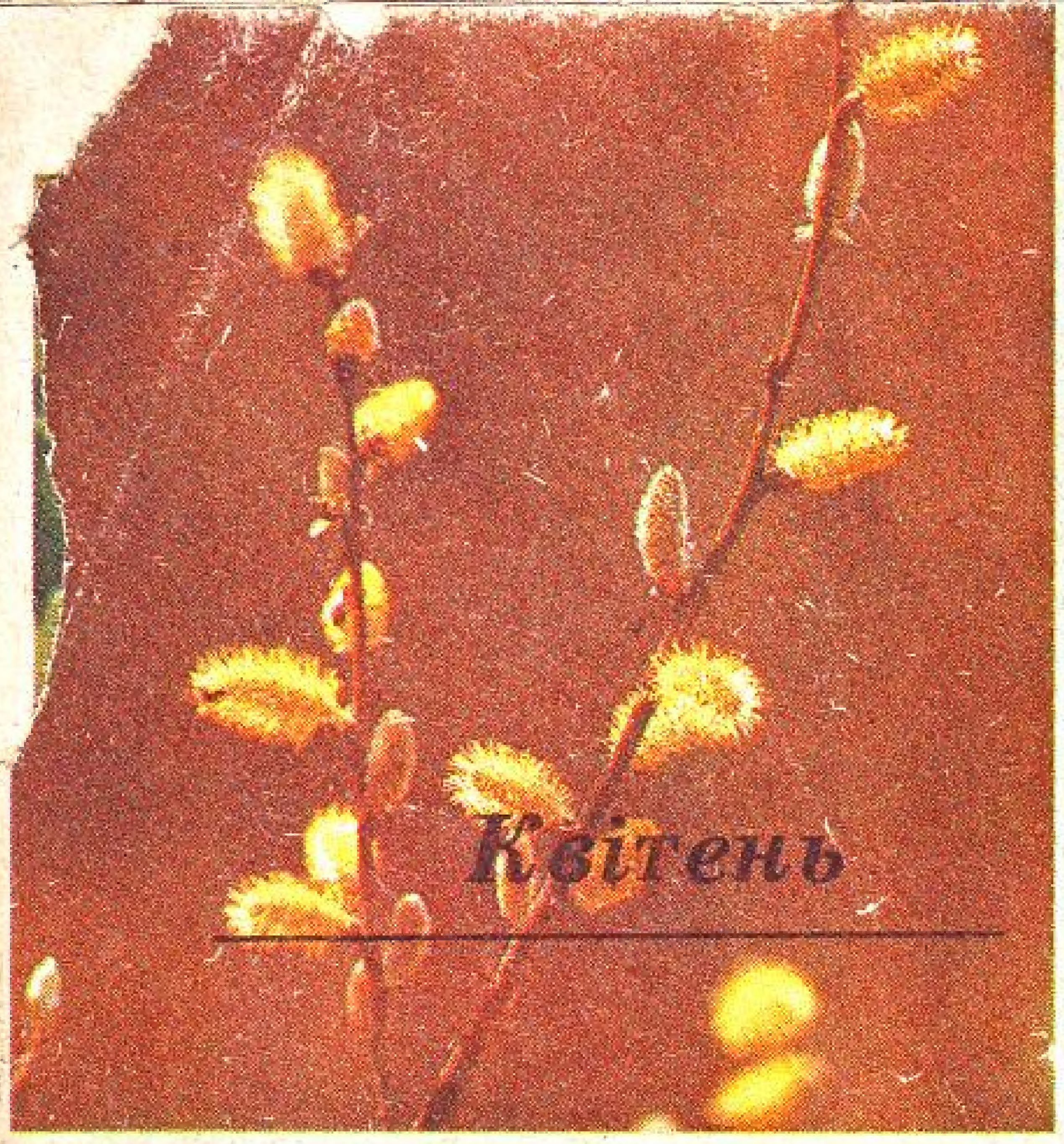
Для використання у тісті чи інших солодощах стручок розтирають з цукром і одержаний ванільний цукор вживають за потребою.

Ваніль дуже популярна: це практично найтонша прянiсть, яку використовують для приготування солодощів, різдвяного печива, фруктових компотів, молочних страв, вершків, солодких йогуртів, сиру, кремів для тортів і цукерок.

У промисловості ваніль застосовують для ароматизації продуктів з какао, шоколаду, бісквітів, цукерок, пломбіру, кремів і лікеро-горілчаних виробів.

Про прянощі і пряні рослини

Біодинамічний календар

1 четвер, 2 п'ятниця, 3 субота.
Лев

Формують крони дерев, проріджують і обприскують кущі, збирають пошкоджені кліщем бруньки, підв'язують малину до шпалер. Загартовують розсаду. Висаджують пагони смородини, порічок, чубуки винограду, деревця плодових культур.

4 неділя, 5 понеділок.
Діва

Обрізують дерева, висаджують бузок та інші дерева і кущі, призначення яких милувати око квітами.

6 вівторок — повний Місяць (21.44), 7 середа.
Терези

Поливають і підживлюють розсаду, бульби картоплі піддають повітряно-сонячному обігріванню. Підживлюють дерева й кущі перегноєм. Обрізують і формують крони дерев, продовжують заготовляти пагони для щеплення.

8 четвер, 9 п'ятниця.
Скорпіон

Висаджують картоплю. Висівають пізні помідори, лікарські рослини, цибулю. Готують бульбоцибулини жоржин та інших квітів до садіння.

10 субота, 11 неділя.
Стрілець

При наявності шкідників і хвороб обприскують рослини, якщо цього не зробили раніше. Висівають насіння помідорів, перцю, баклажанів.

12 понеділок, 13 вівторок.
Козеріг

Обрізують плодові дерева, знімають обв'язки із стовбурів, заготовляють пагони, починають садити сливи, вишні, обліпиху, малину, смородину, агрус, проводять щеплення. Висівають у розсадник моркву, цибулю, редьку, інші овочі.

14 середа, 15 четвер, 16 п'ятниця.
Водолій

Збирають бруньки на ягідниках, які пошкоджені кліщем, обприскують плодові дерева. Обрізують хворі гілки дерев і видаляють ушкоджені рослини ягідників.

17 субота, 18 неділя.
Риби

Кущові рослини, на яких набубнявились бруньки і почали розгортатися листки, обприскують. Повторно висівають редиску, цибулю.

19 понеділок, 20 вівторок, 21 середа.
Овен

Лікують завдані гризунами поранення дерев, проводять щеплення. На городі добре у ці три дні посіяти насіння культур, які швидко ростуть і без переробки потрапляють на обідній стіл.

22 четвер — новий Місяць (2.50), 23 п'ятниця, 24 субота.
Тілець

В день нового Місяця не сіють і не садять. Краще 22-го підготувати грядки під посіви, розпушити їх. Ще раз перевірте, видаліть і спаліть пагони малини з «галловими» потовщеннями. Підживлюють плодові дерева і кущі, поливають пристовбурні круги, куди вносили міндобрива. В інші дні висаджують розсаду капусти спаржевої, цвітної, кольрабі.

25 неділя, 26 понеділок.
Близнюки

Розпушують грунт, обприскують дерева і кущі, висаджують пагони обліпихи, видаляють сухе листя з грядок, вкривають грядки суниці плівкою у вигляді тунелю, садять суниці і ожину, витку троянду.

27 вівторок, 28 середа.
Рак

Розпушують грунт, проводять щеплення, висівають у молочні пакети насіння динь, кавунів для вирощування цих культур у теплицях. Сіянці огірків, кавунів, динь висаджують у парник або під плівку.

29 четвер, 30 п'ятниця.
Лев

Розпушують грунт у пристовбурних кругах дерев, підживлюють азотними добривами плодові дерева.

Народні прикмети

4 квітня — Василь-калюжник. Якщо цього дня утворилося гало навколо сонця, буде добрий урожай.

7 квітня — день, багатий на прикмети. Якщо сонце світить до обіду, а потім ховається за хмари, кукурудза буде рання, якщо навпаки — то пізня. Якщо ж взагалі буде хмарно, негода, то кукурудза не вродить. Який цей день, такий і кінець місяця.

14 квітня — Мар'яна. Якщо до цього часу не рушать весняні води, літо буде холодне й дощове.

22 квітня. Якщо до цього дня погода не встановиться, літо буде сухе. Квітень з водою — травень з травою, а жовтень з пивом, бо добре вродить ячмінь.

Який день на Благовіщення, такий і на Великдень.

Якщо осика рясно цвіте, літо буде скупе на опади, і навпаки.

Якщо на вільсі багато котиків, добре вродить ярина.

Як жаби на Мартина кричать, то після Мартина мовчать (27 квітня).

Дикі качки прилетіли гладкі і вгодовані — весна буде довга й холодна.